

Nr 114

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om kontinentalsockeln m. m.; given Stockholms slott den 1 april 1966.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att anta härvid fogade förslag till

- 1) lag om kontinentalsockeln;
- 2) lag om ändrad lydelse av 5 § gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314);
- 3) lag om ändring i lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.;
- 4) lag om ändring i uranlagen den 2 december 1960 (nr 679);
- 5) lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom vissa allmänna vattenområden.

GUSTAF ADOLF

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

Med kontinentalsockeln avses den långsamt sluttande del av havsbotten som är belägen mellan stranden och den branta sluttningen ned mot de stora havsdjupen. Genom en i Genève år 1958 antagen konvention om kontinentalsockeln, vilken godkänts av riksdagen år 1964, har strandstaterna tillerkänts suveräna rättigheter över den utanför territorialgränsen belägna delen av sockeln för dennas utforskande och tillgodogörandet av dess naturtillgångar. I förevarande proposition föreslås i en särskild lag om kontinentalsockeln regler angående utforskning av havsbotten och utvinning av dess naturtillgångar på den svenska delen av sockeln. Lagen föreslås äga tillämpning såväl på sockelområdet utanför territorialgränsen som på den del av sockeln som är belägen innanför territorialgränsen intill gränsen för enskilt vatten. Innanför territorialgränsen görs undantag för inmutningsbara mineral. Samtidigt föreslås att stenkolslagens och uranlagens regler inte skall gälla där.

Enligt den föreslagna lagen tillkommer rätten att utforska sockeln och

utvinna dess naturtillgångar staten. Kungl. Maj:t kan meddela tillstånd åt annan än staten att utforska sockeln genom geofysiska mätningar, borrhning eller på annat sätt och att utvinna naturtillgångar där. Tillstånd kan förbindas med föreskrift för att främja ett rationellt utforskande och tillvaratagande av naturtillgångarna och för att skydda motstående intressen, såsom sjöfarten och fisket. Vidare kan fastställas villkor som syftar till att tillförsäkra staten ekonomiskt utbyte av exploateringen, t. ex. i form av royalty. Har borrhplattform eller liknande anläggning för verksamheten inrättats utanför territorialgränsen, skall svensk lag med vissa undantag tillämpas på anläggningen och inom säkerhetszon omkring denna.

Vidare föreslås ändringar i stenkolslagen av innebörd att koncession för bearbetning av olje- eller gasfyndighet på land eller inom enskilt vatten kan begränsas till viss tid och förbindas med skyldighet att erlagga royalty till staten. En mindre ändring föreslås även i gruvlagen. Den föreslagna lagen om kontinentalsockeln ersätter 1953 års lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde såvitt angår allmänt vattenområde i havet.

Förslag
till
Lag
om kontinentalsockeln

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Med kontinentalsockeln förstås i denna lag havsbotten och dess underlag inom allmänt vattenområde samt inom det havsområde utanför Sveriges territorialgräns som Konungen bestämmer i enlighet med den i Genève den 29 april 1958 dagtecknade konventionen om kontinentalsockeln.

Med kontinentalsockeln's naturtillgångar avses i denna lag mineraliska och andra icke levande naturtillgångar på havsbotten och i dess underlag samt sådana levande organismer som i det utvecklingsskede, då de kunna bli föremål för fångst, äro antingen orörliga på havsbotten eller därunder eller oförmögna till rörelse annat än i ständig beröring med havsbotten eller dess underlag.

Inom allmänt vattenområde äger denna lag ej tillämpning på sådan undersökning och bearbetning av inmutningsbart mineral som avses i gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314) och ej heller på fångst av sådana levande naturtillgångar som omfattas av svensk lagstiftning angående fiske.

2 §.

Rätten att utforska kontinentalsockeln och utvinna dess naturtillgångar tillkommer staten.

3 §.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger meddela tillstånd för annan än staten att genom geofysiska mätningar, borrhning eller på annat sätt utforska kontinentalsockeln och att utvinna naturtillgångar från denna.

Tillstånd skall avse bestämt område och viss tid.

Konungen äger föreskriva att visst slag av verksamhet som avses i första stycket får äga rum utan tillstånd.

4 §.

Vid tillstånd kan fogas föreskrift som är påkallad från allmän synpunkt, såsom föreskrift om företagets ledning, sättet för arbetenas utförande, anläggningar på kontinentalsockeln för arbetena, karta över arbetena, provtagning, rapportering rörande verksamheten, användningen av produkterna och åtgärder till bevarande av fyndighet eller borrhål, samt föreskrift till förebyggande av vattenförorening eller till skydd för sjöfarten, fisket eller annat allmänt eller enskilt intresse.

När tillstånd meddelas, kan bestämmas i vilken omfattning undersökning eller utvinning skall ske för att den rätt som grundas på tillståndet skall äga bestånd.

Tillstånd kan även förbindas med villkor om statligt deltagande i verksamheten eller om utgivande till staten av avgifter för tillståndet, beräknade i förhållande till mängden eller värdet av utvunna produkter eller på annat sätt, eller av andel av produkterna eller med annat liknande villkor.

5 §.

I samband med tillstånd kan föreskrivas på vilka villkor tillståndshavaren äger frånträda tillståndet eller avstå från en del av det område detta omfattar.

Tillstånd får ej överlåtas utan medgivande av den som meddelat tillståndet.

Tillstånd kan återkallas av Konungen eller den myndighet som meddelat tillståndet, om föreskrift eller villkor för tillståndet åsidosättes eller om synnerliga skäl i annat fall föreligga.

6 §.

Konungen eller myndighet som Konungen utser äger bestämma att till skydd för anläggning för utforskande av kontinentalsockeln eller utvinning av naturtillgångar från denna skall finnas en säkerhetszon med en utsträckning av högst 500 meter från anläggningens yttersida och meddela de föreskrifter som fordras för att trygga zonen. I den mån annat ej följer av denna lag eller bestämmelse som med stöd av lagen meddelas av Konungen eller myndighet som Konungen utser får fartyg icke segla in i säkerhetszon utan medgivande av anläggningens ägare.

7 §.

Beviljas inmutning enligt gruvlagen på område, till vilket rätt föreligger på grund av tillstånd enligt 3 §, eller avser sådant tillstånd inmutat område, får arbete för undersökning eller bearbetning, som verkställs på grund av först uppkommen rättighet, icke hindras på grund av rättighet som tillkommit senare. Uppstår tvist om hur de särskilda slagen av arbete skola bedrivas, skall bergmästaren, med iakttagande av föreskrift som enligt 4 § har fogats vid tillståndet, bestämma hur arbetena skola ordnas för att innehavaren av äldre rättighet skall kunna driva sitt arbete ändamålsenligt och med minsta förfång för den senare rättsinnehavaren.

8 §.

Tillsyn över efterlevnaden av föreskrifter och villkor för tillstånd utövas av myndighet som Konungen bestämmer.

Innehavare av tillstånd skall på anfordran lämna tillsynsmyndigheten de upplysningar och handlingar som fordras för tillsynens utövande. Tillsynsmyndigheten äger meddela bestämmelser för att trygga efterlevnaden av föreskrift eller villkor som gäller för tillståndet.

Den som har att taga befattning med tillsyn äger tillträde till anläggning, fartyg eller luftfartyg, där verksamhet som omfattas av tillstånd bedrives, och får göra sig underrättad om förhållande av betydelse för tillämpningen av föreskrift eller villkor för tillståndet.

9 §.

Sveriges geologiska undersökning eller annan myndighet som Konungen bestämmer skall på begäran beredas tillfälle att följa tillståndshavarens arbete i geologiskt avseende och taga del av de geologiska resultaten av arbetet.

10 §.

Inom anläggning och säkerhetszon utanför territorialgränsen tillämpas svensk lag med undantag av bestämmelserna i gruvlagen, lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m., uranlagen den 2 december 1960 (nr 679), vattenlagen och lagstiftningen angående jakt och fiske. Därvid anses anläggningen och zonen belägna inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium.

Produkt som frambringats utanför territorialgränsen anses utvunnen i Sverige.

11 §.

Den som utan lov utforskar kontinentalsockeln eller utvinner naturtillgångar från denna eller vidtager åtgärd för sådan utforskning eller utvinning dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Till samma straff dömes den som

- 1) bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 4 § första stycket,
- 2) underlåter att efterkomma vad tillsynsmyndighet fordrar eller föreskriver med stöd av 8 § andra eller tredje stycket eller
- 3) vid fullgörande av uppgiftsskyldighet som är förbunden med tillstånd eller som är föreskriven i eller som ålagts enligt 8 § andra stycket uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift.

Den som överträder förbudet i 6 § att segla in i säkerhetszon eller föreskrift som utfärdats för tryggnad av sådan zon dömes till böter.

12 §.

Har innehavare av tillstånd underlåtit att ställa sig till efterrättelse föreskrift som meddelats med stöd av 4 § första stycket eller vad som åligger honom enligt 9 § eller att efterkomma anfordran eller föreskrift som tillsynsmyndighet meddelat med stöd av 8 § andra eller tredje stycket, äger tillsynsmyndigheten ålägga honom vid vite att fullgöra sina skyldigheter.

Medför underlåtenheten uppenbar fara för allmänt intresse, äger tillsynsmyndigheten förbjuda arbetets fortsatta bedrivande och låta genom polismyndighetens försorg vidtaga rättelse på tillståndshavarens bekostnad.

13 §.

Den som deltar eller deltagit i tillsyn över efterlevnaden av denna lag eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter eller villkor eller som anlitats såsom biträde vid tillsynens utövande eller som på annat sätt tagit befattning med ärende som avses i lagen, får ej röja eller obehörigen nyttja yrkeshemlighet, som därigenom blivit känd för honom, och får ej heller, om det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppa arbetsförfarande eller affärsförhållande varom han sålunda fått kännedom. Bryter någon häremot, dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

14 §.

Utlänning, som utom riket begått brott som avses i 11 eller 13 §, dömes, om han finnes här, efter denna lag och vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken ej är tillämplig.

Åtal för brott som avses i 11 § första och tredje styckena får väckas endast efter förordnande av Konungen eller den Konungen bemyndigar.

Brott som avses i 13 § får åtalas av åklagare endast efter angivelse av målsägande.

15 §.

Talan mot bergmästares beslut enligt 7 § föres hos kommerskollegium genom besvär.

Mot annat beslut av myndighet enligt denna lag föres talan genom besvär hos Konungen.

Beslut som avses i andra stycket länder till efterrättelse utan hinder av förd talan, om ej annorlunda förordnas.

16 §.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1966.

I fråga om dessförinnan skedd upplåtelse från kronan av rätt till sand-, grus- eller stentäkt inom allmänt vattenområde gälla särskilda bestämmelser.

Avser tillstånd enligt denna lag område som omfattas av koncession enligt lagen angående stenkolsfyndigheter m. m. eller uranlagen eller av undersökningstillstånd enligt sistnämnda lag, äga bestämmelserna i 7 § för det fall att tillstånd avser område som är inmutat enligt gruvlagen motsvarande tillämpning.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 5 § gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314)**

Härigenom förordnas, att 5 § gruvlagen den 3 juni 1938¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***5 §.**

Inmutningspunkten må icke vara belägen å, ej heller inmutat område omfatta:

1) område å — — — — för utvidgningen;

9) område, varå koncession förut meddelats för eftersökande och bearbetande av stenkol, såvida begärd inmutning avser mineral som ingår i stenkolen och ej kan utvinnas utan stenkolens förbränning, eller av alunskiffer, såvida begärd inmutning avser mineral som förekommer i sådant samband med skiffern att det ej kan tillgodogöras för sig eller utan skada för skifferfyndigheten, ävensom område, varå undersökningstillstånd eller koncession enligt uranlagen sökts eller meddelats, såvida begärd inmutning avser mineral som förekommer i sådant samband med ämne avsett i nämnda lag, att det ej kan tillgodogöras för sig; dock att hinder mot inmutning ej föreligger om, såvitt angår koncession å stenkol eller alunskiffer, koncessionsinnehavaren lämnat medgivande därtill eller, då fråga är om undersökningstillstånd eller koncession enligt uranlagen, sökanden eller innehavaren av undersökningstillstånd eller koncession lämnat medgivande till inmutningen eller Konungen medgivit undantag från vad nu stadgats.

Inmutningspunkten må icke vara belägen å, ej heller inmutat område omfatta:

9) område, varå koncession förut meddelats för eftersökande och bearbetande av stenkol, såvida begärd inmutning avser mineral som ingår i stenkolen och ej kan utvinnas utan stenkolens förbränning, eller av alunskiffer, såvida begärd inmutning avser mineral som förekommer i sådant samband med skiffern att det ej kan tillgodogöras för sig eller utan skada för skifferfyndigheten, ävensom område, varå undersökningstillstånd eller koncession enligt uranlagen eller tillstånd enligt lagen om kontinentalsockeln sökts eller meddelats, såvida begärd inmutning avser mineral som förekommer i sådant samband med ämne avsett i uranlagen eller i ansöknings- eller tillståndet enligt lagen om kontinentalsockeln, att det ej kan tillgodogöras för sig; dock att hinder mot inmutning ej föreligger om, såvitt angår koncession å stenkol eller alunskiffer, koncessionsinnehavaren lämnat medgivande därtill eller, då fråga är om undersökningstillstånd eller koncession enligt uranlagen eller tillstånd enligt lagen om kontinentalsockeln, sökanden

¹ Senaste lydelse av 5 § se SFS 1963: 626.

den eller innehavaren av *tillstånd* eller koncession lämnat medgivande till inmutningen eller Konungen medgivit undantag från vad nu stadgats.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1966.

Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.

Härigenom förordnas, dels att 50 § 1 mom. samt 51, 52 och 57 §§ lagen den 28 maj 1886 angående stenkolsfyndigheter m. m.¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels att i sagda lags 5 kap. skall införas en ny paragraf, betecknad 48 a §, av nedan angiven lydelse.

(*Nuvarande lydelse*)

(*Föreslagen lydelse*)

48 a §.

Bestämmelserna ovan i denna lag äga icke tillämpning inom allmänt vattenområde i havet.

50 §.

1 mom. Vad i 2—4, 7—25, 32—40, 42—44 och 48 §§ är stadgat angående stenkolsfyndigheter skall, med de avvikelser som föranledas av bestämmelserna i detta kap., äga motsvarande tillämpning i fråga om saltfyndigheter; därvid skall vad i 21 § andra stycket stadgas gälla även i fall då koncession upphört av annan anledning än där sägs.

Är fråga — — — — —

1 mom. Vad i 2—4, 7—25, 32—40, 42—44, 48 och 48 a §§ är stadgat angående stenkolsfyndigheter skall, med de avvikelser som föranledas av bestämmelserna i detta kap., äga motsvarande tillämpning i fråga om saltfyndigheter; därvid skall vad i 21 § andra stycket stadgas gälla även i fall då koncession upphört av annan anledning än där sägs.

till bergmästaren.

51 §.

Rättighet att för utvinnande av olja eller gas genom borrhning efter söka och bearbeta olje- eller gasfyndighet är beroende på koncession,

Rättighet att för utvinnande av olja eller gas genom borrhning efter söka och bearbeta olje- eller gasfyndighet är beroende på koncession,

¹ Senaste lydelse, se beträffande 50 § 1 mom., 51 § och 52 § SFS 1963:625 samt beträffande 57 § SFS 1947:160.

(Nuvarande lydelse)

som meddelas av Konungen. Koncession må begränsas till att *avse allenast undersökning av fyndighet och, i samband med dylik begränsning, till att gälla under viss tid, som anges i koncessionen.*

Den som — — — — — koncessionen gäller.

(Föreslagen lydelse)

som meddelas av Konungen. Koncession må begränsas till att *gälla under viss tid, som anges i koncessionen, och till att avse allenast undersökning av fyndighet.*

Vid meddelande av koncession avseende bearbetning äger Konungen bestämma att innehavaren skall till staten erlägga årlig avgift beräknad efter mängden eller värdet av utvunnen olja eller gas. Uppstår tvist om beloppet av sådan avgift, skall vad i 19 § är stadgat för där avsett fall äga motsvarande tillämpning.

52 §.

Vad i 2—4, 7—25, 32—40, 42—44 och 48 §§ är stadgat angående stenkolsfyndigheter skall, med de avvikelser som föranledas av bestämmelserna i detta kap., äga motsvarande tillämpning i fråga om olje- och gasfyndigheter; därvid skall vad i 21 § andra stycket stadgas gälla även i fall då koncession upphört av annan anledning än där sägs.

Bestämmelserna i — — — — — och gasfyndigheter.

57 §.

Vad i 2—5, 7—9, 11—21, 32—40, 42—44 och 48 §§ är stadgat angående stenkolsfyndigheter skall, med de avvikelser som föranledas av bestämmelserna i detta kap., äga motsvarande tillämpning i fråga om alunskifferfyndigheter.

Konungen äge — — — — — äga tillämpning.

I fall — — — — — 60 § sägs.

Vad i 2—5, 7—9, 11—21, 32—40, 42—44, 48 och 48 a §§ är stadgat angående stenkolsfyndigheter skall, med de avvikelser som föranledas av bestämmelserna i detta kap., äga motsvarande tillämpning i fråga om alunskifferfyndigheter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1966.

Beträffande koncession som beviljats före den nya lagens ikraftträdande gäller äldre lag.

Förslag

till

Lag**om ändring i uranlagen den 2 december 1960 (nr 679)**

Härigenom förordnas, att i uranlagen den 2 december 1960 skall införas en ny paragraf, betecknad 66 §, av nedan angiven lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

66 §.

Denna lag äger icke tillämpning inom allmänt vattenområde i havet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1966.

Beträffande undersökningstillstånd och koncession som beviljats före den nya lagens ikraftträdande gäller äldre lag.

Förslag

till

Lag**om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom vissa allmänna vattenområden**

Härigenom förordnas som följer.

Rätten till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde i Väneren, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland tillkommer staten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1966, då lagen den 5 juni 1953 (nr 379) om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde upphör att gälla.

I fråga om upplåtelse från kronan av rätt till sand-, grus- eller stentäkt inom allmänt vattenområde som skett före den 1 juli 1966 gäller äldre lag.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 18 mars 1966.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, fråga om *lagstiftning angående kontinentalsockeln m. m.* och anför.

Inledning

Med kontinentalsockeln avses den långsamt sluttande del av havsbotten som är belägen mellan stranden och början av den branta sluttningen ned mot de stora havsdjupen. Enligt en i Genève den 29 april 1958 dagtecknad konvention om kontinentalsockeln, vilken trädde i kraft den 10 juni 1964, utövar varje strandstat suveräna rättigheter över den utanför territorialgränsen liggande delen av sockeln, såvitt gäller dennas utforskande och tillgodogörandet av dess naturtillgångar. Konventionen har godkänts av 1964 års höstriksdag (prop. 197, UU 12, rskr 400) och träder i kraft den trettionde dagen efter det anslutningsinstrument deponerats. Deposition har ännu inte skett.

Anslutning från svensk sida till konventionen kräver en intern lagstiftning angående villkoren för eftersökande och utvinning av naturtillgångar inom den svenska delen av sockeln. För att framlägga förslag till sådan lagstiftning tillkallades med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 november 1964 särskilda sakkunniga, vilka antog benämningen kontinentalsockelutredningen.¹ Denna avgav i november 1965 betänkandet »Kontinentalsockeln» (SOU 1965: 66) med förslag till lag om kontinentalsockeln, m. m.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgivits av justitiekanslern, riksåklagaren, arbetsdomstolens ordförande, vattenöverdomstolen efter hö-

¹ Justitierådet Carl Holmberg, revisionssekreteraren Lars Delin och kanslirådet Sven Swarting; direktiv se riksdagsber. 1965: I Ju 67.

rande av vattenrättsdomarna och vattenrättsingenjörerna vid Söderbyggens vattendomstol, hovrätten över Skåne och Blekinge, kommerskollegium — som överlämnat yttranden från bergmästarämbetena, Kooperativa förbundet, Svenska gasverksföreningen samt handelskamrarna i Stockholm, Malmö, Norrköping och Karlstad — överbefälhavaren, arbetarskyddsstyrelsen, riksförsäkringsverket, telestyrelsen, sjöfartsstyrelsen, luftfartsstyrelsen, kammarkollegiet, kammarrätten, generaltullstyrelsen — som överlämnat yttranden från cheferna för de i tullverkets organisation ingående kustdistrikten — kontrollstyrelsen, riksskattenämnden, domänstyrelsen, fiskeristyrelsen — som överlämnat yttranden från fiskeriintendenterna i Västerhavets och Österhavets distrikt — statens vatteninspektion, överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap, Sveriges geologiska undersökning, arbetsmarknadsstyrelsen, rikspolisstyrelsen, statens utlänningskommission, länsstyrelserna i Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län, gruvrättsutredningen, sjölagskommittén, aktiebolagsutredningen, vetenskapsakademien, Sveriges industriförbund, Svenska gruvföreningen, Svenska petroleuminstitutet, Sveriges redarförening, Sveriges fiskares riksförbund, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige (LO), Statstjänstemännens riksförbund (SR), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO). Länsstyrelsen i Malmöhus län har bifogat yttranden från chefen för Malmö marina bevakningsområde, polismyndigheten i Malmö, drätselkamrarna i Malmö, Trelleborg och Ystad samt Malmöhus läns havsfiskeförening.

Konventionen om kontinentalsockeln, utländsk rätt, svensk gruvlagstiftning m. m.

Intresset för naturtillgångar på havsbotten är för närvarande främst koncentrerat till olja och naturgas (kolväten).

En förutsättning för att olja eller naturgas skall kunna påträffas anses vara närvaron av sedimentära avlagringar med sådana strukturer att de kan tjäna som reservoar för kolväten. Inom Sverige och havsområdet utanför Sverige förekommer sådana geologiska betingelser framför allt i Skåne, på Öland och Gotland samt i södra Östersjön och delar av Bottenhavet.

Letning — prospektering — efter olja och naturgas inleds i allmänhet med geofysiska mätningar, som syftar till att utröna de geologiska förutsättningarna. Härvid förekommer främst flygmagnetiska undersökningar samt seismiska och gravimetriska mätningar från fartyg. Visshet huruvida olja eller naturgas förekommer kan dock vinnas först genom djupborrning. Borrning kan f. n. ske till mer än 6.500 meters djup under jordytan. I havsområden sker borrning från borrhorn placerade på fasta eller rörliga platt-

formar. Den vanligast förekommande typen av plattformar bogseras ut till borrhjulet, där plattformens ben förs ned i havsbotten och plattformen lyftes tio meter eller mer över vattenytan. Framför allt vid större vattendjup än 100 meter används plattformar som hålls flytande medelst flyttankar. Borrhjulsanläggningar i havet är synnerligen kostnadskrävande.

Brytning av malm inom havsområden förekommer f. n. endast på ett fåtal platser i världen, bl. a. i Jussarö gruva utanför Hangö i Finland.

Sandtäkt inom svenskt havsområde har under senare år förekommit i växande omfattning utanför Skånes västkust.

Konventionen om kontinentalsockeln

Med kontinentalsockeln förstås i konventionen havsbotten och dess underlag i de områden under vatten som gränsar till kusterna men är belägna utanför territorialgränsen intill ett djup av 200 meter eller, därutöver, på sådant vattendjup som medger tillgodogörande av naturtillgångar inom områdena. Konventionen gäller även motsvarande områden runt öar. För Sveriges del blir konventionen vid en anslutning tillämplig överallt utanför den svenska territorialgränsen i de hav som omger Sverige. I de fall då kontinentalsockeln gränsar till två eller flera, mittemot varandra liggande staters territorier eller till två angränsande staters territorier skall gränsen mellan staternas anspråk på sockeln i första hand bestämmas genom avtal. I brist på avtal gäller som huvudregel, att gränsen utgörs av en mittlinje mellan baslinjerna för beräkningen av berörda staters territorialvatten, om staterna ligger mittemot varandra, och av en linje bestämd efter principen om lika avstånd från dessa baslinjer, om staterna gränsar till varandra i sidled. Strandstaten utövar suveräna rättigheter över kontinentalsockeln såvitt avser dennas utforskande och tillgodogörandet av dess naturtillgångar. Med naturtillgångar avses enligt konventionen mineraliska och andra icke levande tillgångar på havsbotten och i dennas underlag samt de levande organismer som tillhör sedentära arter, dvs. organismer vilka, i det stadium då de kan bli föremål för fångst, är antingen orörliga på havsbotten eller därunder eller oförmögna till rörelse annat än i ständig fysisk beröring med havsbotten eller dennas underlag. Strandstaten äger på kontinentalsockeln uppföra, underhålla och driva de anläggningar och andra inrättningar som fordras för sådan verksamhet samt upprätta säkerhetszoner kring inrättningarna. Dessa är underkastade strandstatens jurisdiktion men är ej att betrakta som öar. Strandstatens rättigheter med avseende på kontinentalsockeln får ej inverka på det ovanförliggande vattnets egenskap av fritt hav. Inte heller får utforskandet av sockeln eller tillgodogörandet av dess naturtillgångar lända till intrång i sjöfarten, fisket eller bevarandet av havets biologiska tillgångar i vidare mån än som kan anses berättigat. Även vissa andra intressen skyddas.

Kontinentalsockelkonventionen hade den 1 mars 1966 biträttts av följande stater: Albanien, Amerikas Förenta Stater, Australien, Bulgarien, Cambodja, Colombia, Danmark, Dominikanska Republiken, Finland, Frankrike, Guatemala, Haiti, Israel, Jamaica, Jugoslavien, Madagaskar, Malawi, Malaysia, Nederländerna, Nya Zeeland, Polen, Portugal, Rumänien, Senegal, Sovjetunionen, Storbritannien, Sydafrika, Tjeckoslovakien, Uganda, Ukraina, Venezuela och Vitryssland.

Kontinentalsockelkonventionens texter på engelska och franska jämte översättning till svenska torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärendet som *bilaga 3*.

Utländsk kontinentalsockellagstiftning

Efter antagandet av kontinentalsockelkonventionen har nationell lagstiftning för kontinentalsockeln kommit till stånd i ett flertal länder. Rätten att utforska sockeln och utvinna dess naturtillgångar har härvid allmänt förbehållits vederbörande stat. Denna kan upplåta rättigheter på sockeln genom tillstånd eller koncession.

I *Danmark* har som förutsättning för utforskning och utnyttjande av naturtillgångarna på kontinentalsockeln uppställts att koncession meddelats enligt den för hela riket gällande undergrundsloven av år 1950. Enligt nämnda lag kan koncession för efterforskning och utvinning beviljas för högst 50 år åt gången. Koncession kan förknippas med föreskrifter bl. a. i fråga om anlitande av inhemsk arbetskraft samt antalet danska medborgare inom styrelse och företagsledning. Hittills meddelade koncessioner har gällt hela det danska territoriet (utom Grönland och Färöarna) och avsett ensamrätt under 50 år beträffande kolväten, svavel och ädelgaser.

Enligt den kortfattade *finska* lagen om kontinentalsockeln av år 1965 skall i tillstånd fastställas de villkor som anses nödvändiga med hänsyn till säkerheten och i det allmännas intresse eller som eljest prövas vara påkallade av behovet. Avser ansökan eftersökande, inmutning eller tillgodogörande av mineral som omfattas av gruvlagen — dit olja eller naturgas inte hör — skall denna lända till efterrättelse vid sidan av kontinentalsockellagen.

I *Norge* har vid sidan av en grundläggande lag av år 1963, vari statens rätt till naturtillgångar under havet fastslås, genom en kungl. resolution den 9 april 1965 meddelats detaljerade regler om undersökningstillstånd och utvinningstillstånd.

Undersökningstillstånd meddelas för större områden, som bestäms i tillståndet, och gäller under tre år. Det berättigar innehavaren att företaga undersökningar med geofysiska metoder men medför varken ensamrätt

till undersökningar eller rätt till utnyttjande av eventuella fyndigheter inom området. För tillstånd utgår en årlig avgift.

Utvinningstillstånd hänförs till en indelning av sockelområdet i block om cirka 500 km² och ger ensamrätt till undersökning och utvinning under en tid av sex år inom det eller de block tillståndet avser jämte optionsrätt till förlängning av tillståndet under 40 år beträffande högst hälften av det ursprungliga området. Under de första tre åren av förlängningsperioden får tillståndshavaren behålla 3/4 av nämnda område. För sexårsperioden erläggs en engångsavgift som beräknas per km². Därefter utgår en årlig, successivt stigande arealavgift. Royalty till staten skall erläggas med 10 % av de utvunna produkternas värde.

Enligt de norska föreskrifterna skall utvinning anses ha ägt rum i Norge. Om inte annat framgår, gäller norsk lagstiftning beträffande anläggningar i havet samt verksamhet där och inom säkerhetszon omkring anläggning.

Den *brittiska* lagstiftningen är uppbyggd efter samma principer som den norska. Undersökningstillstånd inbegriper även rätt till prospekteringsborrningar intill ett djup av 350 meter under havsbotten. Enligt den gjorda blockindelningen för utvinningstillstånd är blockens storlek begränsad till cirka 250 km². Royalty utgår med 12 1/2 procent av produktionens värde. Den brittiska lagen innehåller bl. a. bestämmelser om tillämpning av brittisk civil- och kriminallag på anläggningar och inom säkerhetszon.

I *Nederländerna* har år 1965 antagits en lag, som innehåller utförliga bestämmelser om olika slag av tillstånd samt vissa föreskrifter om rätt för staten att delta i utvinning av naturtillgång. I fråga om utvinningstillstånd avses den nederländska delen av kontinentalsockeln bli uppdelad i områden om cirka 400 km².

I *Förbundsrepubliken Tyskland* utfärdades 1964 en lag om provisorisk reglering av rättigheter på kontinentalsockeln. I lagen stadgas förbud att utan tillstånd göra undersökningar på kontinentalsockeln och utvinna dess naturtillgångar. Vid utvinning på sockeln utgår royalty med 5 % av försäljningsvärdet.

I *Frankrike* har, i avvaktan på lagstiftning, koncessioner för undersökning på kontinentalsockeln hittills meddelats i överenstämmelse med reglerna i den för det franska territoriet gällande kolväteslagstiftningen av år 1956. Enligt denna meddelas undersökningstillstånd för en period av högst fem år för ett område vars storlek bestäms i varje särskilt fall.

En mera utförlig redogörelse för kontinentalsockellagstiftningen i vissa främmande länder lämnas på s. 41—53 i betänkandet, vartill torde få hänvisas.

Gällande rätt i Sverige m. m.

Eftersökande och tillgodogörande inom landet av sådana naturtillgångar som omfattas av kontinentalsockelkonventionen regleras i svensk rätt i skilda lagar.

Gruvlagen

Gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314) är tillämplig på mineralfyndighet som innehåller malm till ett flertal uppräknade metaller m. m. Gruvlagen bygger på inmutningssystemet. Enligt detta gäller i princip att den som först söker inmutning kan erhålla rätt att på egen eller annans mark undersöka och bearbeta fyndigheter av ifrågavarande mineral. Inmutning beviljas av bergmästaren i det av landets fyra bergmästardistrikt inom vilket fyndigheten är belägen. Inmutat område skall vara cirkelformigt med 200 meters radie. Inmutningen medför ensamrätt att under tre år utföra undersökningsarbeten inom det inmutade området.

Visar inmutaren att det inom det inmutade området finns mineral som sannolikt kan göras till föremål för gruvdrift, är han berättigad att vid särskild förrättning av bergmästaren få sig anvisat visst arbetsområde (utmål). Utmålets areal får inte överstiga 16 hektar. Den rätt till bearbetning som erhålls genom utmålsläggningen är inte begränsad till tiden men villkorad av att gruvinnehavaren erlägger en viss försvarsavgift. Gruvinnehavaren är skyldig att årligen till jordägaren erlægga avgäld med en procent av värdet av uppfordrade mineral inom utmålet, dock högst 10 000 kr. per år och längst under 20 år.

Staten är berättigad att till hälften med inmutaren delta i gruvföretaget (kronoandel). Före 1938 års gruvlag hade jordägaren rätt till halv andel i företaget (jordägareandel).

Malmprospektering regleras ej i gruvlagen. I princip får prospektering företas fritt, i den mån det inte sker intrång på annans egendom.

Stenkolslagen

Lagen den 28 maj 1886 (nr 625) angående stenkolsfyndigheter m. m., vanligen kallad stenkolslagen, är utformad på grundval av ett koncessions-system. Lagen avsåg ursprungligen endast stenkolsfyndigheter (1—5 kap.) men har genom tillägg vid skilda tillfällen utvidgats till att omfatta även saltfyndigheter (1917; 6 kap.), olje- och gasfyndigheter (1933; 7 kap.), alunskifferfyndigheter för utvinnande av olja (1942; 8 kap.) samt fyndigheter av uranhaltigt mineral (1945; 9 kap.). Bestämmelserna om uranfyndigheter upphävdes i samband med att uranlagen tillkom år 1960.

Rättighet att eftersöka och bearbeta *stenkolsfyndighet* är beroende på särskilt tillstånd (koncession), som meddelas av Kungl. Maj:t efter ansökningsförfarande hos länsstyrelsen (1—4 §§). I koncession skall bl. a. anges gränserna för koncessionsområdet, område för arbete i dagen och årlig arbetsskyldighet. Koncessionsområdet får inte överstiga 1 600 hektar. Koncession är inte begränsad till tiden. Den får ej överlätas utan Kungl. Maj:ts medgivande (8—10 §§).

Område för arbete i dagen anvisas vid bergmästareförrättning (12 § 1 mom.). Härvid är vissa områden fredade (13 §). Anvisat område skall i allmänhet lösas. Därvid äger expropriationslagens bestämmelser motsvarande tillämpning med den skillnaden att ersättning utgår med ett med 50 % förhöjt belopp (14 § 1 mom.).

I 17 § regleras vissa frågor rörande kollision mellan olika slag av gruvrätter.

Twist om ersättning som skall utgå enligt stenkolslagen prövas, om det inte är fråga om jordlösen, av skiljemän. Vill den som fordrar ersättning hellre genast hänvända sig till domstol, står detta honom fritt (19 §).

Jordägaren har rätt att av koncessionsinnehavaren erhålla en årlig avgift motsvarande värdet av en sjuttiofemtedel av mineral som utvinns inom koncessionsområdet (22 §).

Koncessionsinnehavare kan frånträda koncessionen genom skriftlig anmälan hos länsstyrelsen. Försummas arbetsskyldigheten, kan koncessionen förverkas (31 §).

Även rättighet att för tekniskt utvinnande av salt eftersöka och bearbeta *saltfyndighet* eller att för utvinnande av olja eller gas genom borrhning eftersöka och bearbeta *olje- eller gasfyndighet* är beroende på tillstånd av Kungl. Maj:t (49 och 51 §§). Enligt en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 1964 kan koncession avseende dessa ämnen begränsas till att avse endast undersökning av fyndighet och, i samband med sådan begränsning, till att gälla under viss tid som anges i koncessionen (49 och 51 §§). Koncession får inte omfatta område överstigande 10 000 hektar. Vid meddelande av koncession kan Kungl. Maj:t bestämma i vilken omfattning fyndigheter skall undersökas för att den rätt som grundas på koncessionen skall äga bestånd. Kungl. Maj:t kan meddela ändrade bestämmelser i detta hänseende. Någon möjlighet att meddela motsvarande bestämmelser beträffande bearbetning av nu ifrågavarande fyndigheter torde däremot numera inte föreligga, sedan reglerna om arbetsskyldighet upphävdes i fråga om dessa fyndigheter i samband med angivna lagändring.

Innehavare av undersökningskoncession har inte obligatoriskt företräde att erhålla bearbetningskoncession för tillgodogörande av fyndighet som han påträffat vid undersökningen. Enligt förarbetena (prop. 1963: 176 s. 33) ligger det dock i sakens natur att innehavare av undersökningskoncession ligger närmast till för att erhålla också bearbetningskoncession, under

föresättning att han uppfyller lagens villkor, dvs. att han kan utnyttja fyndigheten till gagn för orten och det allmänna. Bearbetningskoncession bör således som regel tillfalla undersökningskoncessionens innehavare, om han genomfört eftersöknings- och undersökningsarbetena på ett sätt som ur det allmännas synvinkel framstår som förtjänstfullt och han bedöms äga föresättning att exploatera fyndigheten till gagn för orten och det allmänna. I det senare kravet ligger enligt förarbetena att sökanden skall ha nödiga resurser för att utföra det arbete som avses med koncessionen.

Bearbetningskoncession avseende salt, olja eller gas gäller i princip för obegränsad tid. Sådan koncession kan dock återkallas av Kungl. Maj:t, om föreskrift angående undersökningens omfattning åsidosätts eller eljest synnerliga skäl är därtill (49 § fjärde stycket och 52 § andra stycket). Avgiften till jordägaren beräknas på samma sätt som i fråga om stenkol.

Koncessionsinnehavaren är pliktig att upprätta karta över undersökningsarbete och bearbetning av fyndighet inom koncessionsområdet enligt de föreskrifter som meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts be- myndigande, av kommerskollegium. Sveriges geologiska undersökning eller annan myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer skall på begäran beredas tillfälle att genom geologisk sakkunnig följa koncessionsinnehavarens arbete och taga del av de vetenskapliga resultaten av detsamma.

Bestämmelserna i 1 kap. om överlåtelse av koncession, anvisande av mark för arbete i dagen, fredade områden, frånträdande av koncession, förfarandet vid tvist m. m. är tillämpliga på samtliga mineral som omfattas av lagen.

Prospektering efter olja och gas på annat sätt än genom borrhning är i princip fri.

Uranlagen

Även uranlagen den 2 december 1960 (nr 679) bygger på koncessions- systemet.

Undersökningsarbete får i stor utsträckning utföras utan särskilt till- stånd. Kan jordägarens medgivande ej utverkas eller vill undersökaren få en skyddad ensamrätt, kan kommerskollegium meddela *undersöknings- tillstånd* gällande högst 100 hektar och tre år. För bearbetning erfordras *koncession* som meddelas av Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t äger uppställa sär- skilda villkor för att skydda allmänna intressen eller enskild rätt och kan återkalla koncessionen, om villkor ej uppfylls eller eljest synnerliga skäl är därtill.

Liksom stenkolslagen innehåller uranlagen regler om avgäld till jord- ägaren samt ordningsföreskrifter.

I november 1963 tillsattes en utredning med uppdrag att verkställa en allmän översyn av gruvlagstiftningen, dvs. gruvlagen, stenkolslagen och

uranlagen (*gruvrättsutredningen*). Enligt utredningens direktiv (se 1964 års riksdagsberättelse s. 81) skall bl. a. på gruvlagens område övervägas en övergång från inmutningssystemet till koncessionssystemet eller möjligen till en blandform av båda. Om stenkolslagen sägs i direktiven, att den nu framstår som avsevärt föråldrad och i behov av en omfattande översyn.

Annan lagstiftning m. m.

Rätten till *mineral och andra icke levande naturtillgångar i jorden som faller utanför gruvlagstiftningen*, t. ex. granit, gnejs, marmor, kalksten, grus och sand, tillkommer enligt svensk rätt jordägaren ensam.

Enligt *lag den 5 juni 1953 (nr 379) om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde* tillkommer rätten till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde kronan. Enligt kungörelse samma dag (nr 380) angående upplåtelse från kronan av rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde får avtal om sådan upplåtelse träffas av länsstyrelsen. Upplåtelsen, som skall gälla viss tid, högst tio år, skall avse visst område och ange den omfattning i vilken sand, grus eller sten får tas där. För upplåtelse skall utgå ersättning, om inte länsstyrelsen med hänsyn till upplåtelsens ringa omfattning eller annat särskilt skäl finner att vederlag inte skall utgå. Skriftligt avtal skall upprättas och innehålla samtliga villkor. Länsstyrelsen kan också medge att sand-, grus- eller stentäkt under viss tid, högst tio år, får utföras av var och en inom bestämt vattenområde och i angiven mindre omfattning.

I fråga om allmänt vattenområde har vidare kammarkollegiet, i enlighet med ett samtidigt med tillkomsten av nyssnämnda lag erhållet uppdrag, i december 1965 avgivit betänkande med förslag till lagstiftning, varigenom äganderätten till allmänt vattenområde förklaras tillkomma kronan. Förslaget har remissbehandlats.

Bland de naturtillgångar som omfattas av konventionen om kontinentalsockeln ingår som förut nämnts sådana levande organismer som tillhör s. k. *sedentära arter*. Fångande av sådana arter på svenskt vattenområde faller delvis under den svenska *fiskelagstiftningen*. Enligt förarbetena till lagen den 1 december 1950 (nr 596) om rätt till fiske inbegrips under fiske inte bara fångst av fiskar utan också fångst av sådana skaldjur som kräftor, hummer och blåmusslor. Det lämnades öppet för rättspraxis att under lagens bestämmelser inbegripa även fångandet av andra lägre vattendjur, för den händelse dessas tillgodogörande skulle få den ekonomiska betydelse att en sådan tillämpning befinns påkallad. Enligt 1 § *fiskeristadgan* den 24 september 1954 (nr 607) skall vad som sägs i stadgan om fisk i tillämpliga delar gälla om hummer, kräfta, havskräfta, räka, krabba, nejonöga, bläckfisk, ostron, pärlmussla och blåmussla. Av dessa arter torde åtminstone ostron och blåmussla klart vara hänförliga till de av konventionen omfattade sedentära arterna.

För en mera detaljerad framställning av gällande svensk rätt avseende nu ifrågavarande naturtillgångar torde få hänvisas till betänkandet s. 45—55.

Allmän motivering

Utredningen

Utredningen anför inledningsvis vissa *a l l m ä n n a s y n p u n k t e r* på en lagstiftning för kontinentalsockeln.

En intern reglering för den svenska delen av kontinentalsockeln bör enligt utredningen i princip gälla alla slag av naturtillgångar som omfattas av konventionen om kontinentalsockeln.

Enligt sina direktiv utgår utredningen från att staten, i överensstämmelse med vad som gäller i ett flertal andra länder, skall äga det bestämmande inflytandet över sockelns naturtillgångar. Beträffande sättet för utövandet av detta inflytande framhåller utredningen, att det inte minst på grund av vårt lands starka beroende av importerat bränsle är ett betydande svenskt intresse att tillvarata möjligheterna att få fram olja och naturgas inom svenskt territorium och den svenska delen av kontinentalsockeln. Med hänsyn härtill är det angeläget att undersökningsarbeten bedrivs energiskt och grundligt och att eventuell exploatering sker planmässigt och rationellt. Staten bör ges möjlighet att öva inflytande på sådana frågor som hushållningen med påträffade fyndigheter, tidpunkten för produktionens påbörjande, produktionens omfattning och produkternas vidareförädling och avsättning.

Utredningen framhåller att hinder inte föreligger att realisera en sådan politik i den mån staten själv engagerar sig i prospekterings- och exploateringsverksamheten. I vilken utsträckning staten är beredd att göra detta är emellertid ovisst för närvarande. Utredningen anser därför att möjligheter bör skapas att låta enskilda intressenter undersöka och utvinna naturtillgångar på sockeln. Detta bör enligt utredningen ske genom att staten får befogenhet att genom tillstånd på vissa villkor upplåta åt enskilda personer eller företag att under begränsad tid och inom bestämt område undersöka kontinentalsockeln eller utvinna fyndigheter där.

I detta sammanhang erinrar utredningen om att i vissa länder som lagstiftat om kontinentalsockeln detaljerade föreskrifter utfärdats beträffande sådana frågor som giltighetstid för tillstånd, tillståndsområdets storlek, olika typer av undersökningstillstånd, möjlighet till förlängning av tillstånd och företrädesrätt för innehavare av undersökningstillstånd att få exploatera påträffad fyndighet, storleken av utgående avgifter av olika slag m. m. För vårt lands vidkommande anser utredningen det inte vara lämpligt att

nu meddela detaljerade generella bestämmelser om tillståndsgivning och tillståndsvillkor. Som skäl härför anför utredningen bl. a., att erfarenhet av kommersiell utvinning av kolväten inom Sverige saknas i stort sett, att det är ovisst i vilken omfattning intresse kommer att finnas för intensiva undersökningar inom den svenska delen av sockeln och att i lag eller författning preciserade föreskrifter angående exempelvis tillståndshavares rättigheter och produktionsavgifter i vissa lägen skulle kunna försvåra igångsättning av verksamhet och i andra lägen medföra att samhällets ekonomiska utbyte blir oskäligt lågt. Vid upplåtelse till enskilda bör i princip enligt utredningen i stället de närmare villkoren för såväl prospektering som exploatering i varje särskilt fall anpassas efter förhandenvarande omständigheter. Därigenom kan en från fall till fall lämplig avvägning ske mellan samhällsekonomiska och företagsekonomiska intressen. Utredningen anser det lämpligt och naturligt att tillståndsvillkoren därvid fastställs efter förhandlingar mellan koncessionsgivaren och berörda företag.

Även om en sådan målsättning accepteras, anser utredningen det nödvändigt att söka ange vissa allmänna riktlinjer som bör följas vid tillståndsgivningen. Dessa riktlinjer avser främst vissa kvalifikationer hos den som söker tillstånd, tillståndets innehåll, föreskrifter för att uppnå ett effektivt utnyttjande av tillståndet och för att skydda motstående allmänna och enskilda intressen samt villkor om statligt deltagande i företaget och skyldighet att erlagga royalty till staten. Till den närmare innebörden av riktlinjerna återkommer jag i det följande vid redogörelsen för utredningens lagförslag.

När det gäller en reglering för undersökning och utvinning av naturtillgångarna på kontinentalsockeln ställer utredningen i första hand frågan, om inte problemet i princip kan lösas så att gällande gruvlagstiftning utsträcks till att omfatta även kontinentalsockeln utanför territorialgränsen. Den ordning som utredningen funnit lämplig skiljer sig emellertid i väsentliga avseenden från såväl gruvlagen som stenkolslagen och uranlagen. Att gruvlagen med sitt automatiskt verkande inmutningssystem inte lämpar sig för förhållandena där ligger enligt utredningen i öppen dag. Även stenkolslagen lämnar enligt utredningen ett mycket begränsat utrymme för att tillgodose de synpunkter utredningen anfört på den önskade lagstiftningen. Möjligheterna att vid koncessionsgivning meddela föreskrifter som ger det allmänna inflytande över utnyttjandet av fyndigheterna är sålunda begränsade. Någon motsvarighet till gruvlagens regler om kronoandel finns inte. Bearbetningskoncession avseende salt-, olje- och gasfyndigheter meddelas för obegränsad tid och torde inte kunna förenas med föreskrifter angående bearbetningen. Utredningen påpekar vidare att stenkolslagen, som innehåller en mängd bestämmelser avsedda att reglera det rättsliga förhållandet mellan företagaren och jordägaren, är utformad för att reglera förhållanden på land, även om den formellt torde vara tillämplig också på all-

mänt vattenområde i havet. Vad utredningen anfört om stenkolslagen gäller enligt utredningen i viss utsträckning även uranlagen. Utredningen kommer till uppfattningen att lagstiftningsfrågan måste lösas på annat sätt än genom en utsträckning av gällande gruvlagars tillämpningsområde.

Utredningen påpekar därefter att om en ny lagstiftning för kontinentalsockeln utanför territorialgränsen kommer till stånd enligt de av utredningen anförda riktlinjerna, olika system kommer att gälla för undersökning och utvinning av naturtillgångarna på ömse sidor om territorialgränsen. En sådan ordning kan enligt utredningen givetvis medföra olägenheter. Utredningen diskuterar därför närmare frågan, i vad mån behov finns av en samordning av reglerna och vilka åtgärder som kan behöva företas i sådant syfte.

Vad först angår förhållandet till gruvlagen anför utredningen, att det inte torde kunna antas att undersökning eller brytning av inmutningsbara mineral blir aktuell på havsområden inom överskådlig tid annat än möjligen från schakt som drivs från land en kortare sträcka ut under havet. Några samordningsproblem av omedelbar praktisk betydelse kan därför inte väntas uppkomma i denna del. Utredningen anför vidare, att dess arbete enligt direktiven bör i fråga om området innanför territorialgränsen av hänsyn till gruvrättsutredningens arbete begränsas till att avse andra naturtillgångar än inmutningsbara mineralfyndigheter. Utredningen föreslår därför inte någon principiell ändring av gruvlagens regler.

När det gäller stenkolslagen är läget ett annat. Det aktuella intresset för undersökning och bearbetning av olje- och gasfyndigheter knyter sig i lika mån till områden innanför och utanför territorialgränsen. En enhetlig reglering kan här vinnas på olika vägar. En är att efter erforderliga ändringar göra stenkolslagen tillämplig även utanför territorialgränsen. En annan väg är att tillskapa en ny lag för hela kontinentalsockeln. En tredje väg slutligen är att en ny lag tillskapas för den del av kontinentalsockeln som ligger utanför territorialgränsen och sådana ändringar görs i stenkolslagen att denna åtminstone i fråga om havsområdet bringas i så nära överensstämmelse som möjligt med denna nya lag. Efter övervägande av dessa alternativa lösningar anser utredningen, att man i första hand bör undersöka möjligheterna att lösa samordningsfrågan genom en ny lag som är gemensam för kontinentalsockeln på ömse sidor om territorialgränsen. Mot stenkolslagens tillämpning anför utredningen, att de ändringar som skulle krävas i lagen för att anpassa den till havsområden och de speciella förhållandena på kontinentalsockeln utanför territorialgränsen och för att möjliggöra ett bestämmande statligt inflytande över naturtillgångarna skulle bli av så genomgripande natur att de inte bör övervägas i förevarande sammanhang. Vidare betonar utredningen, att de allmänna principer som bör gälla för utnyttjandet av naturtillgångarna på kontinentalsockeln är lika relevanta när det gäller området innanför territorialgränsen som utanför.

Även där är det de potentiella olje- och gasfyndigheterna som tilldrar sig det största intresset och skälen för ett bestämmande samhälleligt inflytande kan inte anses mindre starka i fråga om arbeten innanför territorialgränsen än i området utanför. Också de praktiska problemen i samband med tillstånd till undersökning och utvinning är enligt utredningen till övervägande del desamma i båda fallen.

De rättsliga förutsättningarna för en gemensam lagstiftning för hela kontinentalsockeln är enligt utredningen gynnsamma. Stenkolslagen är konstruerad för att reglera förhållanden på land och har med något enstaka undantag aldrig tillämpats på allmänt vattenområde. När lagen tillkom, framhölls som ett avgörande motiv att den skulle bereda stenkolsindustrien tillgång till de stora sammanhängande markområden som krävdes för nya stenkolsanläggningar utan att den skulle vara hänvisad till den ofta omöjliga utvägen att träffa frivilliga uppgörelser med alla berörda jordägare. Detta motiv kan enligt utredningen knappast ha någon relevans i fråga om de vidsträckta havsområden som det allmänna vattenområdet omfattar. Utredningen erinrar om att äganderätten till allmänt vattenområde enligt kammarkollegiets väntade förslag i ämnet skall uttryckligen tillerkännas kronan. En jordägare torde enligt gällande rätt vara oförhindrad att på sitt område eftersöka och tillgodogöra sig sådana mineral som omfattas av stenkolslagen, så länge annan inte fått koncession på området. Mineral som undantas från gruvlagstiftningen anses enligt rådande uppfattning tillkomma jordägaren. Om kammarkollegiets förslag upphöjs till lag och det allmänna vattenområdet i havet undantas från stenkolslagens tillämpningsområde erhålls enligt utredningen ett likvärdigt utgångsläge för en gemensam reglering för hela kontinentalsockeln i fråga om sådana naturtillgångar som omfattas av stenkolslagen.

För att vinna enhetlighet beträffande alla mineral som omfattas av koncessionslagstiftningen anser utredningen det lämpligt att på motsvarande sätt begränsa uranlagens tillämpningsområde. Utredningen framhåller i detta sammanhang, att någon brytning av uranhaltiga mineral på allmänt vattenområde i havet knappast torde vara aktuell inom den närmaste framtiden. På enskilt vattenområde bör de nämnda lagarna enligt utredningens mening äga tillämpning även i fortsättningen, eftersom det alljämt finns behov där av föreskrifter som reglerar förhållandet till jordägaren.

En enhetlig reglering för kontinentalsockeln enligt det anförda kommer att medföra olika regler för land och enskilt vattenområde, å ena sidan, samt havsområdet därutanför å andra sidan. Särskilt anmärkningsvärd menar utredningen den olikhet vara som sammanhänger med det allmännas begränsade möjligheter att bestämma över utnyttjandet av olje- och naturgasfyndigheter på land. Att nu införa samma vidsträckta möjligheter att ställa villkor vid koncessionsgivning som enligt utredningens

förslag bör finnas för kontinentalsockeln skulle dock kräva omfattande och principiellt omvälvande ändringar i stenkolslagen och i hög grad föregripa gruvrättsutredningens arbete. Utredningen har därför stannat för att föreslå en provisorisk ändring i stenkolslagen, som innebär att möjlighet införs att dels tidsbegränsa bearbetningskoncession avseende olje- och gasfyndigheter och dels vid meddelande av sådan koncession föreskriva skyldighet för koncessionsinnehavaren att erlægga royalty till staten. Ändringen kan genomföras med formellt obetydliga ingrepp i stenkolslagen. Införande av royalty till staten innebär visserligen en principiell nyhet i lagen, men sådana avgifter tas ut i flertalet oljeproducerande länder och de som söker tillstånd torde i allmänhet vara beredda att erlægga royalty. De föreslagna ändringarna i stenkolslagen får ses som en beredskapsåtgärd för den händelse utvinning av kolväten skulle bli aktuell innan ny lagstiftning på området kommit till stånd.

Beträffande stenkols-, salt-, alunskiffer- och uranfyndigheter anser utredningen att några ändringar inte är påkallade från samordningssynpunkt. Den olikhet i lagstiftningen som med utredningens förslag kommer att gälla för land och hav blir inte så framträdande i fråga om dessa fyndigheter, eftersom brytning i havet knappast torde komma i fråga under överskådlig tid.

Utredningen erinrar om att till de naturtillgångar som omfattas av kontinentalsockelkonventionen också hör sand, grus och sten. Det är enligt utredningen naturligt att en lagstiftning för kontinentalsockeln får omfatta även täkt av sådana ämnen på allmänt vattenområde i havet. Den nya lagstiftningen kommer att i detta hänseende ersätta 1953 års lagstiftning angående upplåtelse från kronan av rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde.

Med utgångspunkt från nu anförda allmänna synpunkter har utredningen utarbetat dels ett *förslag till lag om kontinentalsockeln* och dels *förslag till vissa ändringar i gruvlagen, stenkolslagen och uranlagen*. Utredningens förslag till lag om kontinentalsockeln torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 2*. Utredningen har vidare upprättat ett utkast till kungörelse med närmare bestämmelser rörande tillämpningen av lagen om kontinentalsockeln.

Förslaget till lag om kontinentalsockeln innebär i huvudsak följande. I 1 § anges lagens tillämpningsområde. Med kontinentalsockeln förstås i lagen havsbotten och dennas underlag inom allmänt vattenområde i havet samt i det utanför Sveriges territorialgräns belägna område under vatten över vilket Sverige enligt kontinentalsockelkonventionen utövar suveräna rättigheter, såvitt avser utforskande av botten och underlaget samt utvinning av naturtillgångar där. I territoriellt hänseende begränsas sålunda tillämpningsområdet inåt av enskilt vattenområde och utåt av

den svenska kontinentalsockelns yttergräns. Gränsen mellan enskilt vatten och allmänt vattenområde bestäms genom lagen den 1 december 1950 (nr 595) om gräns mot allmänt vattenområde.

Med kontinentalsockelns naturtillgångar avses i lagen, i anslutning till art. 2 p. 4 i konventionen, mineraliska och andra icke levande tillgångar på havsbotten och i dennas underlag samt sådana levande organismer vilka på det stadium där de kan bli föremål för fångst är antingen orörliga på havsbotten eller därunder eller oförmögna till rörelse annat än i ständig fysisk beröring med havsbotten eller dennas underlag.

Under begreppet naturtillgångar faller bl. a. vissa djurarter, såsom ostron och blåmussla, vilka omfattas av lagen om rätt till fiske och av fiskeristadgan. Eftersom det enligt utredningens åsikt inte finns anledning att ändra rådande ordning beträffande fångst av sådana djurarter inom allmänt vattenområde, föreslår utredningen att lagen inom sådant område inte skall äga tillämpning på fångst av sådana levande naturtillgångar som omfattas av svensk lagstiftning angående fiske. Utanför territorialgränsen förekommer enligt utredningen praktiskt taget inte något fiske efter sedentära arter. Med hänsyn till kontinentalsockelkonventionens innehåll och den osäkerhet som kan uppkomma, huruvida viss verksamhet är att anse som fiske, anser utredningen att sådant fiske utanför nämnda gräns formellt bör omfattas av lagen. Eftersom det emellertid för närvarande inte finns något svenskt intresse att ändra nu rådande förhållanden i detta avseende förordar utredningen, att sådant fiske tills vidare får bedrivas utan hinder av lagen. Föreskrifter härom bör enligt utredningen meddelas av Kungl. Maj:t i tillämpningsbestämmelser till lagen.

Den verksamhet som omfattas av konventionen beskrivs i denna såsom utforskande av kontinentalsockeln och tillgodogörande av dess naturtillgångar. Utredningen påpekar att begreppet *utforskande* (exploring) har en mycket vidsträckt innebörd och av de stater som antagit en intern lagstiftning för sockeln allmänt ansetts inbegripa sådana undersökningar som sker utan omedelbar fysisk beröring med havsbotten, såsom flygprospektering samt gravimetriska och seismiska mätningar från fartyg. Enligt utredningens mening bör den svenska kontinentalsockellagen ansluta sig till denna tolkning och sålunda i princip täcka all aktivitet som bedrivs på eller över sockeln med syfte att utforska denna.

Som förut nämnts föreslår utredningen, att lagen inom allmänt vattenområde i havet inte skall äga tillämpning på sådan undersökning och bearbetning av inmutningsbara mineral som avses i gruvlagen. Däremot bör lagen enligt utredningen inbegripa prospektering efter sådana mineral utanför inmutat eller utmåslagt område.

I fråga om rätten till naturtillgångarna på kontinentalsockeln påpekar utredningen att ett flertal stater, bland dem Finland, Norge, Storbritannien och Nederländerna, i sin interna lagstift-

ning för kontinentalsockeln deklarerat att naturtillgångarna på denna utgör statens egendom. Även i den svenska lagen bör enligt utredningens mening slås fast, att rätten att utforska sockeln och utvinna dess naturtillgångar tillkommer staten. Bestämmelse därom föreslås i 2 §.

I fråga om tillståndsgivningen upptar förslaget endast vissa grundläggande regler. Enligt 3 § äger Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer meddela tillstånd för annan att genom geofysiska mätningar, borrhning eller på annat sätt utforska kontinentalsockeln och att utvinna dess naturtillgångar. Tillstånd skall avse bestämt område och meddelas för viss tid. Paragrafen ger vidare Kungl. Maj:t bemyndigande att föreskriva, att visst slag av verksamhet som avses i paragrafen får företas utan tillstånd. Avsikten är att bestämmelse därom skall inflyta i tillämpningsföreskrifterna till lagen.

Principerna för prövning av tillståndsansökningar regleras ej i förslaget. I detta hänseende anför utredningen vissa riktlinjer. Sålunda bör enligt utredningens mening tillstånd till undersökning eller utvinning lämnas endast företag, som är berett att göra en grundlig, i såväl tekniskt som vetenskapligt avseende väl planerad insats. Sökanden bör kunna dokumentera att han har erforderliga personella, tekniska och ekonomiska resurser för ifrågakommande arbetsinsatser. Viss hänsyn synes enligt utredningen också kunna tas till den omfattning i vilken företaget kan beräknas bidra till landets energiförsörjning och till dess möjligheter till förädling och avsättning av utvunna produkter.

Även utländska företag bör kunna få tillstånd att undersöka och exploatera naturtillgångar på sockeln. Därigenom kan man få möjlighet att utnyttja de ledande utländska oljebolagens stora resurser och erfarenheter på området. En förutsättning bör dock vara att verksamheten skall bedrivas genom svenskt dotterbolag eller här i riket etablerad filial med självständig förvaltning.

I likhet med vad som för närvarande gäller enligt stenkolslagen beträffande salt-, gas- och oljefyndigheter bör enligt utredningen tillstånd kunna meddelas särskilt för undersökning och särskilt för utvinning. Tiden för undersökningstillstånd synes i regel böra begränsas till 3—5 år. Hinder bör inte möta att meddela undersökningstillstånd som gäller endast undersökningar av visst slag, t. ex. översiktliga mätningar från flygplan eller fartyg. Sådant tillstånd behöver inte innefatta ensamrätt till undersökning. Inbegriper undersökningstillstånd borrhningar på havsbotten, bör tillståndshavaren med hänsyn till de stora investeringar det då kan bli fråga om normalt kunna räkna med att också få utvinningstillstånd beträffande fyndighet som upptäckts vid undersökningen. Huvuddragen av villkoren för utvinning bör kunna anges redan i samband med tillståndet till undersökningsborrhning. Med hänsyn därtill torde det enligt utredningen ofta visa sig mest praktiskt att meddela undersöknings- och utvinningstillstånd

i ett sammanhang. Utvinningstillstånd bör enligt utredningen inte beviljas på längre tid än 40 år. Med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen bör man enligt utredningen i viss utsträckning räkna med kortare koncessionstider. Ibland kan det enligt utredningen befinnas lämpligt att efter norskt och engelskt mönster föreskriva att tillståndsområdet skall successivt minskas efter visst antal år. Utvinningstillstånd bör i princip innefatta rätt för innehavaren att med uteslutande av andra tillgodogöra sig fyndigheter inom tillståndsområdet och bedriva undersökningar där. Beträffande anläggningar på sockeln är det med hänsyn till den inverkan dessa kan ha för sjöfart, fiske och andra allmänna intressen, nödvändigt att i tillståndet eller genom senare beslut tämligen exakt bestämma dessas läge och huvudsakliga konstruktion. I fråga om tillstånd som avser kontinentalsockeln utanför territorialgränsen ankommer det enligt utredningen självfallet på Kungl. Maj:t att tillse att de åtgärder som innefattas i tillståndet står i överensstämmelse med kontinentalsockelkonventionen, andra för Sverige bindande konventioner och folkrättslig sedvänja. Det bör sålunda bl. a. iakttas att åtgärderna inte strider mot reglerna om havets eller luftrumets frihet eller på obehörigt sätt hindrar utläggande eller underhåll av kablar eller rörledningar under vattnet eller i vidare mån än som kan anses berättigat länder till intrång i sjöfarten, fisket eller bevarandet av havets biologiska naturtillgångar eller länder till intrång i den oceanografiska grundforskningen eller annan vetenskaplig forskning, vars resultat är avsedda att offentliggöras. Tillståndsansökan som görs av kvalificerad institution och äsyftar uteslutande vetenskapliga undersökningar bör i regel inte vägras. Även innanför territorialgränsen skall givetvis tillämpliga folkrättsliga regler iakttas vid tillståndsgivningen.

När det gäller föreskrifter och villkor i samband med tillstånd skiljer utredningen mellan å ena sidan föreskrifter som har till syfte att till gagn för landet främja ett rationellt utforskande och tillvaratagande av naturtillgångarna och att skydda motstående intressen och å andra sidan villkor som väsentligen har till ändamål att tillförsäkra staten såsom innehavare av rätten till naturtillgångarna ett rimligt ekonomiskt utbyte vid exploateringen av dessa. Enligt 4 § kan sålunda vid tillstånd fogas föreskrifter som är påkallade från allmän synpunkt, såsom angående företagets ledning, för arbetena erforderliga anläggningar på kontinentalsockeln, upprättande av karta över arbetena, provtagning, rapportering rörande verksamheten, användningen av produktionen samt åtgärder till bevarande av fyndighet eller borrhål, förebyggande av vattenförorening eller skydd för sjöfarten, fisket och andra allmänna eller enskilda intressen. Vidare kan när tillstånd meddelas bestämmas i vilken omfattning undersökning eller utvinning skall ske för att den rätt som grundas på tillståndet skall äga bestånd. I det senare hänseendet föreskrivs i samma paragraf att det med tillstånd kan förbindas villkor om statligt deltagande i företaget och om utgivande till staten av

avgifter för tillståndet eller på utvinningen eller av andel av produktionen eller annat sådant villkor. När det gäller statligt deltagande syftar utredningen främst på det fallet att staten önskar förbehålla sig rätt att själv eller genom statligt bolag inträda som deltagare i företaget i ett senare skede av verksamheten. I detta fall bör enligt utredningen i tillståndet preciseras vilka villkor som skall gälla i fråga om delaktighet, kapitalinsatser, vinstfördelning m. m. Önskar staten redan från början ta del i företaget, ligger det nära till hands att ett statligt bolag ingår i det aktiebolag eller konsortium för vilket tillstånd beviljas. Avgifter för undersöknings- eller utvinningstillstånd bör enligt utredningen tills vidare bestämmas från fall till fall. Beträffande royalty kan man i betraktande av oljemarknadens internationella karaktär enligt utredningen kanske utgå från att dess storlek inte bör avvika alltför mycket från vad som är brukligt i jämförbara länder.

Övervakningen av att tillståndsföreskrifter efterlevs skall enligt förslaget tillkomma en tillsynsmyndighet. Om meningsskiljaktigheter uppkommer rörande innebörden och tillämpningen av visst villkor, bör avgörandet som regel tillkomma denna myndighet. Dess beslut skall kunna överklagas. En tvist kan också komma under domstols prövning vid åtal för överträdelse av tillståndsföreskrift. När det gäller royalty och andra avgifter som skall erläggas till staten under tillståndets bestånd anser utredningen det med hänsyn till partsförhållandet naturligt, att tvister angående beloppet skall kunna bli föremål för opartisk prövning i annan ordning. Utredningen föreslår därför i 5 § en bestämmelse, att det i tillstånd kan föreskrivas att tvist om beräkningen av avgift eller andel som skall utges till staten skall hänskjutas till avgörande av skiljemän.

Tillstånd enligt lagen bör enligt utredningen kunna återkallas av Kungl. Maj:t eller den myndighet som meddelat tillståndet, om de föreskrifter och villkor som gäller för tillståndet åsidosätts eller om i övrigt synnerliga skäl är därtill. Bestämmelse härom föreslås i 6 §. Utredningen understryker, att stor varsamhet bör iakttas vid utövandet av denna befogenhet och att återkallelse endast undantagsvis bör ske i annat fall än när tillståndshavare som åsidosatt villkor underlåtit att efterkomma anmaning om rättelse. Enligt föreskrift i utredningens utkast till tillämpningskungörelse skall, när tillstånd upphör att gälla, borrhål som upptagits inom tillståndsområdet utan ersättning tillfalla staten.

Till skydd för anläggning som inrättas på kontinentalsockeln för utforskande av sockeln eller utvinning av dess naturtillgångar skall enligt 7 § i utredningens förslag i överensstämmelse med vad som sägs i konventionen kunna upprättas en säkerhetszon med en utsträckning av högst 500 meter från anläggningen. Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t utser äger bestämma att säkerhetszon skall finnas.

Bestämmelser om tillsyn över efterlevnaden av föreskrifter och vill-

kor för tillstånd föreslås i 9 §. Sådan tillsyn skall utövas av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Utredningen föreslår, att uppgiften att vara tillsynsmyndighet tills vidare anförtros kommerskollegium, som med hänsyn till kollegiets egenskap av bergöverstyrelse och verksamhet i övrigt anses bäst lämpat härför. Paragrafen innehåller vissa närmare bestämmelser för tillsynens utövande.

Beträffande frågan om tillämpning av svensk lag på kontinentalsockeln framhåller utredningen till en början att verksamhet för undersökning eller utvinning av naturtillgångar innanför territorialgränsen givetvis är underkastad svensk jurisdiktion. Några särregler beträffande tillämpning av svensk lagstiftning inom denna del av sockeln föreslås inte, bortsett från de förordade ändringarna i gruvlagstiftningen. Det innebär bl. a., att vattenlagens regler om byggande i vatten är tillämpliga i fråga om anläggning innanför territorialgränsen. Prövning av vatten-domstol krävs sålunda vid sidan av tillstånd enligt kontinentalsockeln, när anläggning kan antas förnärma allmän eller enskild rätt. Även naturvårdslagens bestämmelser är tillämpliga.

Frågan om tillämpning av svensk lagstiftning på anläggningar utanför territorialgränsen är enligt utredningen mera komplicerad och diskuteras ingående. De suveräna rättigheter som enligt konventionen tillkommer en strandstat torde enligt utredningen i första hand innefatta befogenhet att meddela föreskrifter, som omedelbart syftar till att reglera undersökning och utvinning av naturtillgångar på sockeln och att skydda motstående intressen samt att ingripa mot dem som utför sådana arbeten utan strandstatens tillstånd eller i strid mot givna föreskrifter. Hur långt strandstaten därutöver kan sträcka sina anspråk på jurisdiktion över en anläggning eller över verksamhet på sockeln framgår inte alldeles klart av konventionen. Enligt utredningen ligger det närmast till hands att förstå konventionen så att strandstaten har befogenhet att underställa all verksamhet i samband med eftersökande och utvinning av naturtillgångar på sockeln sin jurisdiktion så långt detta erfordras för att bringa verksamheten under strandstatens kontroll. Därunder inbegrips exempelvis reglering som kan fordras för att hindra att på anläggning utövas verksamhet som skadar strandstatens eller dess medborgares intressen eller som verkar stötande på rättsuppfattningen i strandstaten.

Vid bedömningen av behovet att göra svensk lagstiftning tillämplig på kontinentalsockeln är det enligt utredningen lämpligt att skilja mellan den koncentrerade verksamheten på anläggning och inom säkerhetszon samt den merendels av översiktliga mätningar bestående verksamheten på sockeln i övrigt. Delvis olika synpunkter gör sig också gällande beträffande förhållanden på anläggning och inom säkerhetszon.

Vad först angår tillämpningen av svensk lag på *anläggning* avvisar utredningen tanken att likställa sådan med fartyg. Utredningen hänvisar bl. a. till

att lagstiftningen angående fartyg och sjöfart i hög grad är utformad med utgångspunkt från fartygens egenskap av transportmedel. Som huvudalternativ för en lösning framstår enligt utredningen att antingen generellt tillämpa svensk lag på anläggning eller också välja ut vissa lagkomplex som oundgängligen synes böra vara giltiga på anläggning. För att bilda sig en uppfattning om den lämpligaste ordningen har utredningen gått igenom vissa viktigare rättsområden. Som en bakgrund för frågans bedömning erinrar utredningen först om vissa praktiska omständigheter i samband med ett eventuellt inrättande av anläggningar utanför Sveriges kuster. Med hänsyn till vattendjupet kan borrhningar antas ske från plattformar som vilar på ben nedförda i havsbotten. En plattform för undersökningsborrning kan beräknas komma att utnyttjas 2—6 månader på samma plats och en anläggning för utvinning betydligt längre. Plattform är i regel försedd med landningsplats för helikopter och med radioutrustning. Byte av arbetslag kan, beroende på avstånd till land m. m., antas ske dagligen, veckovis eller med något längre tidsmellanrum. Även om borrhningsarbetet utförs och plattformarna tillhandahålls av utländska entreprenadföretag, får det antas att såväl bytena av arbetslag som tillförseln av förbrukningsmaterial och proviant m. m. i allmänhet kommer att ske från baser på svenskt landområde. Avståndet därför till anläggning synes ingenstans kunna överstiga cirka 15 mil. Utredningen finner det vara ett rimligt antagande att även utländska entreprenadföretag i betydande utsträckning kommer att anlita arbetare och annan personal från Sverige. Man synes sålunda enligt utredningen ha att räkna med en tämligen stark anknytning till Sverige och svenska förhållanden. Efter sin genomgång av vissa viktigare rättsområden anför utredningen sammanfattningsvis, att inventeringen ger vid handen att en tillämpning av svensk lag på anläggning synes nödvändig såvitt avser svensk strafflag samt lagstiftning angående exekution, allmän ordning och säkerhet, arbetarskydd, arbetstid och inkomst- och förmögenhetsbeskattning samt beredskapsförfogandelagstiftning och liknande författningar. Starka skäl talar för att även åtskillig annan lagstiftning bör gälla på sådana anläggningar, såsom lagarna om allmän försäkring och yrkesskadeförsäkring, utlänningslagen och författningar rörande införsel och utförsel av gods. Som ett viktigt argument framstår därvid att en anläggning på internationellt vatten i olikhet mot ett fartyg folkrättsligt inte i någon mån torde omfattas av något främmande lands territorialmakthöghet. Om svensk lag inte görs tillämplig, skulle sålunda befogenhet likväl inte föreligga t. ex. för myndigheterna i den stat där anläggningens ägare hör hemma att ingripa för att upprätthålla lag och ordning på anläggningen. Att utskilja vissa lagstiftningsområden för tillämpning på anläggning skulle enligt utredningen innebära synnerligen vanskliga urvals- och gränsdragningsproblem. Några mera påtagliga olägenheter av att låta anläggning vid tillämpning av svensk lag generellt betraktas som en del av riket har inte fram-

kommit vid genomgången. I den mån olägenheter skulle yppa sig torde de enligt utredningen ej sällan kunna elimineras genom administrativa föreskrifter. Vissa möjligheter därtill föreligger exempelvis enligt förordningen om allmän varuskatt och tulltaxeförordningen. En tillämpning av svensk lag på anläggning utanför territorialgränsen skulle även föra med sig den fördelen att anläggningar innanför och utanför territorialgränsen i flertalet avseenden kan behandlas enligt enhetliga regler.

De allmänna intressen som svenska myndigheter har att beakta med avseende på anläggnings inverkan på vattenområdet omkring anläggningen får enligt utredningens mening förutsättas bli tillräckligt tillgodosedda genom föreskrifter i samband med tillståndet. Utredningen föreslår därför att bestämmelserna i vattenlagen undantas från den generella regeln om svensk lags tillämpning. Motsvarande undantag föreslås beträffande gruvlagen, stenkolslagen och uranlagen. Undantag föreslås även beträffande fastighetsrätt och lagstiftning om rätt till jakt och fiske.

Vare sig utvinning skett från anläggning eller på annat sätt bör enligt utredningen produkter som framtagits från kontinentalsockeln vid tillämpning av skattelagstiftning och författningar om införsel och utförsel anses utvunna i Sverige.

Utredningen föreslår en regel om tillämpning av svensk lag även inom säkerhetszon. Det främsta skälet härtill anges vara att underlätta möjligheterna för svenska polis- och tullmyndigheter att på motsvarande sätt som inom svenskt tullområde anordna kontroll och tullbevakning ombord på fartyg som ankommer till och avgår från anläggning. Beträffande fartyg och sjöfart inom säkerhetszon bör enligt utredningen en regel om tillämpning av svensk lag innebära att sjöfarten anses äga rum på svenskt territorialvatten.

I fråga om anknytningen till den administrativa indelningen har utredningen efter övervägande av olika alternativa lösningar stannat för att förorda, att anläggning och säkerhetszon skall hänföras till den kommun och de förvaltningsområden i övrigt som ligger närmast. Utredningen framhåller särskilt att sammanslagningen av kommuner enligt kommunblocksindelningen kan antas vara ganska långt framskriden innan den första anläggningen inrättas på den svenska kontinentalsockeln och att kommunerna därför när detta sker bör vara väl rustade att ombestyras de extra uppgifter som en anläggning kan åsamka den kommunala förvaltningen. Även vid tillämpning av skattelagstiftningen bör enligt utredningens mening anläggning och utvinningsställe anses tillhöra närmaste kommun.

Utredningen tar i 11 § upp bestämmelser om tillämpning av svensk lag med vissa undantag på anläggning och inom säkerhetszon. Bestämmelserna avses gälla vare sig anläggning och zon inrättats på grund av tillstånd enligt den föreslagna lagen eller av statlig myndighet utan att sådant tillstånd erfordrats.

Bortsett från tillämpningen av tillståndsföreskrifter anser utredningen att anledning att överväga tillämpning av svensk lagstiftning utanför territorialgränsen inom *andra delar av kontinentalsockeln än anläggning och zon* förekommer endast i fråga om skadeståndsrättsliga regler. Utom obligatoriska skadeståndsanspråk i anledning av verksamhet på sockeln torde redan enligt gällande rätt vara att bedöma enligt svenska skadeståndsrättsliga regler, i varje fall om svenska intressen är inblandade. Utredningen anser det därför ej erforderligt att föreslå särskilda bestämmelser i ämnet. På anförda skäl anser utredningen inte heller särskild forumregel nödvändig för sådan talan.

Remissyttrandena

Utredningens förslag till lagstiftning för kontinentalsockeln har i stort sett fått ett gynnsamt mottagande vid remissbehandlingen. Förslaget avstyrks dock av *Sveriges industriförbund, Svenska gruvföreningen, Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare* och en *reservant i gruvrättsutredningen. Svenska arbetsgivareföreningen* och *Gotlands handelskammare* har anslutit sig till de yttranden som avgivits av industriförbundet respektive Skånes handelskammare. Förslag till ändringar på särskilda punkter framförs av åtskilliga remissinstanser.

Allmänna synpunkter på lagförslaget anförs i flera remissyttrandena.

Hovrätten över Skåne och Blekinge uttalar att det i alla hänseenden synes innefatta fullt ändamålsenliga lösningar och är utarbetat med stor omsorg. *Gruvrättsutredningen* anser, att den i betänkandet redovisade utredningen är klargörande och att genom densamma skapats goda förutsättningar för lagstiftning angående kontinentalsockeln. *Kommerskollegium* har i huvudsak intet att erinra mot förslaget till reglering av de rättsliga förhållandena vid undersökning och bearbetning av naturtillgångarna på den svenska kontinentalsockeln. *Sveriges geologiska undersökning* anser att utredningen väl beaktat de speciella problem som är förenade med en undersökning och exploatering av våra naturtillgångar inom havsområdena. *Svenska petroleuminstitutet* tillstyrker den föreslagna lagstiftningen och framhåller att denna i stort sett överensstämmer med de ledande internationella bestämmelserna på området och synes bereda tillfälle till en ur landets synpunkt värdefull undersökningsverksamhet. På liknande sätt uttalar sig *Svenska gasverksföreningen* och *Kooperativa förbundet. LO* anser det ur allmän synpunkt vara synnerligen angeläget att staten genom en koncessionslagstiftning av föreslagen typ erhåller ett reellt inflytande över den undersöknings- och exploateringsverksamhet som kan bli aktuell beträffande kontinentalsockeln. Positiva uttalanden om förslaget görs vidare av *kammarkollegiet, översty-*

relsen för ekonomisk försvarsberedskap, Östergötlands och Södermanlands handelskammare samt handelskammaren i Karlstad.

Den av utredningen valda lösningen att tillskapa en särskild lag för kontinentalsockeln accepteras i princip av det stora flertalet remissorgan. De remissorgan som intar en avvisande hållning till utredningens förslag påyrkar emellertid att den föreliggande lagstiftningsuppgiften löses genom att gruvlagen, stenkolslagen och uranlagen med vissa ändringar utsträcks till att gälla även på den utanför territorialgränsen liggande delen av kontinentalsockeln.

Sveriges industriförbund anför sålunda, att den närmast till hands liggande lösningen är att tills vidare utsträcka nuvarande gruvrättsliga regelsystem till att gälla även på sockelområdet utanför territorialgränsen med de ändringar som f. n. kan finnas motiverade. Förbundet är inte övertygat av utredningens argument att nackdelar skulle uppkomma till följd av att gruvlagen innefattar vad utredningen kallar »ett automatiskt verkande inmutningssystem» och att de nödvändiga ändringarna i stenkolslagen skulle bli så genomgripande att de inte kan övervägas i förevarande sammanhang. Utforskning och utvinning av inmutningsbart mineral på den yttre sockeln torde knappast vara att förvänta under den tid som kan förflyta innan gruvrättsutredningens arbete hunnit slutföras. Om man beträffande olja och gas i stenkolslagen inför bl. a. regler om tidsbegränsning av bearbetningstillstånd och om royalty, skulle enligt förbundets mening en tillfredsställande ordning kunna uppnås, förutsatt att allmänna regler om skyddsåtgärder, tillämpning av svensk lag etc. samtidigt genomförs. Förbundet föreslår, att det uppdras åt gruvrättsutredningen att vid sitt fortsatta arbete närmare utreda frågor som sammanhänger med eftersökande och utvinning av inmutningsbara mineral, stenkol och uran på kontinentalsockeln. *Svenska gruvföreningen* erinrar om att gruvlagen utan komplikationer tillämpats även på vattentäckt område och att staten genom kronoandelsinstitutet har möjlighet att bli hälftendelägare i och påverka nyttjandet av mineralfyndighet. Beträffande stenkolslagen krävs vissa ändringar av praktisk natur med hänsyn till att de tekniska förutsättningarna för att upptäcka och bearbeta gas- och oljefyndigheter på större djup förbättrats på ett sätt som inte förutsågs när bestämmelser om sådana fyndigheter infördes i lagen. Föreningen vill därför inte motsätta sig att i samband med en utvidgning av stenkolslagens tillämpningsområde utanför territorialgränsen vissa provisoriska ändringar görs i lagen i syfte att möjliggöra en intensiv undersökning och en planerad, rationell bearbetning samt att ge staten möjligheter att påverka verksamheten så att den på lång sikt ger de resultat som bäst tjänar landets intressen. I detta sammanhang nämner gruvföreningen införande av möjlighet att tidsbegränsa bearbetningskoncession samt rätt för staten att — som en motsvarighet till jordägaravgiften enligt stenkolslagen — uppbära royalty vid utvinning utanför gränsen för enskilt vatten.

Föreningen betonar att de ändringar som görs måste ha en sådan karaktär att gruvrättsutredningens fria ställningstagande inte inskränks. Argument av samma eller liknande slag som dem som åberopas av industriförbundet och gruvföreningen anförs av *Stockholms handelskammare*, *Skånes handelskammare* och *reservanten i gruvrättsutredningen*. Den sistnämnde anser det otillfredsställande att den föreslagna lagstiftningen med avvikelse från de principer som annars uppbär svensk gruvlagstiftning lämnar åt Kungl. Maj:t och underordnade myndigheter att fritt avgöra nära nog samtliga väsentliga frågor om naturtillgångarnas undersökning och utnyttjande. I samma riktning uttalar sig *bergmästarämbetet i västra distriktet*.

Det stora flertal remissinstanser som är positivt inställda till förslaget om en särskild lag för kontinentalsockeln accepterar i princip också att lagen skall omfatta även naturtillgångar på havsbotten inom allmänt vattenområde. *Hovrätten över Skåne och Blekinge*, som i remissyttrande avstyrkt kammarkollegiets förslag om lagstiftning angående kronans äganderätt till allmänt vattenområde, anser att en lag om kontinentalsockeln i enlighet med utredningens förslag kan genomföras oberoende av en sådan lagstiftning. *Justitiekanslern* framhåller i förevarande sammanhang att starka skäl talar för att den svenska lagen fasthåller vid den internationella definitionen av begreppet kontinentalsockeln och inte med avvikelse därifrån med begreppet införlivar havsbotten och dess underlag inom allmänt vattenområde. Företeelsen allmänt vattenområde har inte någon motsvarighet i folkrätten och måste te sig svårförståelig för den utländske läsaren. Utredningens syfte bör enligt justitiekanslern lika väl kunna vinnas genom att det i slutet av lagen tas in en föreskrift att lagens bestämmelser i tillämpliga delar också gäller inom allmänt vattenområde med de undantag som behöver specificeras.

Bergmästarämbetena i södra, västra och östra distrikten förordar, att den föreslagna lagens tillämpningsområde begränsas till den utanför territorialgränsen befintliga delen av kontinentalsockeln. Detsamma anser *Sveriges industriförbund* och *reservanten i gruvrättsutredningen*, för den händelse utredningens förslag läggs till grund för lagstiftning. Enligt nämnde reservant bör inte gruvrättsutredningens arbete föregripas genom att gällande koncessionslagar på allmänt vattenområde i havet helt upphävs och ersätts med en lagstiftning av avvikande karaktär. *Svenska gruvföreningen* anser det likaledes angeläget att ändringar i gällande lagstiftning inte onödigtvis företas innan gruvrättsutredningens synpunkter och bedömanden vunnit beaktande.

Skånes handelskammare intar i andra hand den ståndpunkten att stenkolslagen, såvitt den avser lagens ursprungliga objekt stenkol och lera, samt uranlagen alltjämt bör äga tillämpning på allmänt vattenområde. Samma uppfattning har *gruvrättsutredningen* när det gäller uranfyndigheter. Gruvrättsutredningen anmärker, att i förslaget till lag om kontinental-

sockeln inte upptagits någon bestämmelse motsvarande 3 § 2 mom. uranlagen, enligt vilken undersökningstillstånd eller koncession beträffande inmutat område eller utlagt utmål inte får meddelas annan än inmutaren eller gruvinnehavaren utan att synnerliga skäl är därtill. En sådan bestämmelse kan väl vara överflödig i en lag om kontinentalsockeln med hänsyn till att någon brytning av uranhaltiga mineral på allmänt vattenområde — liksom över huvud på kontinentalsockeln — inte torde vara aktuell inom överskådlig tid. Det synes emellertid härvid följdriktigt att inte begränsa uranlagens tillämpningsområde till förmån för en lag om kontinentalsockeln. Av skäl som nyss angivits torde även — liksom beträffande gruvlagen — kunna bortses från att gränsen mellan lagarnas tillämpningsområde kan förefalla onaturlig.

Utredningens förslag att genom *ändring i stenkolslagen* införa möjlighet att begränsa koncession för bearbetning av olje- eller gasfyndighet på land eller inom enskilt vattenområde till viss tid liksom skyldighet för koncessionsinnehavare att erlägga royalty till staten har lämnats utan erinran av den stora grupp remissorgan som är positiv till huvudlinjerna i lagförslaget. Det tillstyrks också av *Sveriges industriförbund* och, med tvekan, av *Skånes handelskammare*. *Industriförbundet* yttrar att det för såväl landområden som för enskilt och allmänt vattenområde otvivelaktigt finns behov av en provisorisk lagstiftning för utvinning av olja och gas samt att regler om tidsbegränsning och årlig avgift torde gälla i de allra flesta länder. *Gruvrättsutredningen* yttrar i denna del, att det kan anföras mot förslaget att stenkolslagen så sent som år 1963 var föremål för ändringar som berörde närliggande spörsmål och att det då fick anstå med lagändring i ifrågavarande avseende, tydligen i avbidan på särskild utredning. Då gruvrättsutredningen enligt sina direktiv har att överse även stenkolslagen kan tyckas att ändring av stenkolslagen inte bör genomföras nu. De av kontinentalsockelutredningen föreslagna ändringarna synes emellertid påkallade för att förse stenkolslagen med erforderliga regler i avvaktan på den mera grundliga omreglering som kan förväntas sedan gruvrättsutredningens arbete slutförts.

Reservanten i gruvrättsutredningen samt *Svenska gruvföreningen* godtar utredningens förslag beträffande tidsbegränsning men inte i fråga om royalty. *Nämnde reservant* hävdar att ett införande av rätt till royalty för staten inom landområden skulle innebära en så principiellt betydelsefull omläggning att den inte bör övervägas i förevarande sammanhang.

Förslaget att en lag för kontinentalsockeln skall inbegripa *s a n d*-, *g r u s*- och *s t e n t ä k t* inom allmänt vattenområde i havet har lämnats utan erinran av alla de remissinstanser som anslutit sig till huvudlinjerna i utredningens lagförslag.

Beträffande förhållandet till den svenska *fiskelagstiftningen* konstaterar *fiskeristyrelsen* att nu gällande, i nämnda lagstiftning intagna

bestämmelser inte påverkas av förslaget till följd av de av utredningen föreslagna undantagen.

När det gäller verksamhet för utforskande av kontinentalsockeln gör *justitiekanslern* vissa invändningar i fråga om vidden av de befogenheter som enligt konventionen tillkommer en strandstat. Justitiekanslern framhåller, att det i art. 3 i konventionen fastslås att kontinentalsockelrättigheterna inte inverkar på »de rättsregler som gäller för det överliggande vattnet såsom fritt hav eller för luftrummet däröver». Kontinentalsockelkonventionen medför dock ett undantag från principerna om havets och luftrumets frihet, i det att en strandstat har exklusiv rätt att utforska »sin» kontinentalsockel och att tillgodogöra sig dess naturtillgångar. Denna undantagsrättighet skall emellertid tolkas restriktivt, och utförliga bestämmelser i art. 4 och 5 i konventionen avser att hindra att kontinentalsockelrättigheterna utövas så, att de gör obehörigt intrång i havets frihet. Enligt p. 8 i art. 5 fordras strandstatens samtycke till forskning angående kontinentalsockeln på platsen, men det uttalas att samtycke i regel inte bör vägras kvalificerade institutioner. Forskning som inte äger rum »på platsen» är däremot fri. Med »platsen» måste avses kontinentalsockeln, dvs. enligt art. 1 havsbotten och dennas underlag. Undersökningar som sker utan omedelbar fysisk beröring med havsbotten, såsom flygprospektering samt gravimetriska och seismiska mätningar från fartyg, synes knappast kunna förbjudas. Enligt utredningen skulle de folkrättsliga principerna om havets och luftrumets frihet inte hindra ingripande mot exempelvis prospektering från fartyg i det fria havet över kontinentalsockeln. Detta uttalande torde knappast vara riktigt. Främmande fartyg har full frihet att röra sig i havet och i luften ovanför kontinentalsockeln. Enligt justitiekanslerns mening är det ett starkt svenskt intresse, inte minst ur försvarssynpunkt, att slå vakt om principerna om havets och luftrumets frihet och att inte ansluta sig till nationalistiska och möjligen folkrättsstridiga tolkningar inom vissa främmande länder av kontinentalsockelkonventionen.

Vattenöverdomstolen anser det oegentligt att låta gruvlagen alltjämt vara tillämplig inom sjöterritoriet men samtidigt göra prospektering efter de mineralfyndigheter som avses i lagen avhängig av tillstånd. Också enligt *kommerskollegium* skulle det föra för långt att kräva Kungl. Maj:ts tillstånd beträffande varje efterforskning av nu ifrågavarande slag. Kommerskollegium föreslår för sin del att det med stöd av 3 § tredje stycket i lagförslaget bestäms i tillämpningsföreskrifter, att magnetisk, elektrisk och gravimetrisk prospektering efter inmutningsbara mineral får företas av svenskt rättssubjekt på allmänt vattenområde i havet utan särskilt tillstånd men efter anmälan till kollegiet.

Gruvrätsutredningen förordar, att i stället för själva kontinentalsockeln dess naturtillgångar anges i lagen som föremål för utforskande. — Utredningen anför vidare att rätten till prospektering efter mineralfyndigheter

enligt svensk gruvrätt anses vara fri beträffande såväl inmutningsbara mineral som mineral som omfattas av koncessionslagstiftningen, varvid gränsen dragits i enlighet med de objektiva rekvisiten för skadegörelse och åverkan i brottsbalken. Det synes tveksamt om det finns anledning att för kontinentalsockeln vidkommande införa ett mera restriktivt system beträffande prospektering än som i övrigt gäller i riket. Mot förslaget kan enligt gruvrättsutredningen anföras — förutom att nödvändigheten av ett förbud knappast visats — att det inte synes praktiskt utförbart att trygga efterlevnaden av ett förbud som riktar sig mot flygprospektering över huvud. Oavsett vilken tolkning av konventionen som i detta hänseende kan ha förekommit utomlands föreslår gruvrättsutredningen ett uttalande av innebörd att man i vart fall f. n. inte avser att förändra vad som hittills gällt i fråga om rätten till eftersökande av mineralfyndighet. I samma fråga anmärker *Svenska gruvföreningen* att, om rätten att utforska kontinentalsockeln inte får vara fri inom gruvlagens giltighetsområde, man kan framtvinga inmutningar i en omfattning som medför oskäligt och onödigt arbete för såväl inmutare som myndigheter.

Sveriges geologiska undersökning finner det däremot på de skäl som anförts av utredningen erforderligt att all prospektering, även om den bara skulle innefatta flygmätningar eller seismiska arbeten, görs beroende av särskilt tillstånd i likhet med vad som skett utomlands, bl. a. i våra nordiska grannländer.

Statens vatteninspektion fäster uppmärksamheten på att större samhällen och industrier före utläggande av undervattensledningar, genom vilka avloppsvatten leds ut till allmänt vattenområde för att undvika påverkan nära stranden, ofta bedriver en omfattande undersökningsverksamhet bl. a. avseende bottenförhållandena. Bottenundersökningarna utförs förutom av vatteninspektionen av kommersiella undersökningslaboratorier, enskilda konsulter m. fl. Med hänsyn till omfattningen och arten av ifrågavarande undersökningsverksamhet bör enligt inspektionens uppfattning undersökningarna kunna tillåtas ske utan tillstånd eller anmälan.

Stadsförbundet hemställer, att kommuner med hamnar skall äga rätt att utanför hamnområdet utan särskilt tillstånd men efter anmälan utföra grundundersökningar och dylikt för framtida utvidgning av hamn eller för anläggning eller ändring av ledningar.

Vetenskapsakademien uttalar tillfredsställelse över att utredningen i sitt förslag tillförsäkrat svensk vetenskaplig institution rätt att arbeta på kontinentalsockeln enbart efter anmälan till kommerskollegium.

En utvidgning av den föreslagna lagens ämnesområde till att omfatta även förorening genom fast avfall, t. ex. bilvrak och gamla stålvaror på kontinentalsockeln utanför territorialgränsen, förordas av *fiskeristyrelsen*, som påpekar att sådan förorening bl. a. kan hindra eller försvåra utnyttjandet av sockeln naturtillgångar. Liknande synpunkter anföras av *statens vat-*

teninspektion, vilken i detta sammanhang även nämner tippning i havet av schaktmassor, sprängsten, byggnadsavfall och industriavfall.

När det gäller tillståndsgivningen beträffande verksamhet på kontinentalsockeln berör några remissinstanser frågan i vad mån regler i detta hänseende bör upptas i lagen.

Sveriges industriförbund anför, att det kan vara förenat med svårigheter att i lagen lämna detaljerade föreskrifter i denna fråga men att man inte av denna anledning bör underlåta att i lagen införa åtminstone de huvudprinciper som skall tillämpas. I övrigt synes det nödvändigt att acceptera den av utredningen använda metoden att endast i motiven ange de mera detaljerade riktlinjerna i dessa hänseenden. Lagen bör innehålla en uttrycklig bestämmelse att koncession skall beviljas på ansökan, såvida inte särskilda skäl talar däremot. I fråga om tillståndsvillkoren bör det enligt förbundet vara en huvudregel att det redan vid en upplåtelse av rätt till prospektering klart anges de förutsättningar under vilka innehavaren av en sådan rätt senare skall kunna erhålla utvinningstillstånd samt huvuddragen av de ekonomiska villkor som därvid kan komma att uppställas. En huvudprincip bör vidare vara att koncessionärerna så långt som möjligt får konkurrera på lika villkor. Samma eller liknande synpunkter framförs av *Skånes handelskammare*, *bergmästarämbetet i norra distriktet*, *överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap* — som betonar vikten från beredskapssynpunkt av att intresset för prospektering från privat håll inte dämpas — samt *Svenska petroleuminstitutet*. Det sistnämnda ifrågasätter om inte viss minsta tid för utvinningskoncession borde fastslås i lagen. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* finner det önskvärt att en sökande som regel samtidigt meddelas såväl undersöknings- som utvinningstillstånd, varvid frågan om vissa närmare villkor för sistnämnda tillstånd får skjutas på framtiden.

Å andra sidan understryker *Sveriges geologiska undersökning* att ifrågakommande företag torde bli kostnadskrävande samt att i de enskilda fallen de allmänna förutsättningarna får antas komma att förete avsevärda variationer som måste beaktas vid tillståndsgivningen. Över huvud synes enligt *Kooperativa förbundet* koncessionerna böra utformas efter förhandlingar mellan staten och intressenterna.

Justitiekanslern ifrågasätter om inte i lagen bör tas in bestämmelser om att tillstånd inte skall lämnas beträffande verksamhet som på oberättigat sätt skulle lända till intrång i sjöfarten, fisket eller i bevarandet av havets biologiska tillgångar eller leder till intrång i nyttjandet av internationella sjövägar och att, om tillstånd lämnas, sådana villkor skall ställas att nämnda och vissa andra intressen skyddas. Vidare bör måhända föreskrivas att anläggningar och säkerhetszoner skall vederbörligen kungöras och markeras.

I fråga om riktlinjer för tillståndsgivningen ansluter sig *TCO* helt till

de synpunkter utredningen anlagt. Om utredningens förslag skulle läggas till grund för regleringen utanför territorialgränsen, har *Sveriges industriförbund* i flertalet avseenden ingen erinran mot de av utredningen uppdragda riktlinjerna för tillståndsgivningen i vad avser olja och naturgas. Förbundet utgår från att de i förslaget förutsatta möjligheterna för enskilda intressenter att få tillstånd att efterforska och utvinna naturtillgångarna på kontinentalsockeln kommer att realiseras. Även här innebär möjligheten för privat initiativ och företagande en garanti för största möjliga effektivitet. Liknande synpunkter framförs av *Stockholms handelskammare* och *Skånes handelskammare*. *Kooperativa förbundet* anser att en gemensam kraftinsats av staten och ifrågakommande svenska företag borde kunna ge möjligheter till ett planmässigt bedrivet arbete, så att utforskning och utvinning sker effektivt och påträffade fyndigheter utnyttjas på ett ur samhällets synpunkt önskvärt sätt.

Östergötlands och Södermanlands handelskammare anser det inte lämpligt att göra tillståndsprövningen beträffande utländskt bolag beroende av om bolaget har dotterbolag eller filial i Sverige. Avgörande bör i främsta rummet vara om företaget är berett att göra en för landet och dess ekonomi gagnelig insats och innehar erforderliga resurser härför. *Stockholms handelskammare* befarar att ett avböjande av utländsk medverkan på detta område skulle kunna få ogynnsamma återverkningar för svensk företagsamhet i utlandet.

Om statligt deltagande skall ifrågakomma i enskild tillståndshavares företag, bör detta enligt *Svenska petroleuminstitutet* klargöras senast i samband med att koncession meddelas. Liknande synpunkter framförs av *länsstyrelsen i Kristianstads län* och *bergmästarämbetet i norra distriktet*.

Petroleuminstitutet framhåller att grunderna för beräkning av royaltyavgifter anges i utländsk lagstiftning och att detta torde medföra en viss stadga i praxis. Institutet förordar att bestämmelser av denna art i allt fall får inflyta i tillämpningsföreskrifter till lagen. *Skånes handelskammare* accepterar utredningens uppfattning, att royaltyavgiftens storlek ej bör avvika alltför mycket från vad som är brukligt i Europa i övrigt och främst då i närbelägna länder, om önskan att stimulera intresse för prospektering får utgöra riktlinje vid fastställandet av de ekonomiska villkoren i övrigt för tillstånd. *Kooperativa förbundet* yttrar, att den bristande kunskapen om storleken av eventuella fynd i förhållande till erforderliga prospekteringskostnader utgör en uppenbar svårighet vid fastställande av royalty och betonar vikten av att föreskrifter härom föregås av noggranna överväganden i samråd med intressenterna beträffande samtliga ekonomiska faktorer.

Om tillstånd lämnas till eftersökande eller utvinning på kontinentalsockeln av inmutningsbara mineral eller andra av stenkolslagen omfattade mineral än olja och gas eller av uran bör enligt *Sveriges industriförbund* vid

utformningen av koncessionsvillkoren principerna i gällande gruvlagstiftning beaktas så långt möjligt. I samma riktning uttalar sig *Stockholms handelskammare*, *Skånes handelskammare* och *kommerskollegium*.

Den föreslagna regeln om lösandet av tvist om beräkning av royalty m. m. berörs direkt endast av *bergmästaren i västra distriktet*, som menar att möjlighet bör finnas att dra sådan tvist under domstols prövning.

Den föreslagna regeln angående återkallelse av tillstånd har framkallat gensagor hos vissa remissinstanser.

Sveriges industriförbund finner det särskilt betänkligt att tillståndshavare för det fall att tillståndet återkallas på grund av omständigheter över vilka han inte råder skulle sakna rättslig grund för anspråk på ersättning för borrhål och för förluster i övrigt. Enligt förbundets mening bör i motiven uttryckligen fastslås, att stor varsamhet skall iakttas vid utnyttjandet av befogenheten i fråga och exempel lämnas på när synnerliga skäl kan anses föreligga. Vidare bör en regel införas om att den som utan egen förskyllan mister tillstånd får skälig ersättning härför. Motsvarande synpunkter framförs av *Stockholms handelskammare* och *Skånes handelskammare*. Sistnämnda handelskammare anser att förslaget bör uppmjukas även i fråga om återkallelse i anledning av åsidosättande av tillståndsföreskrifter på det sättet att skyldighet införs för staten att utge ersättning för nedlagda kostnader i den mån detta finnes skäligt med hänsyn till tillståndshavarens åtgärder eller omständigheterna i övrigt. Enligt samma handelskammare bör det vidare sägas ut att inte heller åsidosättande av tillståndsföreskrifter bör kunna föranleda återkallelse av tillståndet annat än i exceptionella fall vid uppsåtliga eller grava förseelser och när vitesföreläggande visat sig inte leda till resultat. Även *Svenska petroleuminstitutet* anser att bara väsentliga brott mot gällande bestämmelser skall kunna medföra återkallande av koncession. Samma uppfattning har *länsstyrelsen i Gotlands län*, som åberopar rättssäkerhetsskäl och tillståndets avtalsmässiga prägel.

Gruvrättsutredningen och *kommerskollegium* anser det inte rimligt att borrhål under alla förhållanden skall utan ersättning tillfalla staten, om återkallelse sker utan att tillståndshavaren givit anledning därtill. I sådant fall bör denne enligt *kommerskollegium* och *bergmästarämbetet i norra distriktet* kunna tillerkännas ersättning. *Sveriges industriförbund* utgår från att frågan om ersättning, t. ex. för anläggningar, i andra fall då koncessionsförhållandet upphör kommer att regleras i tillståndet.

I anslutning till den föreslagna regeln om återkallande av tillstånd uppmärksammar *justitiekanslern* frågan om möjlighet till rättslig prövning av vissa beslut enligt den föreslagna lagen. Med hänsyn bl. a. till att ett återkallande kan ingripa i enskildas i viss mån på avtal grundade rätt och till de särskilda komplikationer som kan tänkas inträda om åter-

kallelsen avser ett utländskt företag synes det justitiekanslern önskvärt att frågan om tillståndsinnehavares och andra främmande intressenters rätt uppmärksammas ytterligare under lagstiftningsärendets fortsatta behandling.

Utredningens förslag angående inrättande av säkerhetszon omkring anläggning samt tillsynen över efterlevnaden av föreskrifter och villkor för tillstånd har väsentligen lämnats utan erinran under remissbehandlingen.

De föreslagna reglerna om tillämpning av svensk lag på anläggning och inom säkerhetszon har i sina huvudlinjer tillstyrkts eller lämnats utan erinran av praktiskt taget samtliga remissinstanser.

Ett undantag utgör dock *polismyndigheten i Malmö*. Polismyndigheten anser det inte vara lämpligt att principiellt göra all svensk lagstiftning tillämplig på anläggning och inom zon. Känslan av det naturliga och motiverade i en sådan ordning måste starkt variera med sådana förhållanden som avståndet till kusten och nationaliteten hos personalen. Det synes olämpligt att vid rådande personal- och materialbrist sätta in kontrollåtgärder på ett område där intresset av kontroll ofta måste vara sekundärt eller svårt att påvisa. Polismyndigheten betvivlar att tanken att i allo jämställa fasta anläggningar med svenskt territorium låter sig med fördel praktiskt genomföra. I stället förordar myndigheten att man lägger en uppräknig av vissa författningar till grund för de svenska jurisdiktionsanspråken.

Övriga remissinstanser som yttrat sig i frågan anger allmänt att de i betänkandet anförda skälen för att svensk lag i princip skall vara tillämplig på anläggning och inom säkerhetszon är övertygande. Som särskilt tillfredsställande betonas att svensk lagstiftning rörande allmän ordning och säkerhet, arbetarskydd, arbetstid och socialförsäkring blir tillämplig oberoende av på vilken sida om territorialgränsen en anläggning befinner sig. Bland dem som tillstyrkt den föreslagna ordningen såsom riktig och naturlig märks *riksåklagaren, rikspolisstyrelsen, riksförsäkringsverket, arbetarskyddsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, statens utlänningskommission, kammarrätten, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, Kooperativa förbundet och TCO*. Inte heller *generaltullstyrelsen* eller *sjölagskommittén* har någon erinran mot förslaget av principiell natur.

Justitiekanslern ägnar förslaget i denna del en ingående granskning. I fråga om sådan publik lagstiftning som allmän ordning och säkerhet, arbetarskydd och hälsovård m.m. kommer justitiekanslern till slutsatsen att någon annan lösning än den av utredningen förordade inte synes möjlig. Det avgörande motivet härför är behovet av klarhet. Med undantag för utlänningslagstiftningen finner justitiekanslern att också annan publik lagstiftning av i betänkandet exemplifierat slag hör ges tillämpning. Även

då det gäller privaträtten anser justitiekanslern det befogat att såsom utredningen föreslår behandla anläggningarna, säkerhetszonerna och därinom befintliga fartyg på samma sätt som om de befann sig inom svenskt vatten-territorium. Härvid hänvisar justitiekanslern bl. a. till att verksamheten inom en zon ter sig som en enhet även om komponenterna kan vara flera och deras nationalitet i fråga om äganderätt, arbetare, fartygsenheter o. s. v. växlar.

Vattenöverdomstolen uttalar dock tvekan om det är möjligt att som utredningen föreslagit med stöd av kontinentalsockelkonventionen göra svensk lag tillämplig inom säkerhetszon omkring anläggning med endast vissa begränsade undantag. *Vattenöverdomstolen* påpekar att konventionen i fråga om säkerhetszon inte innehåller någon motsvarighet till stadgandet i art. 5 p. 4 att anläggningar och inrättningar är underkastade strandstatens jurisdiktion. I art. 5 p. 2 utsägs endast att strandstaten i säkerhetszonerna äger vidtaga erforderliga åtgärder till anläggningarnas eller inrättningarnas skydd, varför endast sådan lagstiftning synes komma i fråga som påkallas av sagda syfte. Utredningens förslag skulle kunna tänkas leda till internationella förvecklingar, bl. a. i fråga om utländska fartyg som kan komma att uppehålla sig inom zonen, t. ex. för leveranser till anläggningen.

Utredningens motiv för att göra undantag från huvudregeln om svensk lags tillämplighet när det gäller vattenlagen, gruvlagen, stenkolslagen och uranlagen finner *justitiekanslern* vägande.

Samma ståndpunkt intar *vattenöverdomstolen* i fråga om vattenlagen. När det gäller vattenlagen anser å andra sidan *vattenrättsdomarna* och *vattenrättsingenjörerna i Söderbygdens vattendomstol*, att vattenlagen bör utsträckas att gälla även på den utanför territorialgränsen liggande delen av sockeln. En anläggning eller åtgärder i havet torde i allmänhet framför allt medföra verkningar för allmänna intressen, främst fisket och sjöfarten samt skyddet mot vattenförorening, vilka är av samma art vare sig ingreppet sker innanför eller utanför territorialgränsen. Vattendomstolarna får förutsättas ha tillgång till nödig sakkunskap på området. Eftersom vattendomstolsprövning enligt vattenlagens bestämmelser skulle vara obligatorisk långt ifrån i alla fall, synes en ordning av ifrågasatt slag ej behöva bli alltför tyngande.

I fråga om den vattenrättsliga lagstiftning som finns i 1956 års lag om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden samt i 1956 års kungörelse samma år om förprövning rörande åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m. framhåller *statens vatteninspektion* att den nämnda tillsynslagen ej torde bli tillämplig i området utanför territorialgränsen, om utredningens förslag följs. Med hänsyn till önskvärldheten av likformig handläggning av ärendena, avvägningen mellan olika intressen och åtgärder

till motverkande av vattenförorening samt tillsyn därav kan det enligt inspektionens mening med fog ifrågasättas, om inte även vattenlagens bestämmelser bör gälla i det yttre området.

Som nämnts förordar *justitiekanslern* att även utlänningslagstiftningen skall undantas från huvudregeln om tillämpning av svensk lag. Särskilt i fråga om nämnda lagstiftning gäller i motsats till vad fallet är beträffande sådan publik lagstiftning som angår ordning och säkerhet, arbetarskydd m. m., att ett lagval inte är nödvändigt. Om en utländsk entreprenör anlitar utländsk arbetskraft och personalen mellan arbetsskiften blir förlagd vid bas på svenskt landområde, kommer utlänningslagen utan vidare att vara gällande. Skulle exempelvis en engelsk entreprenör med en anläggning på den svenska kontinentalsockeln i Nordsjön anlita engelsk arbetskraft med basförläggning i England, bör enligt utredningen utlänningslagens bestämmelser om pass och anmälningsskyldighet, tillstånd till inresa och uppehåll i riket, arbetstillstånd, utvisning m. m. bli gällande på anläggningen som om den utgjorde del av riket. Skälen för sådana administrativa ingripanden på en anläggning utanför Sveriges territorium förefaller emellertid svaga. Det synes tillräckligt att i tillstånden införa en bestämmelse om att ett företag skall avstänga anställd från arbete inom anläggningen eller låta avlägsna viss person från zonen, då så i särskilt fall påkallas av den svenska kontrollmyndigheten.

Justitiekanslern ifrågasätter vidare om inte lagen borde ge tillståndsmyndigheten möjlighet att medge ett främmande företag d i s p e n s från t. ex. svenska arbetstidsregler. Också flera andra remissorgan anser det önskvärt eller nödvändigt att komplettera den föreslagna regeln med ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att i speciella fall medge dispens från gällande svenska författningsbestämmelser. Det framhålls att det stundom skulle kunna te sig onaturligt eller orimligt att i alla lägen tillämpa svensk lag på anläggning. Sålunda anför *Kooperativa förbundet* att det skulle innebära en förödning både direkt och genom den administrativa omgången om svensk lag undantagslöst skulle gälla på dessa inrättningar i vad avser arbetarskydd, arbetstid, hälsovård, allmän försäkring och t. ex. kommunalskatt och tull. *Sveriges industriförbund* understryker också att en omfattande tillämpning av strandstatens lag lätt leder till påtagliga besvärligheter för utländska entreprenörer. Önskemål om dispensmöjligheter framställs vidare av *kommerskollegium*, *Östergötlands och Södermanlands handelskammare* och *Svenska gasverksföreningen*. I fråga om den indirekta beskattningen talar enligt *Sveriges industriförbund* praktiska synpunkter för att jämställa försäljningar till dessa anläggningar med försäljningar på export. Lagstiftning i denna riktning har, bl. a. beroende på förtullningssvårigheter, förekommit i Storbritannien, Norge och Västtyskland. Förbundet hemställer att sådan skattefrihet införs.

Å andra sidan betonas *länsstyrelsen i Gotlands län*, att eventuella olägenheter med principen inte sällan kan elimineras genom administrativa föreskrifter.

Enligt *riksskattenämndens* mening kan inte från principiella synpunkter riktas någon erinran mot den skatterättsliga konsekvensen av förslaget, att försäljning från svenska företag av skattepliktig vara till anläggningen förleder skattskyldighet till allmän varuskatt i samma omfattning som vid försäljningar inom riket.

Utredningens förslag i fråga om anläggnings och zons anknytning till rikets administrativa indelning har inte föranlett väsentliga erinringar annat än med hänsyn till den kommunala beskattningen.

Riksskattenämnden anför, att den principiella grunden för beskattningsföremåls fördelning mellan olika kommuner är sambandet mellan beskattningsföremålet eller dess innehavare, å ena, samt den beskattande kommunen, i motsats till alla andra kommuner, å andra sidan. Denna samhörighet har uppfattats på olika sätt. Med utgångspunkt från den s. k. intresseprincipen har sambandet ansetts ligga däri att förvärvsverksamheten dragit nytta av kommunens anordningar och anstalter. För denna nytta eller för kommunens motsvarande kostnader har det synts riktigt att kommunen erhåller gottgörelse genom beskattning av verksamheten. Man har emellertid också velat se ett naturligt samband mellan en kommun och all förvärvsverksamhet inom dess gränser, oavsett den kommunala verksamhetens eventuella gagn för skapandet av de värden som blir föremål för beskattning.

Det synes riksskattenämnden uppenbart att det slag av verksamhet som det här är fråga om, knappast kan ha något givet samband med närmaste strandkommun. I vart fall torde detta samband merendels vara obetydligt. I den mån något egentligt samband med viss kommun över huvud uppkommer på grund av verksamheten synes den kommun, som har tillgång till en god hamn eller ett bra flygfält och som i övrigt är lämpligt belägen, vara en naturligare anknytningspunkt än närmaste strandkommun. Även detta samband får emellertid anses vara av så pass ringa omfattning att kommunens beskattningsrätt till inkomster av den omfattning som det här kan bli fråga om, måste ifrågasättas.

Dessa omständigheter talar enligt riksskattenämnden för att skatt för inkomst genom utvinning av naturtillgångar på kontinentalsockeln utanför territorialgränsen bör utgöras för gemensamt kommunalt ändamål. Riksskattenämnden föreslår, att bestämmelse härom införs i kommunalskattelagen. I övrigt torde några speciella skattebestämmelser icke erfordras på grund av den föreslagna ordningen.

Liknande synpunkter utvecklas av *kammarrätten*, som också finner övervägande skäl tala för att företagens inkomst till den del den enligt gällande bestämmelser inte blir att hänföra till viss eller vissa kommuner beskattas för gemensamt kommunalt ändamål. Även *kammarkollegiet* och *Sveriges*

industriförbund uttalar sig i denna riktning. *Svenska stadsförbundet*, som f. n. inte finner skäl till erinringar mot förslaget i ifrågavarande avseende, uttalar att man inte bör bortse från att nya vägande synpunkter kan komma fram i samband med att berörda anläggningar står inför sitt förverkligande och att en lösning i enlighet med utredningens förslag därför inte bör betraktas som definitiv.

En komplettering av utredningens förslag om svensk lags tillämplighet på anläggning ifrågasätts av *justitiekanslern* när det gäller u t o m o b l i g a t o r i s k a s k a d e s t å n d s a n s p r å k. Justitiekanslern framhåller att verksamheten inom anläggning och zon torde kunna beskrivas som till sin natur »farlig verksamhet» och att erfarenheten redan visar att personskador av allvarlig natur kan befaras. Även skador på fartyg eller genom vatten- och luftföroreningar m. m. kan uppkomma. Hur en svensk domstol skulle ställa sig beträffande tillämplig lag när skadegörare eller eljest ansvarsskyldig och skadelidande är av icke svensk nationalitet står alltså öppet. Motsvarande gäller skador som kan tänkas uppkomma till följd av forsknings- eller utvinningsarbeten på öppna havet utanför anläggning eller säkerhetszon. Fråga är om inte för de speciella förhållanden som kan antas komma att råda det vore värdefullt även ur utländska intressenters synpunkt att klargöra, att svenska skadeståndsregler skall tillämpas vid bedömande av tvister rörande skador, som inträffat inom anläggning eller zon eller förorsakats av handlingar företagna där liksom i fråga om skador som inträffat utanför anläggning eller zon till följd av verksamhet för kontinentalsockelns utforskande eller tillgodogörandet av dess naturtillgångar.

Departementschefen

Genom vetenskapens och teknikens framsteg har det på senare tid blivit möjligt att utnyttja naturtillgångarna på kontinentalsockeln, dvs. den långsamt sluttande del av havsbotten som är belägen mellan stranden och den branta sluttningen ned mot de stora havsdjupen. Genom en den 29 april 1958 i Genève antagen internationell konvention om kontinentalsockeln har strandstaterna tillerkänts suveräna rättigheter över den utanför territorialgränsen liggande delen av sockeln för dennas utforskande och tillgodogörandet av dess naturtillgångar. Konventionen har godkänts av riksdagen år 1964 (prop. 197, UU 12, rskr 400). En anslutning för Sveriges del kräver en intern reglering av villkoren för eftersökande och utvinning av naturtillgångarna på sockeln. Förslag till sådan reglering har nu framlagts av kontinentalsockelutredningen.

Inom Sverige regleras utnyttjandet av sådana naturtillgångar som avses i konventionen väsentligen genom gruvlagstiftningen, dvs. gruvlagen, stenkolslagen och uranlagen. Utnyttjandet av sådana tillgångar utanför territorialgränsen har naturligen inte blivit föremål för svensk lagstiftning.

Den reglering som nu är påkallad synes i princip kunna skapas antingen genom utsträckning av tillämpningsområdet för den inom riket gällande lagstiftningen eller genom införande av en särskild lag. Vilken lösning som skall väljas beror i första hand på det innehåll regleringen bör ha.

I fråga om regleringens innehåll är till en början att märka att intresset för naturtillgångarna på kontinentalsockeln f. n. främst är koncentrerat till olja och naturgas. Fynd av sådana tillgångar kan få stor betydelse för den svenska samhällsekonomin. Med hänsyn härtill är det angeläget att staten förbehåller sig ett avgörande inflytande på såväl undersökningsarbeten som exploatering. I den mån staten inte själv engagerar sig i undersöknings- och exploateringsverksamheten bör rätt att bedriva sådan verksamhet kunna upplåtas åt enskilda. Därvid bör som framhållits av utredningen och flera remissinstanser garantier finnas för att verksamheten kommer att bedrivas rationellt och i övrigt på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till landets intressen. Det måste också tillses att motstående intressen, såsom sjöfart och fiske, inte förorsakas otillbörligt intrång. I vissa fall kan det tänkas uppkomma behov av villkor angående produkternas användning. Även statens ekonomiska intressen bör i skälig mån tillgodoses. Innehållet av de föreskrifter och villkor som sålunda kan behöva förbindas med tillstånd att eftersöka eller utnyttja naturtillgångar på kontinentalsockeln måste i hög grad bli beroende av bl. a. sådana varierande omständigheter som de geologiska förutsättningarna, vederbörande intressents beredvillighet att binda sig för en viss prospekteringsinsats, metoder och kostnader för planerad undersökning samt lokala förhållanden. I nämnda hänseenden har utredningen anfört vissa riktlinjer för tillståndsgivningen, vilka i huvudsak godtagits under remissbehandlingen. Jag vill också ansluta mig till huvuddragen i vad utredningen anfört i denna del.

Med hänsyn till det innehåll en reglering sålunda bör ha är det enligt min mening inte en realistisk tanke att som vissa remissinstanser förordat åstadkomma den erforderliga regleringen genom att utvidga giltighetsområdet för gruvlagstiftningen till att omfatta den utanför territorialgränsen befintliga delen av kontinentalsockeln. Att dit utsträcka möjligheten för envar att göra inmutning enligt gruvlagen och eventuellt, efter påvisande av inmutningsbar mineralfyndighet, utan närmare prövning av hans lämplighet och kvalifikationer i övrigt erhålla utmål kan inte vara rationellt. Redan i tekniskt hänseende uppkommer svårigheter med en sådan ordning genom att det på platser som ligger utom synhåll från land eller fasta fyrar torde vara svårt att med erforderlig exakthet fixera positionen för så små arealer som inmutningar och utmål omfattar. Mot en tillämpning av stenkolslagens regler om olje- och gasfyndigheter kan som utredningen framhållit anmärkas, att de ger det allmänna ringa möjligheter att påverka utnyttjandet av sådana fyndigheter eller att få del av det ekonomiska resultatet. Dessa delvis mycket ålderdomliga regler, som är skrivna för förhållan-

den på land, lämpar sig inte heller från praktisk synpunkt för de speciella betingelser som gäller för undersökning och utvinning på havsområde. Bestämmelser om geofysiska undersökningar liksom givetvis föreskrifter angående sådana anläggningar som behandlas i konventionen saknas helt. En anpassning och komplettering av stenkolslagen till att motsvara de krav som bör ställas på en reglering för kontinentalsockeln skulle tydligen fordra omfattande tekniska och principiella ändringar i stenkolslagen. Särskilt med hänsyn till den översyn av gruvlagstiftningen som pågår inom gruvrättsutredningen förefaller en sådan genomgripande ändring nu mindre lämplig. Det sagda har till stor del giltighet också beträffande andra mineral som omfattas av koncessionslagstiftningen. I likhet med utredningen och flertalet remissinstanser finner jag det därför mest ändamålsenligt, att den för kontinentalsockeln erforderliga regleringen kommer till stånd genom att en särskild lag i ämnet utfärdas.

En ny lagstiftning för kontinentalsockeln utanför territorialgränsen enligt de riktlinjer som utredningen föreslagit och som jag enligt det sagda anslutit mig till skulle medföra, att olika regelsystem blir gällande för havsbotten innanför och utanför territorialgränsen. För att undvika de olägenheter som skulle uppkomma härigenom har utredningen föreslagit, att den nya lagstiftningen skall göras tillämplig även innanför territorialgränsen på den del av havsbotten som är belägen inom allmänt vattenområde och att detta område i samband därmed skall undantas från stenkolslagens och uranlagens tillämpningsområde.

Den föreslagna ordningen har i sina huvuddrag godtagits av flertalet remissinstanser. De invändningar som framställts är väsentligen av principiell natur. Det har sålunda gjorts gällande att ett genomförande av utredningens förslag i denna del skulle innebära en avvikelse från de grundsatser som i övrigt uppbär svensk gruvlagstiftning och olyckligt föregripa gruvrättsutredningens arbete. Vidare har framhållits att en ändring synes överflödigt i fråga om sådana mineral som stenkol och uran, beträffande vilka brytning i havsområden inte torde bli aktuell inom överskådlig tid.

Invändningarna är enligt min mening överdrivna. Som nyss antytts är stenkolslagens regler föga lämpade för tillämpning på havsområden. Med något enstaka undantag har de heller aldrig tillämpats på sådant område. De motiv som på sin tid låg till grund för stenkolslagen har som utredningen utvecklat knappast någon betydelse i fråga om havsområden. Där finns inga enskilda rättsinnehavare vars intressen måste beaktas. De praktiska skäl som utredningen anfört för att enhetliga regler nu införs på havet i fråga om olje- och gasfyndigheter får vidare anses vägande. När det gäller andra av koncessionslagstiftningen omfattade mineral är de praktiska fördelarna av den föreslagna ordningen visserligen inte lika framträdande men jag anser ändå i likhet med utredningen att fördelarna av en så långt

möjligt enhetlig behandling på kontinentalsockeln av samtliga mineral som nu omfattas av nämnda lagstiftning väger tyngre än de principiella betänkligheter som kan anföras.

Rätten att utforska kontinentalsockeln och utvinna dess naturtillgångar bör i enlighet med utredningens förslag förklaras tillkomma staten. Att dessa rättigheter tilläggs staten inom det område som omfattas av konventionen, dvs. den del av kontinentalsockeln som är belägen utanför territorialgränsen, synes naturligt. I fråga om havsbotten innanför territorialgränsen har utredningen utgått från att äganderätten till allmänt vattenområde i enlighet med det av kammarkollegiet år 1965 framlagda förslaget skall genom särskild lagstiftning tillerkännas staten. Detta förslag har vid remissbehandling fått ett övervägande positivt mottagande. En legal förklaring om statens äganderätt till allmänt vattenområde aktualiserar emellertid flera i kammarkollegiets betänkande berörda frågor, som sköts åt sidan eller lämnades öppna när 1950 års lag om gräns mot allmänt vattenområde genomfördes. Dit hör frågor om fastighetsbildning och fastighetsredovisning samt vissa frågor om gränsdragningen mellan enskilt och allmänt vatten. I dessa delar har kollegiets förslag mött stark kritik. Det är därför enligt min mening inte möjligt att nu lösa dessa frågor. Med hänsyn härtill torde inte heller frågan om lagstiftning angående statens äganderätt till allmänt vattenområde f. n. böra tas upp. Detta synes emellertid inte behöva påverka den mera begränsade frågan om rätt till naturtillgångar på havsbotten inom allmänt vattenområde i havet. Som förut nämnts fastslogs år 1953 i lag, att rätten till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde tillkommer staten. Enligt min mening synes det rimligt att i samband med nu ifrågavarande lagstiftning även rätten till övriga naturtillgångar på havsbotten inom sådant område i havet — som är undandraget enskild äganderätt — tillerkänns staten. Härigenom blir förutsättningarna för en reglering beträffande havsbottens naturtillgångar desamma innanför och utanför territorialgränsen.

Som framgått av vad jag nu sagt anser jag i likhet med utredningen, att det är ändamålsenligt att i samband med en svensk anslutning till konventionen tillskapa en särskild lag som så långt möjligt innefattar enhetliga regler för utnyttjandet av havsbottens naturtillgångar på ömse sidor om territorialgränsen. Oavsett att ordet kontinentalsockeln i konventionen och i vissa andra länders lagstiftning avser endast havsbotten utanför territorialgränsen, torde i den svenska lagen i nära anslutning till det geologiskt-geografiska begreppet kontinentalsockeln kunna användas benämningen kontinentalsockeln även för den del därav som är belägen innanför territorialgränsen. För tydlighets skull vill jag framhålla, att området innanför territorialgränsen innefattar den del av sockeln som räknas till allmänt vattenområde. Gränsen för detta område inåt mot enskilt

vatten, dvs. det vatten som hänförs till de enskilda fastigheterna, bestäms genom 1950 års lag om gräns mot allmänt vattenområde.

I anslutning till den föreslagna lagstiftningen för kontinentalsockeln har utredningen förordat sådan ändring i stenkolslagen att koncession för bearbetning av olje- eller gasfyndighet på land eller inom enskilt vatten skall kunna begränsas till viss tid och förbindas med skyldighet för koncessionsinnehavaren att erlægga royalty till staten. Detta förslag har biträttts av det övervägande antalet remissinstanser, bland dem gruvrättsutredningen och representanter för näringslivet. Även jag finner förslaget i denna del välgrundat och biträder detsamma.

Utredningen har vidare föreslagit undantag från den nya lagens tillämpning innanför territorialgränsen beträffande undersökning och bearbetning av inmutningsbara mineral enligt gruvlagen. Med hänsyn till gruvrättsutredningens arbete anser jag att även detta förslag, som lämnats utan erinran under remissbehandlingen, bör godtas.

Med anledning av vissa erinringar som gjorts under remissbehandlingen med hänsyn till den översyn av gruvlagstiftningen som pågår inom gruvrättsutredningen är jag angelägen framhålla, att den nu ifrågasatta lagstiftningen självfallet inte bör hindra gruvrättsutredningen från att föreslå ändrade regler även beträffande naturtillgångar på kontinentalsockeln, innanför eller utanför territorialgränsen, för den händelse utredningens översyn skulle ge anledning därtill.

Den nya lagen synes i enlighet med utredningens förslag böra i princip omfatta samma naturtillgångar och samma verksamhet för utforskande av sockeln och utvinning av dess naturtillgångar som avses i konventionen. Bland de naturtillgångar som konventionen omfattar ingår sand, grus och sten. Eftersom den nya lagen sålunda kommer att omfatta även dessa ämnen, bör den som utredningen föreslagit ersätta 1953 års lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt såvitt avser allmänt vattenområde i havet. Sistnämnda lag torde böra upphävas och ersättas med en motsvarande lag för de större insjöar i vilka 1953 års lag nu gäller. Från kontinentalsockellagens tillämpning inom allmänt vattenområde bör, också i enlighet med utredningens förslag, undantas sådana naturtillgångar som omfattas av fiskelagstiftningen.

När det gäller kontinentalsockelns utforskande har justitiekanslern i sitt remissyttrande ifrågasatt, om de rättigheter som enligt konventionen tillkommer strandstaterna inbegriper rätt att med utslutande av andra utforska sockeln genom flygprospektering och sådana geofysiska mätningar som bedrivs från fartyg utan att någon omedelbar fysisk beröring med havsbotten förekommer. Ett ingripande mot sådan verksamhet skulle, menar justitiekanslern, strida mot principerna om havets och luftrumets frihet. I anledning därav vill jag framhålla att så-

dan verksamhet utgör ett viktigt och nödvändigt led i utforskningsarbetet och allmänt är föremål för reglering i de nord- och västeuropeiska länder som biträtt konventionen och i anslutning därtill antagit särskild lagstiftning i ämnet. Detsamma gäller den norska lagstiftningen på området. För en sådan tillämpning erhålls stöd i konventionen, som i art. 2 p. 1 säger att strandstaten utövar suveräna rättigheter över kontinentalsockeln för den utforskande och tillgodogörandet av dess naturtillgångar. De av justitiekanslern anförda synpunkterna torde ha blivit i tillräcklig mån beaktade i konventionen, bl. a. genom föreskrifter i art. 5. Enligt dessa får utforskandet av kontinentalsockeln och tillgodogörandet av dess naturtillgångar inte på ett oberättigat sätt lända till intrång i bl. a. sjöfarten, fisket eller bevarandet av havets biologiska tillgångar. En reglering av utforskningsverksamheten inom denna ram torde i den mån den skulle komma i konflikt med grundsatserna om havets och luftrumets frihet få betraktas som en genom konventionen accepterad inskränkning i dessa grundsatser, vilken kan antas bli godtagen även utanför den krets av länder som biträder konventionen. Någon anledning att för Sveriges del frångå denna tolkning av konventionen, som godtagits av andra länder, finns enligt min mening inte.

Från allmän synpunkt är det önskvärt att staten förbehåller sig möjlighet att på hela sockelområdet öva kontroll över all sådan verksamhet som avses i konventionen. Lagen bör därför i princip utan begränsning vara tillämplig på utforskningsarbeten som avser kontinentalsockeln. Med den vidsträckta innebörd som uttrycket utforskande av kontinentalsockeln enligt det nyss sagda har enligt konventionen omfattar uttrycket åtskilliga åtgärder som inte sammanhänger med letning efter olja eller naturgas och som hittills kunnat företas fritt. Det gäller t. ex. prospektering efter inmutningsbara mineral, vetenskapliga undersökningar, vissa fiskeriundersökningar och bottenundersökningar i samband med hamnarbeten eller såsom förberedelse för sand-, grus- eller stentäkt eller för utläggande av ledningar. I fråga om vissa särskilt inom allmänt vattenområde förekommande undersökningar av dessa slag synes i dagens läge det praktiska behovet av kontroll vara mindre framträdande. Det förefaller sålunda rimligt att bl. a. prospektering efter inmutningsbara mineral medelst andra geofysiska metoder än seismiska mätningar samt vissa bottenundersökningar som nyss nämnts tills vidare skall kunna få företas utan tillstånd inom allmänt vattenområde. Föreskrift härom bör kunna meddelas av Kungl. Maj:t med stöd av bemyndigande i lagen att från tillståndstvång undanta visst slag av verksamhet på kontinentalsockeln. Det närmare innehållet av en sådan föreskrift torde böra vara att svenska fysiska och juridiska personer äger inom allmänt vattenområde fritt bedriva undersökningar som ej innefattar prospektering efter olja eller naturgas eller sprängning, borrhning, inrättande av

anläggning eller annat ingrepp i naturen av någon betydelse, förutsatt dels att undersökningarna inte företas på område som omfattas av annans utvinningstillstånd eller sådant tillstånd som innefattar ensamrätt till undersökningar, dels att anmälan i förväg görs till vederbörande tillsynsmyndighet. I fråga om svensk vetenskaplig institution bör i överensstämmelse med vad utredningen förordat motsvarande frihet från tillståndstvång gälla för vetenskapliga undersökningar även utanför territorialgränsen. Genom dessa undantag vinnas att undersökningsarbeten av nämnda slag tills vidare kan fortgå obehindrat, samtidigt som myndigheterna får överblick över verksamheten och möjlighet att ingripa snabbt om ändrade förhållanden skulle kräva det.

Med stöd av nämnda bemyndigande i lagen torde som utredningen förordat Kungl. Maj:t även böra föreskriva, att fiske efter sedentära arter får bedrivas på kontinentalsockeln utanför territorialgränsen utan särskilt tillstånd.

Till kontinentalsockeln utforskande torde inte kunna räknas åtgärder som enbart avser mätning av vattendjupet eller efterforskande av skeppsvrak och andra främmande föremål på botten.

Under remissbehandlingen har framförts önskemål om att i samband med kontinentalsockellagstiftningen även bör behandlas frågor om tippning av bilvrak och annat avfall på kontinentalsockeln. Eftersom sådana företeelser inte torde omfattas av konventionen, torde frågan om lagstiftning i detta ämne inte böra tas upp i nu förevarande sammanhang.

Från allmän synpunkt är det som jag redan nämnt önskvärt att statens rättigheter på kontinentalsockeln utövas så att eftersökande och exploatering av dess naturtillgångar främjas. Detta kan ske genom att rättigheter upplåts till enskilda företag. Tillståndsgivningen bör som utredningen förutsatt ankomma på Kungl. Maj:t med möjlighet till delegation till underordnad myndighet.

I likhet med utredningen anser jag det inte lämpligt att i lagen ta in regler som närmare anger grunderna för prövning av tillståndsansökningar. Jag delar också utredningens mening, att lagen i fråga om tillståndets innehåll och de med tillståndet förenade villkoren bör liksom motsvarande lagar i Finland, Norge och Storbritannien begränsas till vissa grundläggande bestämmelser. Lagen synes sålunda först och främst böra innehålla, att tillstånd kan meddelas för utforskning av kontinentalsockeln genom geofysiska mätningar, borrhning eller på annat sätt samt för utvinning av dess naturtillgångar. Vidare bör föreskrivas att tillstånd skall avse bestämt område och viss tid. När det gäller villkoren för tillstånd anser jag det i princip tillfyllest att det i lagen tas in en vägledande exemplifiering av olika slag av villkor som bör kunna komma i fråga. Härvid bör skiljas mellan å ena sidan föreskrifter som är påkallade från allmän synpunkt för att främja ett rationellt utforskande och tillvaratagande av naturtillgångarna och att

skydda molstående intressen och å andra sidan villkor som väsentligen syftar till att tillförsäkra staten såsom innehavare av rätten till naturtillgångarna ett rimligt ekonomiskt utbyte vid exploatering.

Som utredningen framhållit bör det självfallet ankomma på Kungl. Maj:t eller den tillståndsmyndighet Kungl. Maj:t utser att tillse att tillstånd står i överensstämmelse med kontinentalsockelkonventionen, andra för Sverige bindande konventioner och internationell sedvanerätt. Det torde därför inte vara erforderligt att som förordats i ett remissyttrande i lagen införa särskilda bestämmelser om att tillstånd inte får stå i strid med konventionen eller att tillstånd skall innehålla föreskrifter till skydd för vissa intressen som anges i denna.

Den närmare preciseringen av de rättigheter och skyldigheter som skall vara förenade med tillstånd bör ske främst genom föreskrifter i samband med varje särskilt tillstånd. Härigenom kan villkoren för prospektering och exploatering för varje särskilt fall anpassas efter omständigheterna och en lämplig avvägning ske mellan samhällsekonomiska och företagsökonomiska intressen. I den mån det anses lämpligt, torde vissa generella bestämmelser kunna meddelas i tillämpningskungörelse. Tillståndsvillkorens närmare utformning torde bli beroende av förhandlingar mellan staten och intresserade företag.

När det gäller tillämpningen av dessa allmänt hållna bestämmelser har utredningen anfört vissa riktlinjer som jag vill uppehålla mig något vid.

I fråga om eftersökande och utvinning av de nu mest aktuella mineralen, olja och naturgas, bör tillstånd i princip ges endast åt företag som besitter erforderliga ekonomiska och tekniska resurser och är berett att göra en grundlig, väl planerad arbetsinsats. Viss hänsyn bör också kunna tas till det bidrag företaget lämnar till landets energiförsörjning. Hinder bör inte föreligga att meddela tillstånd åt utländska bolag. En förutsättning härför torde dock, om det inte är fråga om tillstånd som avser endast översiktliga mätningar av mindre omfattning, i allmänhet böra för kontrollmöjligheternas skull vara att verksamheten skall bedrivas genom svenskt dotterbolag eller här i riket etablerad filial med självständig förvaltning.

Tillstånd bör som utredningen föreslagit kunna meddelas särskilt för undersökning och särskilt för utvinning. Undersöknings- och utvinningstillstånd bör också kunna meddelas i ett sammanhang. Undersökningstillstånd torde i regel inte böra ges för längre tid än 3—5 år och bör kunna begränsas till undersökningar av visst slag, t. ex. geofysiska mätningar från flygplan eller fartyg. Tillstånd som är begränsat till undersökningar av sistnämnda slag behöver inte nödvändigtvis innefatta ensamrätt att företa undersökningar inom området i fråga.

Inbegriper ett undersökningstillstånd borrhningar på havsbotten, synes det med hänsyn till de stora investeringar som det i sådant fall blir fråga om rimligt att innehavaren i tillståndet tillförsäkras rätt att också erhålla

utvinningstillstånd beträffande fyndighet som upptäcks vid undersökningen. Härvid bör i undersökningstillståndet anges huvuddragen av de villkor som i förekommande fall kommer att uppställas i utvinningstillståndet.

Utvinningstillstånd torde som utredningen föreslagit inte böra beviljas för längre tid än 40 år. Sådant tillstånd bör innefatta rätt för innehavaren att med uteslutande av andra tillgodogöra sig fyndigheter inom tillståndsområdet och bedriva undersökningar där.

Området för undersöknings- eller utvinningstillstånd bör bestämmas på grundval av en teknisk och ekonomisk bedömning av ifrågakommande insatser. Särskilt när det är fråga om ett kombinerat undersöknings- och utvinningstillstånd kan det vara lämpligt att tillståndsområdet successivt minskas efter ett visst antal år.

Innefattar tillståndet rätt att inrätta anläggning på sockeln för borrhning eller utvinning, bör anläggningens läge och huvudsakliga konstruktion anges i tillståndet eller i senare beslut i anslutning till att anläggningen skall inrättas.

Om staten önskar förbehålla sig rätt att inträda i ett senare skede av verksamheten, bör som utredningen framhållit villkoren härför preciseras i tillståndet. Som riktmärke vid fastställande av royaltyavgift torde kunna sättas att avgiften inte bör avvika alltför mycket från vad som är brukligt i andra länder.

Eventuella tillstånd till undersökning eller bearbetning av inmutningsbara mineral eller av andra av den svenska koncessionslagstiftningen omfattade mineral än olja och naturgas bör givetvis i görlig mån anpassas till de särskilda betingelserna för verksamheten i fråga. Viss hänsyn bör härvid kunna tas till gruvlagstiftningens regler.

Enligt utredningsförslaget skall tillstånd kunna återkallas av Kungl. Maj:t eller den myndighet som meddelat tillståndet, om de föreskrifter eller villkor som gäller för tillståndet åsidosätts eller om i övrigt synnerliga skäl föreligger. Även enligt min mening bör med hänsyn till de betydande samhällsintressen som kan stå på spel möjlighet föreligga att återkalla tillstånd. Jag vill erinra om att motsvarande bestämmelser finns i stenkolslagen beträffande salt-, olje- och gasfyndigheter och i uranlagen. I anslutning till vad som anförts i vissa remissyttranden vill jag understryka, att möjligheten att återkalla tillstånd bör utnyttjas med varsamhet och under långt gående hänsyn till tillståndshavarens rätt. Normalt bör sålunda återkallelse av tillstånd inte komma i fråga annat än vid allvarliga eller upprepade överträdelser av tillståndsföreskrifter eller då ett tillstånd inte utnyttjats under längre tid utan att godtagbara skäl kan anföras därför. Det bör sålunda tillses att tillståndshavaren inte oförskyllt tillskyndas förlust. Om det i samband med tillstånd föreskrivs att borrhål skall tillfalla staten utan ersättning, när tillståndet upphör, synes förbehåll

böra göras för det fall att tillståndet återkallas utan att detta berott på försummelse från tillståndshavarens sida.

Jag är ense med utredningen om att det i samband med tillstånd bör kunna bestämmas, att t v i s t om beräkning av fastställd royaltavgift eller av andel av utvunna produkter eller annan liknande avgift till staten skall kunna hänskjutas till prövning av skiljemän. Även i vissa andra fall kan sådan möjlighet vara av värde. Över huvud torde det i samband med förhandlingar angående tillstånd kunna uppkomma behov av att reglera åtskilliga frågor genom villkor av avtalskaraktär i förening med skiljeklausul. Jag förordar därför att möjligheten till skiljeförfarande utvidgas till att omfatta även andra tillståndsvillkor. Undantag bör dock göras för sådana villkor som avser tillståndets bestånd eller som vid överträdelse kan föranleda straffansvar. Frågan huruvida tvister med anledning av tillstånd kan underställas domstols prövning får bedömas enligt vad som allmänt gäller därom.

Jag biträder utredningens förslag att Kungl. Maj:t eller den myndighet som Kungl. Maj:t utser skall kunna bestämma att till skydd för anläggning skall inrättas en s ä k e r h e t s z o n däromkring med en utsträckning av högst 500 meter från anläggningen räknat.

T i l l s y n över att föreskrifter för tillstånd efterlevs bör som utredningen föreslagit utövas av myndighet eller myndigheter som Kungl. Maj:t bestämmer. Uppgiften att vara tillsynsmyndighet torde tills vidare i enlighet med utredningens förslag böra anförtros kommerskollegium.

Anläggningar och verksamhet på kontinentalsockeln innanför territorialgränsen är givetvis underkastade s v e n s k l a g. Detta förhållande torde inte behöva föranleda några särskilda problem. Skulle i samband med tillkomsten av anläggning eller i övrigt behov uppkomma av särskild behandling exempelvis i tull- eller skatteavseende och problemet inte kunna lösas i administrativ ordning, torde frågan om lagändring få tas upp då.

Anläggningar och inrättningar på sockeln utanför territorialgränsen är enligt konventionen underkastade strandstatens jurisdiktion, med det uttryckliga undantaget att de ej är att betrakta som öar. Avsikten med denna regel torde som utredningen anfört i första hand vara att den stat som i kraft av konventionen gett sitt tillstånd till anläggning och verksamheten där också skall ha makt att upprätthålla ordning och säkerhet på anläggningen. Regeln torde emellertid också inbegripa befogenhet för strandstaten att tillämpa annan nationell lagstiftning på anläggningen. Hur långt strandstaten skall sträcka sig i fråga om reglering av förhållandena på anläggning torde väsentligen få avgöras från praktiska och lagtekniska synpunkter.

Utredningen har funnit den lämpligaste lösningen vara att svensk lag i princip görs tillämplig på anläggning och inom zon som om anläggningen och zonen var belägna inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium. Genom lägesbestämningen avses att erhålla vid lagtillämpningen erforderlig

anknytning till den administrativa indelningen i riket. Förslaget har vunnit nära nog enhällig anslutning vid remissbehandlingen. En remissinstans har ifrågasatt, om det är förenligt med konventionen att generellt göra svensk lag tillämplig inom säkerhetszon. Konventionen är väl kanske inte fullt klar på denna punkt. Jag vill emellertid framhålla, att inrättandet av säkerhetszon i konventionen betraktas som ett led i den utforsknings- och utvinningsverksamhet för vilken strandstaten enligt art. 2 p. 1 i konventionen utövar suveräna rättigheter över sockeln samt att bestämmelsen i art. 5 p. 4 i konventionen är så avfattad att den inte torde behöva uppfattas som en inskränkning i nämnda rättigheter beträffande säkerhetszon. Någon skillnad mellan anläggning och zon i fråga om tillämpning av inhemsk lag upprätthålls inte heller exempelvis i Storbritanniens kontinentalsockellagstiftning. Verksamheten inom zon och anläggning ter sig som en enhet. Ett undantagande av zon från tillämpning av svensk lag skulle väsentligt försvåra möjligheterna att kontrollera den ifrågavarande regeln efterlevnad på anläggning. I övrigt synes den praktiska betydelsen av regeln i fråga om säkerhetszon vara begränsad, eftersom den i huvudsak innebär endast att utländskt fartyg där skall behandlas som om det befann sig på svenskt territorialvatten. Liksom flertalet remissinstanser ansluter jag mig till utredningens förslag.

Från huvudregeln om tillämpning av svensk lag har utredningen föreslagit undantag beträffande gruvlagen, stenkolslagen, uranlagen och vattenlagen samt fastighetsrätt och lagstiftning om rätt till jakt och fiske. Motiven till att gruvlagstiftningen inte bör gälla utanför territorialgränsen har utvecklats i det föregående. I fråga om vattenlagen anser jag i likhet med utredningen, att de allmänna intressen som kan beröras genom en anläggnings inverkan på vattenförhållandena i tillräcklig mån torde komma att tillgodoses genom föreskrifter vid tillståndsgivningen inom ramen för den nu föreslagna lagen. Undantaget för vattenlagen torde medföra, att flertalet regler i 1956 års lag om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden liksom förprövningskungörelsen samma år inte heller blir tillämpliga på anläggning och zon. Av skäl som nyss anförts i fråga om vattenlagen anser jag denna konsekvens böra godtas. Vidare anser jag i likhet med utredningen att undantag bör göras för jakt- och fiskelagstiftning. Däremot torde undantag inte behöva göras för fastighetsrättslig lagstiftning, eftersom det ej torde komma i fråga att tillämpa sådan lagstiftning på anläggning eller inom säkerhetszon.

I ett remissyttrande har hemställts, att även utlänningslagstiftningen undantas från huvudregeln om svensk lags tillämpning på anläggning. Härvid har särskilt åberopats att skälen för tillämpning av svenska bestämmelser om pass, anmälningsskyldighet, tillstånd till inresa och uppehåll i riket, arbetstillstånd, utvisning m. m. beträffande anläggning, som sköts från bas i utlandet, synes svaga. Med hänsyn till de suveräna rättigheter

som enligt konventionen tillkommer Sverige och den livliga trafik som i normalfallet kan emotses mellan anläggning och dess bas på svenskt område är det enligt min mening från ordnings- och säkerhetssynpunkt önskvärt att svenska myndigheter har möjlighet att utöva viss kontroll över de utlänningar som uppehåller sig på anläggningen. Det bör påpekas att detaljbestämmelserna om pass, in- och utresekontroll m. m. finns i utlänningskungörelsen den 4 juni 1954 (nr 457) och att därför vidsträckta möjligheter föreligger för Kungl. Maj:t att meddela sådana lättnader i kontrollen som kan finnas erforderliga exempelvis för det fall att basen för en anläggning skulle vara förlagd i utlandet. Jag anser sålunda, att det inte finns tillräckliga skäl att i detta sammanhang undanta utlänningslagstiftningen från huvudregeln om svensk lags tillämpning.

Några remissinstanser har hävdad, att en undantagslös tillämpning på anläggning av svenska bestämmelser rörande t. ex. arbetarskydd, arbetstid, hälsovård, allmän försäkring och tull i vissa lägen skulle te sig orimlig och medföra onödigt besvär och fördyringar särskilt i det fall då anläggningen drivs av utländskt entreprenadföretag. Det föreslås därför att Kungl. Maj:t skall få befogenhet att i speciella fall medge dispens från gällande svenska författningsbestämmelser. I detta sammanhang hemställs också, att försäljningar från Sverige till anläggning skall vid tillämpning av förordningen om allmän varuskatt behandlas som export.

De olägenheter som vid tillämpning av den ifrågavarande huvudregeln kan uppkomma särskilt i fråga om utländskt entreprenadföretag och dess utländska arbetare torde i betydande utsträckning kunna avhjälpas genom dispensgivning med stöd av gällande bestämmelser. Det synes angeläget att de möjligheter härtill som finns exempelvis enligt arbetstidslagstiftningen, tulltaxeförordningen och förordningen om allmän varuskatt tillvaratas i skälig omfattning. Ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att i fråga om anläggningar i särskilda fall medge dispens från gällande lagbestämmelser kan inte gärna komma i fråga beträffande anläggningar på svenskt territorium och torde i fråga om anläggningar utanför territorialgränsen knappast kunna ges ett så vidsträckt innehåll att det skulle inbegripa exempelvis all skattelagstiftning. Å andra sidan måste en begränsning till vissa lagar erbjuda svårigheter i nuvarande läge då behovet inte kan överblickas. Med hänsyn till anförda omständigheter biträder jag utredningens förslag i förevarande avseende. Om det på grund av önskan att uppmuntra verksamhet på kontinentalsockeln eller av annan anledning i framtiden finnes lämpligt att införa särregler i fråga om beskattning eller tull eller i andra hänseenden, torde denna fråga få prövas då.

Utredningen har inte ansett det motiverat att införa särskilda regler beträffande fördelningen av kommunalskatt på inkomst av utvinningsverksamhet på sockeln. I den mån denna sker på anläggning som är att betrakta som fast driftställe i kommunalskattelagens mening leder den föreslag-

na ordningen till att inkomsterna från verksamheten blir föremål för beskattning i strandkommunen. Med hänvisning till att verksamhetens anknytning till strandkommunen ofta kan vara svag, har några remissinstanser föreslagit att skatt för inkomst genom utvinning på kontinentalsockeln utanför territorialgränsen i stället skall utgöras för gemensamt kommunalt ändamål. Även enligt min mening är det tveksamt om beskattningsrätten bör tillkomma strandkommunen. Denna fråga bör övervägas ytterligare innan slutlig ställning kan tas. Skulle dessa överväganden anses böra föranleda ändringar i kommunalskattelagen får frågan senare underställas riksdagen i vanlig ordning.

En remissinstans har föreslagit införande av en regel att *utomobliga toriska skadeståndsanspråk* i anledning av skador som inträffat inom anläggning eller zon eller i övrigt till följd av verksamhet för undersökning eller utvinning av kontinentalsockeln naturtillgångar alltid skall bedömas enligt svenska skadeståndsregler. Dessa regler torde emellertid enligt vedertagna grundsatser även utan särskilt stadgande komma att tillämpas i flertalet fall, åtminstone om svenska intressen är inblandade. Om domstolarna i vissa fall skulle finna sig böra tillämpa utländsk skadeståndsrätt i stället, synes detta knappast innebära någon större nackdel. Med hänsyn till det anförda anser jag det ej erforderligt att införa en kompletterande regel i detta hänseende.

I enlighet med det anförda har på grundval av utredningsförslaget inom justitiedepartementet upprättats förslag till

- 1) *lag om kontinentalsockeln*;
- 2) *lag om ändrad lydelse av 5 § gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314)*;
- 3) *lag om ändring i lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.*;
- 4) *lag om ändring i uranlagen den 2 december 1960 (nr 679)*; samt
- 5) *lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom vissa allmänna vattenområden.*

Förslagen torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Specialmotivering

Förslaget till lag om kontinentalsockeln

1 §.

I paragrafen anges vad som avses med kontinentalsockeln och dess naturtillgångar. Vidare görs undantag från lagens tillämpning inom allmänt vattenområde beträffande inmutningsbara mineral samt beträffande naturtillgångar som omfattas av svensk lagstiftning angående fiske.

Yttrandena. Justitiekanslern föreslår, att uttrycket »utövar suveräna rättigheter» utbyts mot ett annat uttryck, förslagsvis »innehär uteslutande rätt». Justitiekanslern framhåller, att innebörden av suveränitetsbegreppet är omstridd i den folkrättsliga doktrinen och att termen »suveränitet» används för en rad olikartade företeelser både i internationell och nationell offentlig rätt. Termen suveränitet, som veterligen aldrig använts i svenskt lagspråk, begagnas visserligen i konventionen, men lagförslaget har inte följt konventionens metod att strikt ange vad i detta fall de »suveräna rättigheterna» innebär.

Departementschefen. De av utredningen föreslagna definitionerna av vad som i lagen förstås med kontinentalsockeln och dess naturtillgångar ansluter sig till art. 1 och art. 2 p. 1 och 4 i konventionen. När det gäller den del av kontinentalsockeln som är belägen innanför territorialgränsen behöver det inte råda någon tvekan om lagens geografiska tillämpningsområde. Hur långt detta sträcker sig utanför territorialgränsen framgår inte närmare av konventionen. Kungl. Maj:t torde därför böra så snart som möjligt fastställa den närmare sträckningen av yttergränserna i enlighet med konventionen och offentliggöra dem. Den av utredningen föreslagna lydelsen av första stycket bör ändras i enlighet härmed.

2 §.

I paragrafen slås fast, att rätten att utforska kontinentalsockeln och utvinna dess naturtillgångar tillkommer staten.

Som framgår av vad jag anfört i den allmänna motiveringen innebär min anslutning till utredningens förslag i denna paragraf inte något ställningstagande till frågan hur statens rätt till allmänt vattenområde bör generellt bedömas. Den utredning som kammarkollegiet gjort i denna fråga och som utmynnar i förslag om att allmänt vattenområde skall tillhöra staten bör som jag tidigare framhållit inte läggas till grund för lagstiftning. Om den nu föreslagna lagstiftningen om kontinentalsockeln genomförs, synes i varje fall f. n. inte något behov föreligga av en lagstiftning om rätten till allmänt vattenområde. Frågan kan emellertid senare få upptagas till förnyad prövning.

Som utredningen framhållit innebär paragrafen, att staten förfogar över naturtillgångarna på sockeln. Härav följer att särskilt tillstånd inte krävs i fråga om undersökning och utvinning som företas för statens räkning av ett ämbetsverk. De föreskrifter som vid sådan verksamhet kan erfordras av hänsyn till fiske- och sjöfartsintressen m. m. eller för iakttagande av kontinentalsockelkonventionen bör meddelas genom instruktioner till vederbörande ämbetsverk. Bedrivs däremot statlig verksamhet på sockeln i bolagsform blir bolaget underkastat samma regler som enskilda företag.

3 §.

Paragrafen innehåller vissa bestämmelser om tillstånd för annan än staten att utforska kontinentalsockeln och utvinna dess naturtillgångar.

Utredningen. I fråga om täkt av sand, grus och sten på allmänt vattenområde är länsstyrelsen f. n. tillståndsmyndighet enligt 1953 års kungörelse i ämnet. Den ekonomiska betydelsen för staten av sådan verksamhet kan komma att växa och sandtäkt kan bli aktuell även utanför territorialgränsen. Med hänsyn därtill och till arten av de intressen som kan komma att beröras särskilt vid täkt på internationellt vatten anser utredningen, att tillståndsgivningen i fråga om dessa fyndigheter bör handhas av en central myndighet och att den bör delegeras till kommerskollegium. Bestämmelse därom föreslås i utredningens utkast till tillämpningskungörelse. Utredningen föreslår vidare, att i tillämpningskungörelsen tas in bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med 1953 års kungörelse. Kollegiet bör i tillståndsärende inhämta yttrande från berörda myndigheter. Anses täktföretag på allmänt vattenområde vara sådant att prövning enligt vattenlagen fordras — vilket oftast torde vara fallet — bör i tillståndsvillkoren tas in förbehåll om vattendomstolens godkännande av företaget. I sådant fall synes inte nödvändigt att ärendet remitteras till myndigheter från vilka utlåtande får antas komma att inhämtas i vattenmålet.

Enligt kontinentalsockelkonventionen bör strandstaten under vissa angivna förutsättningar i regel inte vägra medgivande, när ansökan görs av en kvalificerad institution och åsyftar uteslutande vetenskapliga undersökningar. De undersökningar med rent vetenskapligt syfte som kan bli aktuella torde till övervägande del företas av svenska ämbetsverk eller statliga institutioner, såsom Sveriges geologiska undersökning, fiskeristyrelsen och universiteten. För deras del följer redan av statens rätt på sockeln, att särskilt tillstånd enligt den föreslagna lagen inte krävs. Även enskilda svenska vetenskapliga institutioner bör enligt utredningen fritt få företa sådana undersökningar som det här är fråga om, i den mån det kan ske utan förfång för tillståndshavare. Skyldighet bör dock föreligga för dem att i god tid göra anmälan till kommerskollegium om tillämnade undersökningar. Utredningen föreslår bestämmelse därom i utkastet till tillämpningskungörelse. För vetenskapliga undersökningar av utländska vetenskapliga institutioner eller av svenska eller utländska företag eller enskilda personer bör däremot krävas tillstånd av Kungl. Maj:t.

Även vissa andra slag av verksamhet är av den art att de tills vidare bör kunna undantas från tillståndstvång. Som exempel kan nämnas fiske efter sedentära arter utanför territorialgränsen. Även denna fråga får regleras i tillämpningskungörelsen.

För att möjliggöra undantag från tillståndstvånget i nu nämnda och

andra fall föreslås i förevarande paragraf bestämmelse, att Kungl. Maj:t får föreskriva att visst slag av verksamhet får företas utan tillstånd.

Yttrandena. Förslaget att tillståndsgivningen beträffande sand-, grus- och stentäkt på kontinentalsockeln i fortsättningen skall åvila kommerskollegium har inte väckt gensaga från något håll.

Fiskeriintendenten i Västerhavets distrikt, sjöfartsstyrelsen och kammarkollegiet påpekar, att den alltmer tilltagande täktverksamheten på allmänt vatten, främst i Öresund, orsakat betydande svårigheter för fiskeriintresset. Det är en önskan från fiskerihåll att få verksamheten koncentrerad till ett antal smärre områden. En centralisering av tillståndsgivningen till en myndighet skapar förutsättningar för bättre överblick av dessa problem.

Enligt *kammarkollegiet* samt *vattenrättsdomarna* och *vattenrättsingenjörerna i Söderbygdens vattendomstol* bör med hänsyn till de olägenheter ifrågavarande täktverksamhet kan ge upphov till kommerskollegium i varje tillståndsärende, oavsett om prövning av vattendomstol krävs, skaffa in fullständig utredning och därigenom få möjlighet att förutsättningslöst pröva tillståndsfrågan och exempelvis anvisa sökanden annat lämpligt område för verksamheten. Kammarkollegiet anser vidare att om kollegiet skulle avstyrka tillstånd, frågan bör underställas Kungl. Maj:ts prövning, om inte kommerskollegium avslår ansökningen. När det gäller riktlinjerna för tillståndsgivningen finns enligt kammarkollegiet inte tillräcklig anledning att behålla den hittills aldrig begagnade möjligheten att lämna generella medgivanden till täkt av mindre omfattning bl. a. med hänsyn till att okontrollerad täktverksamhet kan vara till förfång för fisket.

Skånes handelskammare anför, att det med hänsyn till de omfattande investeringar i hamnar m. m. som fordras vid utvinning av sand ur havet bör finnas möjlighet till upplåtelser för längre tid än tio år. Handelskammaren framhåller vidare, att det inte bör vara obligatoriskt att tillstånd till täkt skall innefatta ensamrätt att tillgodogöra sig fyndigheter inom ett bestämt område. Som skäl härför anføres risken för en besvärande konkurrensbegränsning och den omständigheten att sandlager i havet ofta på grund av strömmarna flyttas inom vidsträckta områden.

Departementschefen. I likhet med utredningen och de remissinstanser som yttrat sig i frågan anser jag det ändamålsenligt att tillståndsgivningen i fråga om sand-, grus- och stentäkt på kontinentalsockeln delegeras till kommerskollegium. I fråga om allmänt vattenområde innebär detta en centralisering från länsstyrelserna. En sådan ordning bör skapa goda förutsättningar för en samlad bedömning av de problem som sammanhänger med den på senare år ökade omfattningen av täktverksamhet i havsområden.

Som kammarkollegiet framhållit synes det angeläget att kommerskolle-

gium i tillståndsärendet skaffar in all den utredning som krävs för en allsidig belysning av den tillämnade täktens inverkan på motstående intressen. Kräver ett täktföretag prövning även enligt vattenlagen, bör kommerskollegium i tillståndsvillkoren ta in förbehåll om vattendomstolens godkännande.

Skulle kammarkollegiet såsom företrädare för det allmännas eller statens enskilda rätt finna, att visst täktföretag som tillåtits av kommerskollegium inte bör komma till stånd, har kollegiet som regel möjlighet att föra talan härom vid vattendomstolen. Dennas prövning fordras nämligen så snart sannolika skäl finns att allmän eller enskild rätt förnärmas genom företaget. Med hänsyn härtill anser jag det inte finnas tillräckliga skäl att som kammarkollegiet påyrkat införa särskilda bestämmelser för det fall att de två ämbetsverken har olika mening i viss tillståndsfråga.

Inte heller anser jag att det f. n. finns anledning att slopa den tidsgräns på tio år som hittills tillämpats vid upplåtelse av takträttigheter i havet. Som kammarkollegiet framhållit synes det inte längre finnas skäl att lämna generella medgivanden till täkt av mindre omfattning.

Den i ett remissyttrande berörda frågan, om ett täkttillstånd för visst område bör innefatta rätt att med uteslutande av andra ta material inom området, torde få avgöras i varje särskilt tillståndsärende med hänsyn till omständigheterna.

Som jag utvecklat i den allmänna motiveringen ansluter jag mig till den av utredningen föreslagna bestämmelsen i tredje stycket om möjlighet för Kungl. Maj:t att göra undantag från tillståndstvånget.

4 §.

Enligt denna paragraf kan tillstånd förenas med vissa föreskrifter och villkor. Angående straff för underlåtenhet att ställa sig till efterrättelse sådana föreskrifter ges bestämmelser i 12 §.

Utredningen. Som tidigare nämnts skiljer utredningen mellan föreskrifter som är påkallade från allmän synpunkt och villkor som främst syftar till att tillförsäkra staten ekonomiskt utbyte av upplåtelser till enskilda.

Första stycket av paragrafen innehåller en exemplifiering av tillståndsföreskrifter av det förstnämnda slaget. Bland dem nämns föreskrifter angående företagets ledning. Därvid åsyftar utredningen bl. a. bestämmelser om styrelsens och företagsledningens sammansättning, fördelningen av företagets aktier och skyldighet för utländsk tillståndshavare att under tillståndstiden hålla filial i Sverige. Om tillstånd innefattar inrättande av anläggning, fordras bl. a. föreskrifter om skyldighet att avlägsna anläggningen, när den inte längre behövs för sitt ändamål, och om hur det skall förfaras med anläggningen när tillståndet upphör. Vidare kan föreskrifter fordras om pipelines som tillståndshavaren önskar anlägga på sockeln för trans-

port av olja eller gas från olika utvinningsställen till en uppsamlingsplattform eller från plattform till land.

Enligt andra stycket i utredningens förslag kan vidare när tillstånd meddelas bestämmas, i vilken omfattning undersökning eller utvinning skall ske för att den rätt som grundas på tillståndet skall äga bestånd.

Bland den andra huvudtypen av tillståndsföreskrifter kommer enligt utredningen främst i fråga villkor om statligt deltagande i företaget eller om utgivande till staten av avgifter för tillståndet eller på utvinningen eller av andel av produktionen. Bestämmelse därom föreslås i tredje stycket av paragrafen.

Yttrandena. *Sjöfartsstyrelsen, luftfartsstyrelsen, telestyrelsen, överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap, överbefälhavaren, Sveriges fiskares riksförbund och Sveriges redareförening* förutsätter, att de får tillfälle att yttra sig i tillståndsärenden. Liknande krav framförs av *Svenska stadsförbundet* med hänsyn till de intressen som strandkommunerna kan ha att bevaka. Förbundet pekar särskilt på behovet av skydd för hamnintresset. *Kammarkollegiet* föreslår att dess yttrande skall inhämtas i koncessionsärende som berör allmänt vattenområde. När det är fråga om sådant område bör enligt *vattenöverdomstolen* yttranden inhämtas även från sådana instanser som kan tänkas bli hörda i ett blivande vattenmål.

Aktiebolagsutredningen utgår från att tillståndsföreskrifter i fråga om aktiebolag kommer att meddelas inom ramen för gällande aktiebolagslagstiftning och har inte någon erinran mot förslaget såvitt nu är i fråga.

Kommerskollegium anser det böra övervägas att i exemplifieringen i lagen nämna även skydd för arbetstagare. I detta sammanhang framhåller *Svenska petroleuminstitutet*, att internationellt erkända säkerhetsbestämmelser bör tillämpas på undersöknings- och borrhningsaggregat samt på personal som tjänstgör vid anläggningar. Förutsatt att svensk lag såsom utredningen föreslagit skall tillämpas på anläggning anser *arbetarskyddsstyrelsen* för sin del att det inte är nödvändigt att i tillstånd uppställa villkor rörande arbetarskyddet, eftersom de åtgärder som kan finnas erforderliga kan uppnås med stöd av arbetarskyddslagen. För att vederbörande företag skall få tillfälle att planera sin verksamhet även från arbetarskyddssynpunkt menar styrelsen att den bör beredas tillfälle att yttra sig i tillståndsärende.

Vetenskapsakademien hemställer att även naturskyddssynpunkter uppmärksammas vid tillståndsgivningen.

Enligt *överbefälhavaren* bör i den svenska lagen återfinnas den viktiga regeln i kontinentalsockelkonventionen, att anläggning som lagts ned eller inte längre används skall avlägsnas helt. Det bör anges att avlägsnandet skall ske genom tillståndshavarens försorg.

I anslutning till utredningens förslag att en tillståndshavare skall kunna

åläggas att fullgöra vissa minimiprestationer i fråga om undersökning eller utvinning anför *Sveriges industriförbund* att erfarenhet torde saknas om isförhållandenas inverkan på borrhplattformar och att regler om force majeure därför bör tas in bland villkoren.

Med hänsyn till att reglerna om byggande i vatten blir tillämpliga i fråga om inrättande av anläggning m. m. framhåller *vattenöverdomstolen*, att vattendomstols prövning av tilltänkt anläggning eller åtgärd i vattenområdet kommer att innefatta även en bedömning av företagets ekonomiska tillåtlighet enligt 2 kap. 3 § första stycket vattenlagen, om inte undantag görs. Vattenöverdomstolen förordar att prövningen enligt nämnda lagrum ersätts av tillståndsprövningen enligt kontinentalsockellagen och att med hänsyn härtill erforderlig undantagsbestämmelse tas in i 2 kap. 40 § första stycket vattenlagen.

Avgifterna för tillstånd till sand-, grus- eller stentäkt bör enligt *kammarkollegiet* bestämmas efter affärsmässiga grunder. Möjlighet att meddela tillstånd utan vederlag bör finnas endast för det fall att det är fråga om täkt av ringa omfattning. *Skånes handelskammare* däremot framhåller att en överflyttning av täktverksamheten från land till havsområden synes böra stimuleras av naturvårdsskäl. Enligt handelskammaren bör täkt i havet med hänsyn därtill och till önskemålet att hålla byggkostnaderna nere kunna befrias från royalty eller i allt fall endast belastas med en obetydlig avgift.

Departementschefen. Som jag nämnt i den allmänna motiveringen bör tillstånd förknippas med de föreskrifter som är påkallade från allmän synpunkt för att främja ett rationellt utforskande och tillvaratagande av naturtillgångarna och för att skydda motstående intressen. Bestämmelsen härom bör avfattas i huvudsaklig överensstämmelse med utredningens förslag. Föreskrifter rörande ett företags ledning bör självfallet inte stå i konflikt med associationsrättens regler. Till exemplen i första stycket av utredningens förslag torde böra fogas föreskrifter angående sättet för arbetenas utförande. Med föreskrifter om anläggningar avses främst bestämmelser om förläggning, huvudsakligt utförande, markering och avlägsnande av anläggning.

Som exempel på motstående allmänna intressen för vilkas skydd kan behöva meddelas särskilda föreskrifter, kan nämnas sjöfarten, hamnar, fisket, havets biologiska tillgångar i övrigt, vetenskaplig forskning, undervattensledning, intresset att förebygga luft- och vattenförorening samt naturvården. Som framhållits av ett flertal remissinstanser bör i tillståndsärendet inhämtas yttranden från de myndigheter vilkas ämbetsområden berörs av det tillämnade företaget. Bland myndigheter som sålunda kan behöva höras märks fiskeristyrelsen, statens vatteninspektion, sjöfartsstyrelsen, luftfartsstyrelsen, telestyrelsen, överstyrelsen för ekonomisk försvars-

beredskap, överbefälhavaren, statens naturvårdsnämnd och arbetarskyddsstyrelsen. Är det fråga om att inrätta en anläggning, torde även strandkommunen böra höras.

Enligt utredningens förslag skall vattenlagen alltså tillämpas inom allmänt vattenområde. Detta innebär t. ex. att en anläggning inom sådant område som kan förnärma allmän eller enskild rätt skall prövas även av vattendomstol. Häremot synes intet vara att erinra. Med anledning av vattenöverdomstolens förslag att tillåtligheten av anläggning eller åtgärd inte skall prövas enligt 2 kap. 3 § första stycket vattenlagen vill jag erinra om att vid sådan prövning inte skall beaktas andra skador än sådana som drabbar annan tillhörig egendom. Sådana skador torde ytterst sällan uppkomma vid anläggning av det slag som det är fråga om här. Skulle detta likväl inträffa, torde en tillåtlighetsbedömning inte vara helt ogörlig. Är det fråga om en anläggning för utvinning, föreligger inga svårigheter. Vid sand-, grus- och stentäkt synes en tillåtlighetsprövning behövlig, när enskilda intressen förnärmast. Med hänsyn till det anförda anser jag, att det f. n. inte finns skäl att införa den av vattenöverdomstolen förordade bestämmelsen.

Tillstånd att eftersöka eller utvinna olje- eller gasfyndigheter bör som utredningen förordat förknippas med skyldighet för tillståndshavaren att fullgöra vissa minimiprestationer. Det bör inte vara uteslutet att i samband med tillstånd kräva att sökanden skall ställa säkerhet för programmens fullföljande. I likhet med vad som för motsvarande fall gäller enligt stenkolslagen och uranlagen synes däremot uraktlåtenhet att efterkomma sådana föreskrifter — i motsats till föreskrifter som avses i första stycket — inte böra föranleda straff. Vilken inverkan force-majeure skall ha får bedömas med hänsyn till föreliggande omständigheter.

Beträffande bestämmelsen i tredje stycket hänvisar jag till den allmänna motiveringen.

Avgifter för tillstånd till sand-, grus- eller stentäkt synes i princip böra bestämmas efter affärsmässiga grunder. Även samhällsekonomiska synpunkter bör dock i särskilda fall kunna få inverka, t. ex. om allmän brist på material av ifrågavarande slag råder på land. Liksom f. n. bör tillståndsmyndigheten ha möjlighet att underlåta att kräva avgift, om den medgivna takten är av ringa omfattning eller annat särskilt skäl härför föreligger.

Avgifter för tillstånd av olika slag torde lämpligen böra redovisas på samma sätt som inkomster av statens gruvegendom.

Föreskrifter enligt förevarande paragraf kan meddelas inte bara i samband med att tillstånd lämnas utan också — med stöd av 17 § i lagförslaget — genom generella föreskrifter i den tillämpningskungörelse som torde böra utfärdas. I förekommande fall torde i tillståndet kunna hänvisas till sådana föreskrifter.

5 §.

Enligt vad jag anført i den allmänna motiveringen förordar jag en viss utvidgning av utredningens förslag om möjlighet att hänskjuta tvist till avgörande av skiljemän. För att skapa större möjligheter att få en skiljedom verkställd utomlands bör skiljedoms klausulen grundas på avtal. Paragrafens lydelse bör därför utformas så att det framgår att det inte är fråga om legalt skiljemannaförfarande. Därmed kan också 1929 års lag om skiljemän bli tillämplig.

6 §.

Paragrafen innehåller regler om frånträdande, överlåtelse och återkallelse av tillstånd.

Utredningens förslag om möjlighet för tillståndshavare att enligt villkor, som föreskrivs i samband med tillstånd, frånträda tillståndet i förtid eller avstå från viss del av det område tillståndet omfattar har inte mött erinran under remissbehandlingen. Jag biträder förslaget i denna del.

Den av utredningen föreslagna bestämmelsen, att överlåtelse av tillstånd inte får ske utan medgivande av tillståndsmyndigheten är av betydelse med hänsyn till den vikt som vid tillståndsgivningen bör fästas vid sökandens kvalifikationer i olika avseenden. Jag godtar den föreslagna bestämmelsen i sak.

Angående bestämmelsen i tredje stycket hänvisar jag till den allmänna motiveringen. Bestämmelsen innebär att Kungl. Maj:t äger återkalla även tillstånd som meddelats av annan myndighet.

7 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om säkerhetszon.

Utredningen. I lagen bör stadgas generellt förbud mot insegling i säkerhetszon utan medgivande av anläggningens ägare. Övriga föreskrifter som fordras för att trygga anläggningen bör meddelas vid beslutet om zonen upprättande. Förbudet bör självfallet inte utgöra hinder för tillsynsmyndighetens verksamhet eller andra behöriga myndighetsåtgärder. De föreskrifter som i övrigt fordras för att trygga anläggning bör meddelas vid beslutet om säkerhetszons upprättande.

Yttrandena. *Sjölagskommittén* förutsätter, att det utan särskild föreskrift skall vara möjligt att avvisa fartyg som överträder förbudet och att få kvarstad på fartyget. *Luftfartsstyrelsen* förmodar, att säkerhetszonen inte har avseende på luftfartyg som befinner sig i luften i närheten av eller över anläggningen. Om det skulle anses nödvändigt med restriktioner även i höjddled, bör en sådan gräns enligt luftfartsstyrelsen inte sättas högre än 300 à 500 meter över havet.

Med hänsyn till de offentliga intressen som gör sig gällande beträffande säkerhetszonen anser *justitiekanslern*, att det varken är nödvändigt eller önskvärt att i lagen ge anläggningens ägare — kanske ett utländskt företag — fria händer i fråga om insegling i zonen. Det är att föredra att det vid inrättandet av zon meddelas särskilda föreskrifter om inseglingsrätten.

Departementschefen. Konventionens bestämmelser om säkerhetszon får som sjölagskommittén antagit anses innebära, att avvisning och kvarstad kan tillgripas för att skydda zonen. Föreskrifter angående säkerhetszonen torde kunna innefatta reglering även av lufttrafiken i luftrummet ovanför zonen i den utsträckning som krävs för att ge anläggningen och där pågående verksamhet erforderligt skydd.

Eftersom syftet med säkerhetszon främst är att skydda anläggningen och verksamheten från att störas av främmande fartyg, ankommer det i första hand på tillståndshavaren att avgöra i vad mån sådana fartyg skall tillåtas passera in i zonen. Med hänsyn till att bl. a. ordning och säkerhet på anläggning och inom zon avses bli reglerad enligt svensk lag, måste svenska myndigheter ha möjlighet att oavsett tillståndshavarens önskan spärra tillträdet för vissa fartyg. Vad som skall gälla i dessa avseenden bör framgå av föreskrifterna vid zonens inrättande. Givetvis måste såväl tillsynsmyndigheten som andra i samband med tillståndet utsedda kontrollorgan liksom också befattningshavare, som på grund av regeln om svensk lags tillämpning behöver besöka anläggningen i tjänsteärende, få passera in på området.

8 §.

Paragrafen innehåller vissa bestämmelser för det fall att konkurrens uppkommer mellan inmutningsrätt och rätt på grund av tillstånd enligt den nu föreslagna lagen.

Utredningen. Enligt 3 § 2 mom. uranlagen får undersökningstillstånd eller koncession beträffande inmutat område eller utlagt utmål inte meddelas annan än inmutaren eller gruvinnehavaren, utan att synnerliga skäl föreligger. Anledningen därtill är att uran förekommer i stor utsträckning tillsammans med inmutningsbara mineral och att det inte ansetts praktiskt möjligt att olika rättsinnehavare var för sig bryter inmutningsbart mineral och uran på samma område. Prövningen av ansökan om tillstånd till undersökning eller bearbetning av uranfyndighet bör enligt den föreslagna lagen alltid ankomma på Kungl. Maj:t. Utan uttrycklig föreskrift torde det kunna förutsättas, att tillstånd beträffande uranfyndighet inom inmutning eller utmål, där undersökning eller bearbetning av inmutningsbart mineral pågår eller kan väntas komma till stånd inom överskådlig tid, normalt inte kommer att meddelas annan än inmutningsrättens innehavare. Risker att till-

stånd skall meddelas enligt kontinentalsockellagen till utvinning av andra naturtillgångar än uran vilka är belägna inom inmutning eller utmål och endast kan tillgodogöras gemensamt med de inmutningsbara mineralen får i allt fall f. n. betraktas som helt teoretiskt. Mot bakgrunden av det anförda anser utredningen, att det för reglering av den ifrågavarande konkurrenssituationen mellan gruvlagen och kontinentalsockellagen är tillräckligt att i sistnämnda lag ta in en kollisionregel liknande den i 17 § stenkolslagen och 46 § uranlagen.

Yttrandena. *Gruvrättsutredningen* erinrar om att tillstånd enligt den föreslagna lagen inte kommer att krävas för undersökning och utvinning av staten genom ämbetsverk och ifrågasätter, om inte första punkten i paragrafen bör kompletteras så att det tydligt framgår att även sådan undersökning och utvinning omfattas av bestämmelsen.

Departementschefen. Enligt min mening kan verksamhet i statlig regi i sådan omfattning att verklig kollisionsrisk kan uppstå knappast bli aktuell. Består sådan verksamhet i undersökningsborrning från anläggning, kan den väntas bli ombesörjd av statligt bolag, och sådant har att utverka tillstånd i vanlig ordning. Jag anser därför inte särskilda bestämmelser behövliga för statlig undersökning och utvinning. Med viss redaktionell jämkning kan jag godta utredningens förslag.

9 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tillsyn över efterlevnaden av föreskrifter och villkor för tillstånd.

Utredningen. Myndighet som utses till tillståndsmyndighet — enligt utredningens förslag tills vidare kommerskollegium — bör för att effektivt kunna utöva tillsynsuppgiften äga påkalla biträde av andra myndigheter, vilkas ämbetsområde berörs av viss föreskrift. Vidare måste tillsynsmyndigheten ha befogenhet att infordra erforderliga upplysningar och handlingar och att meddela föreskrifter som erfordras för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som gäller för ett tillstånd. Lagen bör också innehålla bestämmelser om rätt för den som har att öva tillsyn att vinna tillträde till anläggning m. m. och göra sig underrättad om förhållanden av betydelse för tillämpningen av tillståndsföreskrifterna.

Yttrandena. *Arbeterskyddsstyrelsen* förutsätter att, om det i tillstånd tas in föreskrift om arbetarskyddet, tillsynen över efterlevnaden därav kommer att åvila styrelsen, i förekommande fall med biträde av sjöfartsverket. *Luftfartsstyrelsen* menar, att styrelsen i sin egenskap av central myndighet för ärenden angående den civila luftfarten bl. a. av flygsäkerhetsskäl måste

äga tillträde till anläggning som nyttjas som flygplats, utan att tillträde först begärts hos annan statlig myndighet.

Departementschefen. Jag biträder utredningens förslag i sak. Om föreskrift meddelats angående arbetarskyddet i samband med tillstånd, kan styrelsen utses att handha tillsynen beträffande berörda föreskrifter. — Att luftfartsstyrelsen och andra myndigheter som behöver besöka anläggning för sin ämbetsutövning äger tillträde dit torde följa av den föreslagna bestämmelsen i 11 § om tillämpning av svensk lag på anläggning utanför territorialgränsen.

10 §.

Paragrafen ger Sveriges geologiska undersökning eller annan myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer möjlighet till insyn i geologiskt avseende i verksamhet på sockeln.

Utredningen. En föreskrift liknande dem i 50 § 3 mom. andra stycket stenkolslagen och 55 § andra stycket uranlagen bör tas in i kontinentalsockellagen. Den av utredningen föreslagna bestämmelsen lyder, att Sveriges geologiska undersökning eller annan myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer skall på begäran beredas tillfälle att följa tillståndshavarens arbete och ta del av de geologiska resultaten av det. I den mån det är angeläget från allmän synpunkt att utöver den övervakning som utövas av tillsynsmyndigheten låta annan expertis följa arbetet och ta del av resultaten, bör enligt utredningen bestämmelser därom tas in i tillämpningskungörelsen eller i tillståndsbeslutet.

Yttrandena. *Sveriges geologiska undersökning* understryker vikten av att den aktivitet som kan komma till stånd på ifrågavarande område noga följs av det allmänna, bl. a. från geologisk synpunkt, och att förslaget ger ämbetsverket formella möjligheter till detta. *Kommerskollegium* vänder sig mot att den föreslagna regeln ger ifrågavarande myndighet en oinskränkt rätt att förskaffa sig insyn i tillståndshavarens samtliga förhållanden, t. ex. även tekniska och ekonomiska. En sådan rätt går längre än den som skulle tillkomma tillsynsmyndigheten. Kollegiet föreslår, att regeln får samma lydelse som 55 § andra stycket uranlagen. *Sveriges industriförbund* betonar, att borrhov och mätresultat som enligt bestämmelsen kan ställas till myndigheternas förfogande har högt ekonomiskt värde och är föremål för internationell handel. Därför bör vid varje tillstånd regleras när och hur sådana prov och resultat kan delges utomstående.

Departementschefen. Det synes rimligt att Sveriges geologiska undersökning får möjlighet att ta del av de geologiska resultaten av arbeten på

kontinentalsockeln, även om resultaten inte i allo kan betecknas som vetenskapliga. För detta ändamål bör nämnda myndighet äga följa arbetena i geologiskt avseende. Däremot kan den givetvis inte kräva insyn i verksamheten i andra avseenden. Ett förtydligande av bestämmelsen bör göras i överensstämmelse härmed.

De geologiska resultat som Sveriges geologiska undersökning eller annan myndighet enligt den föreslagna bestämmelsen skall äga ta del av kan representera betydande ekonomiska värden. Frågan om statens rätt att utnyttja de upplysningar som sålunda vinnas angående naturtillgångarna annat än för vetenskapligt studium hos vederbörande myndighet torde böra regleras i tillståndsvillkoren. Härvid synes tillståndshavaren skäligen kunna kräva, att resultaten så länge tillståndet gäller inte utan hans medgivande får offentliggöras förrän efter en längre tids förlopp, förslagsvis fem år, och givetvis inte heller utnyttjas kommersiellt. Å andra sidan torde det normalt framstå som ett rimligt krav från det allmännas sida att upplysningarna i fråga skall få utnyttjas vid sådant eftersökande av naturtillgångar som kan bedrivas i statlig regi inom närliggande regioner. Som regel torde Sveriges geologiska undersökning också böra vara oförhindrad att offentliggöra på upplysningarna grundade allmänna uttalanden om undersökningsarbetena och möjligheterna att påträffa mineralfyndigheter inom berörda områden.

11 §.

Paragrafen innehåller de i den allmänna motiveringen behandlade reglerna om tillämpning av svensk lag utanför territorialgränsen på anläggning och inom säkerhetszon.

Utredningen. Beträffande frågan, när en anläggning skall anses inrättad i det fall att den bogserats till stationeringsplatsen, anför utredningen att det bör krävas att den fixerats i sitt läge genom att dess ben förts ned i havsbotten eller genom att den blivit stabilt förankrad på platsen. Någon anledning att före denna tidpunkt tillämpa svensk lag i avsedd utsträckning beträffande plattform utanför territorialgränsen föreligger inte. Frågan om anläggningens förläggning och huvudsakliga utformning bör helt regleras genom föreskrifter i samband med tillståndsgivningen. Av det sagda följer enligt utredningen, att någon förtullning eller tillämpning av införselbestämmelser i övrigt beträffande anläggningen som sådan i samband med dess fastgörande inte avses komma i fråga. Meningen är ju inte att själva havsbotten skall jämföras med svenskt område. I fråga om anläggning som byggs upp på platsen bör för att den skall anses inrättad krävas att den bragts i någorlunda funktionsdugligt skick.

Borrningen kan utföras även från flytande plattformar. Det är osannolikt att en flytande borrarplattform, som medelst borrhör och ankar-

tross ligger fast förankrad på samma plats under flera månaders tid, skall av svenska myndigheter behandlas som fartyg i några väsentliga avseenden. Skulle emellertid en anläggning undantagsvis vara att betrakta som fartyg, avses regeln om tillämpning av svensk lag ha den innebörden att anläggningen skall behandlas på samma sätt som ett fartyg vilket gör uppehåll på svenskt territorialvatten. Att göra svensk lagstiftning tillämplig på sådan anläggning i vidare mån än som sagts nu är inte påkallat av förhållandena och skulle vara ägnat att skapa förvirring med hänsyn till principen om flaggstatens jurisdiktion över sina fartyg.

Vid användningen av uttrycket Sveriges sjöterritorium har utredningen anknutit till den i baslinjeutredningens lagförslag (SOU 1965: 1) begagnade terminologin, enligt vilken sjöterritoriet omfattar vad som f. n. benämns inre och yttre territorialvatten.

Med bestämmelsen, att vattenområde inom säkerhetszon inte skall anses som allmänt, har utredningen åsyftat att förebygga den tolkningen att svensk fastighetsrätt och lagstiftningen om rätt till jakt och fiske skulle bli tillämplig inom säkerhetszon.

Yttrandena. Enligt *generaltullstyrelsen* bör det ankomma på Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall bestämma om en anläggning skall betraktas som fartyg eller inte och, för den händelse anläggningen skall likställas med svenskt territorium, den tidpunkt då denna likställighet skall inträda eller då svensk lagstiftning annars skall träda i tillämpning. Lagen bör vidare innehålla en uttrycklig bestämmelse om att anläggning, som är att betrakta som fartyg, skall behandlas på samma sätt som ett fartyg som gör uppehåll på svenskt territorialvatten. Detta torde i annat fall inte komma att gälla i fråga om en anläggning som består av ett utländskt fartyg och som inte befinner sig inom säkerhetszon.

Överbefälhavaren förordar, att uttrycket »närmaste del av Sveriges sjöterritorium» ändras till »närmaste del av svenskt inre vatten». Han anmärker därvid, att kuststatens suveränitet över det yttre territorialvattnet inte är fullständig utan inskränks av främmande fartygs rätt till s. k. oskadlig genomfart.

Justitiekanslern föreslår, att föreskriften angående vattenområdet inom säkerhetszon ersätts med en klar föreskrift, att svensk fastighetsrätt och lagstiftning om jakt och fiske inte äger tillämpning inom säkerhetszon.

Enligt *generaltullstyrelsen* bör den allmänna polisiära tillsynen över efterlevnaden av svensk lagstiftning på anläggning kunna utövas av kustbevakningspersonalen i samråd med polis- och åklagarmyndigheter. *Rikspolisstyrelsen* påpekar i samma fråga, att polisen f. n. saknar tillräckliga resurser för ifrågavarande övervakning.

Sjöfartsstyrelsen föreslår bestämmelse om tillämpning av svensk lag även på bottenfasta fyrar som uppförts på kontinentalsockeln utanför territorialgränsen.

Departementschefen. Enligt den av utredningen föreslagna regeln skall svensk lag med vissa angivna undantag tillämpas på anläggning och inom säkerhetszon utanför territorialgränsen som om anläggningen och zonen var belägna inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium. Med denna regel har utredningen i första hand velat ange, att anläggningen och zonen skall i jurisdiktionshänseende behandlas som om de var belägna inom svenskt territorium över huvud. Vidare har utredningen velat få en anknytning till den administrativa indelningen i landet och därvid bland olika tänkbara alternativ stannat för att hänföra anläggningen och zonen till den kommun och de förvaltningsområden i övrigt som ligger närmast. Det har skett genom förklaringen, att svensk lag skall tillämpas som om anläggningen och zonen var belägna inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium. Mot denna bestämning har i ett remissyttrande anmärkts, att den ej hindrar den rätt för främmande fartyg till s. k. oskadlig genomfart som gäller på det yttre territorialvattnet. Detta förhållande behöver emellertid enligt min mening inte medföra några olägenheter, eftersom de på kontinentalsockeln grundade bestämmelserna om säkerhetszon i 7 § i förslaget utgör tillräckligt skydd mot att fartyg seglar in i säkerhetszon. Jag biträder därför i sak utredningens förslag i denna del.

Utredningen föreslår undantag från tillämpningen av svensk lag i fråga om vattenlagen, gruvlagen, lagen angående stenkolsfyndigheter m. m. och uranlagen. För att förebygga den tolkningen att svensk fastighetsrätt och lagstiftning om rätt till jakt och fiske skulle bli tillämpliga inom säkerhetszon föreslår utredningen vidare, att till huvudregeln fogas det förbehållet att vattenområde inom säkerhetszon inte skall anses som allmänt. Emellertid kan en sådan lydelse möjligen inge föreställningen att vattnet skall anses som enskilt i stället för allmänt. För tydlighets skull torde, som också framhållits i ett remissyttrande, böra göras ett uttryckligt undantag för ifrågavarande lagstiftning. Undantaget synes dock som jag redan anfört i den allmänna motiveringen inte behöva omfatta fastighetsrättslig lagstiftning. På grund av vad som nu anförts föreslår jag att undantag görs även för lagstiftning angående jakt och fiske.

Därutöver förordar jag en redaktionell jämkning av paragrafen.

Beträffande frågan när en anläggning skall anses inrättad ansluter jag mig till vad utredningen anfört.

Som utredningen anfört kan den föreslagna lösningen medföra vissa komplikationer när en anläggning är att betrakta som fartyg enligt sjö-rätten. En anläggning till vilken särskilt medgivande lämnas enligt den föreslagna lagen torde emellertid med hänsyn till dess syfte, utförande, förankring m. m. i allmänhet inte bli att anse som fartyg. Detta torde bl. a. gälla en flytande borrhingsplattform av den typ utredningen nämner. Skulle en anläggning undantagsvis enligt tillståndsgivarens mening vara att anse som fartyg, synes detta böra anges i tillståndsbeslutet.

I sådant fall skall anläggningen behandlas på samma sätt som ett fartyg som gör uppehåll på svenskt territorialvatten. Härigenom kommer bl. a. vissa bestämmelser i 1965 års lag om säkerheten på fartyg att bli tillämpliga.

Om särskilda åtgärder beträffande den polisiära tillsynen över efterlevnaden av svensk lagstiftning på anläggning blir erforderliga, torde bestämmelser härom få utfärdas i administrativ ordning.

Den i ett remissyttrande väckta frågan om tillämpning av svensk lag på bottenfasta fyrar utanför territorialgränsen torde inte böra behandlas i förvarande lag.

12 §.

Utredningen. Den som olovligen utforskar kontinentalsockeln eller tillgödör sig dess naturtillgångar kränker såväl det allmännas näringspolitiska intresse att reglera ordningen för sådana arbeten som de privaträttsliga rättigheter som utredningen föreslår skola tillerkännas staten med avseende på sockeln. För att staten skall kunna effektivt hävda sitt anspråk på kontroll över sockeln naturtillgångar är det nödvändigt att sådana gärningar i princip är straffbelagda. Detta gäller även olovligt inrättande av anläggning för dessa ändamål. Straffet bör bestämmas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Straffsanktion föreslås även för överträdelse av tillståndsföreskrifter, underlåtenhet att efterkomma vissa föreskrifter av tillsynsmyndigheten samt lämnande av oriktiga uppgifter i vissa fall.

Åtal skall enligt utredningens förslag inte få väckas utan att förordnande därom meddelats av Kungl. Maj:t eller den som Kungl. Maj:t bemyndigat därtill. Bestämmelse därom finns i 15 § i utredningens förslag. I anslutning därtill framhåller utredningen, att ansvarsbestämmelserna i stor utsträckning riktar sig mot handlingar som hittills kunnat företas fritt. Fastän de folkrättsliga principerna om havets och luftrumets frihet inte torde hindra ingripande mot exempelvis olovlig prospektering kan uppkomsten av svårbedömda gränsfall inte uteslutas. Är det fråga om tillfälliga undersökningar från främmande fartyg eller flygplan, kan det med hänsyn till svårigheter att utkräva ansvar visa sig mera ändamålsenligt med diplomatiska föreställningar hos vederbörande stat. I andra fall kan behovet att beivra viss förseelse från allmän synpunkt framstå som obetydligt.

Förundersökning vid misstanke om brott mot den föreslagna lagen skall ankomma på polis- och åklagarmyndigheterna. För beivrandet av brott bör kunna anlitas de särskilda tvångsmedlen i 24—28 kap. rättegångsbalken. Åklagaruppgiften i sådana ärenden bör normalt fullgöras av statsåklagare med hänsyn till de svåra ställningstaganden det här kan bli fråga om. I den mån polismyndighet behöver stöd av militärmakt för att fullgöra sina uppgifter i samband med utredning om brott, kan beslut om militärt ingripande meddelas av Kungl. Maj:t.

Tillsynen över efterlevnaden av föreskrifter och villkor för tillstånd skall som förut nämnts enligt utredningens förslag tillkomma kommerskollegium såsom tillsynsmyndighet. Den primära övervakningen av lagens efterlevnad i övriga hänseenden, främst förbudet att utan tillstånd undersöka kontinentalsockeln eller utvinna dess naturtillgångar, skall ankomma på tullverket såtillvida att befattningshavare vid tullverkets kustbevakning åläggs viss rapporteringsskyldighet. Detta behandlas i utredningens utkast till tillämpningsföreskrifter. Visitering och andra ingripanden mot företag m. m. bör däremot enligt allmänna regler ankomma på polismyndigheterna.

Utredningen diskuterar behovet av särskilda bestämmelser om handräckning för att hindra undersöknings- eller utvinningsarbeten som eventuellt företas på kontinentalsockeln utan vederbörligt tillstånd. Om fortsatta sådana arbeten utförs inom tiden efter det ingripande i samband med förundersökning skett och till dess straff hunnit ådömas, torde detta enligt utredningen inte medföra allvarliga skador från allmän synpunkt. Sedan någon dömts till ansvar lär åtminstone när det gäller person med hemvist i Sverige kunna förutsättas att straffhotet i allmänhet är tillräckligt för att avhålla vederbörande från vidare brottslighet. I det osannolika fallet att en anläggning inrättats utan tillstånd torde staten — åtminstone sedan anläggningen övergivits — såsom innehavare av rätten att undersöka och utnyttja naturtillgångarna på sockeln vara berättigad att avlägsna anläggningen. Har anläggningen inrättats eller t. ex. grustäkt påbörjats inom allmänt vattenområde, torde handräckning kunna begäras enligt 191 § utsökningslagen eller, om arbetet rätteligen krävt tillstånd enligt vattenlagen, enligt 13 kap. 8 § sistnämnda lag. Om olovlig prospektering från fartyg eller flygplan eller olovligt inrättande av anläggning innebär kränkning av svenskt territorium eller av Sveriges rättigheter enligt kontinentalsockelkonventionen, kan Kungl. Maj:t besluta om militära åtgärder för att hindra prospekteringen eller avlägsna anläggningen. Med hänsyn till det anförda anser utredningen det ej erforderligt att föreslå särskilda bestämmelser om handräckning.

Yttrandena. *Skånes handelskammare* och *Stockholms handelskammare* ifrågasätter om inte straffbestämmelsen fått ett alltför kategoriskt innehåll när det gäller utforskning. Straff synes kunna följa inte bara vid en systematisk vetenskaplig kartläggning av sockelns naturfyndigheter utan också vid enkla mätningar från fartyg eller flyg såsom förberedelse för en ansökan om tillstånd till kvalificerad utforskning eller till undersökning av sjöandsförekomster. Enligt handelskamrarnas mening bör rekvisitet utforskning bli föremål för en klargörande avgränsning i restriktiv riktning.

Länsstyrelsen i Kristianstads län anser det tveksamt, om tillsynsmyndighets krav på upplysningar eller iakttagande av dess föreskrifter rörande efterlevnaden av villkor bör straffsanktioneras. I dessa fall synes vitesförelägganden, handräckningsåtgärder och i sista hand återkallelse av tillstånd

utgöra de lämpligaste och effektivaste remedierna. *Riksåklagaren* anser det böra övervägas att straffbelägga även överträdelser av föreskrifter som meddelats med stöd av 17 §.

Vidare ifrågasätter riksåklagaren, om inte reglerna om ansvar för olovlig undersökning och utvinning bör kompletteras med föreskrifter om förverkande av material och utvunna produkter.

Enligt *länsstyrelsen i Kristianstads län* bör föreskrifter införas om vitesföreläggande och handräckning för fall av olovliga anläggningar.

Generaltullstyrelsen har inget att erinra mot förslaget att tullverkets kustbevakning skall medverka vid tillsyn över efterlevnaden av lagen men anser det för en meningsfull medverkan nödvändigt att bevakningspersonalen ges befogenhet att omedelbart ingripa mot överträdelser. I samma riktning uttalar sig *Statstjänstemännens riksförbund* och *polismyndigheten i Malmö*. *Rikspolisstyrelsen* föreslår, att förevarande fråga i avvaktan på en utredning i ett sammanhang av samtliga frågor kring övervakningen av havsområden runt vårt land löses så att gränsövervakningskungörelsen den 20 oktober 1944 (nr 728) anges gälla även övervakning av verksamheten på kontinentalsockeln.

Departementschefen. Enligt vad jag anført i det föregående har uttrycket utforska kontinentalsockeln i lagen en vidsträckt innebörd i överensstämmelse med konventionen. Det medför, att den av utredningen föreslagna straffbestämmelsen i första stycket omfattar bl. a. elektriska och magnetiska mätningar från fartyg eller flygplan liksom enklare bottenundersökningar av olika slag. Sådana handlingar har hittills kunnat företas fritt både innanför och utanför territorialgränsen. Jag är på det klara med att det kan ställa sig svårt i vissa fall att skilja mellan straffbara undersökningar från flygplan eller båt och legitima passager. Polisiära ingripanden kan likaså bli svåra att genomföra, bl. a. med hänsyn till risken för konflikt med folkrättens regler. Undersökningar av det slag jag nu nämnt har hittills inte heller straffbelagts i den norska eller den brittiska kontinentalsockellagstiftningen. Jag har övervägt att inskränka kriminaliseringen av olovlig forskningsverksamhet till vissa gärningar som är lätta att konstatera eller ingripa mot eller som innebär påtaglig risk för skada för utomstående intressen, såsom borrhning, inrättande av anläggning på sockeln i syfte att utforska denna samt seismiska prov. Det förefaller emellertid vanskligt att här genomföra en begränsning som inte medför att den med straffbestämmelsen åsyftade verkan förfelas. Jag vill erinra om att enligt vad jag tidigare anført undantag från tillståndstvånget föreslås i fråga om viss verksamhet. Det i 15 § föreslagna kravet på särskilt förordnande av Kungl. Maj:t eller den som Kungl. Maj:t bemyndigat därtill för att åtal skall få väckas torde innebära tillräcklig garanti för en varsam och enhetlig tillämpning.

Jag anser mig därför böra biträda utredningens förslag till första stycke av paragrafen.

De av utredningen föreslagna bestämmelserna i andra stycket om straff vid överträdelse av tillståndsföreskrifter samt vid underlåtenhet att efterkomma vad tillsynsmyndighet fordrar eller föreskriver har godtagits av samtliga remissinstanser utom en. De överensstämmer nära med motsvarande bestämmelser i atomenergilagen. I likhet med flertalet remissinstanser biträder jag utredningens förslag även i denna del. Bestämmelserna omfattar även överträdelser av tillämpningsföreskrifter som meddelats med stöd av 17 § i den föreslagna lagen.

Med hänsyn till att rätten till naturtillgångarna på kontinentalsockeln enligt den föreslagna lagen tillkommer staten torde särskild bestämmelse om förverkande av utvunna produkter inte behövas. Inte heller torde tillräckliga skäl föreligga för att införa regler om förverkande av material som använts vid olovlig utvinning.

Som jag redan antytt ansluter jag mig till förslaget att åtal för brott enligt paragrafen skall kräva förordnande av Kungl. Maj:t eller den Kungl. Maj:t bemyndigat därtill.

Jag delar utredningens mening att de rättigheter som enligt konventionen tillkommer strandstaten innefattar befogenhet att på kontinentalsockeln företa sådana polisiära ingripanden som fordras för att utreda brott mot reglerna angående rättigheternas utövande. Jag ansluter mig också till vad utredningen anfört angående förundersökning vid misstanke om brott mot dessa regler.

Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter angående övervakningen av efterlevnaden av den föreslagna lagen.

I likhet med utredningen anser jag det icke behövt att nu meddela särskilda bestämmelser om handräckning för inställande av olovliga undersöknings- eller utvinningsarbeten. Till vad utredningen anfört i denna fråga vill jag nämna, att såväl staten som tillståndshavare torde ha möjlighet att väcka civil talan vid domstol mot den som genom olovliga undersöknings- eller utvinningsarbeten inkräktar på statens rättigheter eller tillståndshavarens rätt.

13 §.

Utredningen. Möjligheten att tillgripa straff är inte alltid tillfyllest för att trygga efterlevnaden av straffsanktionerade tillståndsföreskrifter när en tillståndshavare som bryter mot föreskrifterna visar tredska. För sådant fall bör finnas möjlighet att ge vitesföreläggande. Sådant bör också kunna ges om tillståndshavare vägrar att efterkomma vad tillsynsmyndigheten med stöd av lagen fordrar eller att låta sakkunnig följa arbetet och ta del av resultaten. Bestämmelser av liknande innehåll finns i uranlagen och atomenergilagen. Utsättandet av vitespåföljd bör ankomma på tillsynsmyndighe-

ten. Med hänsyn till att straff- och vitessanktionerna åtminstone delvis kommer att avse underlåtenhet under olika tidsperioder, torde den kumulering av straff- och vitessanktioner som förslaget innebär inte behöva ge anledning till betänkligheter.

Bedrivs gruvarbete på sådant sätt att uppenbar fara för gruvans bestånd eller annans egendom uppstår, har bergmästaren enligt bestämmelser i 71 § gruvlagen, 37 § stenkolslagen och 50 § uranlagen befogenhet att förbjuda gruvarbetets fortsatta bedrivande. Om polismyndighetens biträde behövs för verkställande av beslutet äger han anlita sådant biträde. Även vid arbete på kontinentalsockeln kan fall tänkas, när ett omedelbart handlande är av nöden. Utredningen föreslår därför att tillsynsmyndigheten skall äga förbjuda arbetets fortsatta bedrivande och låta genom polismyndighetens försorg vidta rättelse på tillståndshavarens bekostnad, när underlåtenhet att efterkomma viss föreskrift eller anfordran medför uppenbar fara för allmänna intressen.

Yttrandena. Med hänsyn till att åtgärd för att åstadkomma rättelse ofta kan bli av sådan art att den bör ankomma på annan myndighet än polismyndighet förordar *rikspolisstyrelsen* den ändringen i utredningens förslag att erforderlig rättelse skall företas genom länsstyrelsens i stället för genom polismyndighetens försorg.

Departementschefen. Jag finner inte anledning frånga utredningens förslag.

14 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tystnadsplikt för den som utövar tillsyn enligt lagen och om straffansvar för brott mot tystnadsplikten.

Utredningen. Befattningshavare, som utövar tillsyn över kontinentalsockellagens efterlevnad eller i övrigt har att ta befattning med ärende som avses i lagen, kan därunder komma att få kännedom om arbets- eller affärsförhållanden som tillståndshavare önskar hålla hemliga. Exempel härpå är undersökningsteknik och försäljningsavtal rörande produktionen. Med hänsyn därtill bör bestämmelser om tystnadsplikt tas in i lagen. Utredningen har utformat bestämmelserna efter mönster av motsvarande bestämmelser i 1956 års atomenergilag (11 §). Bestämmelserna i 21 och 34 §§ lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar torde kunna bli tillämpliga beträffande vissa handlingar som upprättats i tillståndsärende.

Yttrandena. *Skånes handelskammare* anmärker på uttrycket »om det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse», och önskar en striktare formulering.

Departementschefen. De av utredningen föreslagna bestämmelserna torde innefatta tillräckligt skydd för tillståndshavare. Jag biträder därför utredningens förslag i sak.

15 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om svensk domstolskompetens i mål angående vissa brott mot den föreslagna lagen utom riket och om åtal.

Utredningen. Den som begått brott mot föreskrifter i kontinentalsockel-lagen bör kunna dömas vid svensk domstol, även om gärningen begåtts utom riket annorstädes än på svenskt fartyg eller luftfartyg eller ombord på anläggning eller inom säkerhetszon. I stor utsträckning följer detta redan av reglerna i 2 kap. brottsbalken om tillämpligheten av svensk lag. Om endast dessa regler tillämpades skulle dock vissa fall komma att ligga utanför den svenska kompetensen, t. ex. sådant av utlänning begånget brott mot tillståndsföreskrift vilket inte kan anses förövat mot Sverige.

Utredningen föreslår vidare bestämmelser om att åtal för brott mot 14 § kräver särskilt åtalsmedgivande av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer samt att brott mot 14 § får åtalas av åklagare endast efter angivelse av målsägande.

Erforderlig anvisning om forum i mål om brott som avses i 12 och 14 §§ i utredningsförslaget torde ges genom reglerna i 19 kap. rättegångsbalken om laga domstol i brottmål.

Departementschefen. Första stycket i utredningens förslag innehåller bestämmelse, att om någon begår brott som avses i 12 eller 14 § utom riket han skall dömas vid svensk domstol. Brottsbalken innehåller i 2 kap. 2 och 3 §§ bestämmelser om svensk domstols behörighet även i mål om brott som begåtts utom riket. Utanför tillämpningsområdet faller t. ex. brott av utlänning mot säkerhetsföreskrifter, vilket inte riktar sig mot Sverige eller svenskt subjekt. När det gäller sådant brott på anläggning eller inom säkerhetszon torde svensk domstolskompetens följa av vanliga regler i för- ening med den föreslagna bestämmelsen i 11 § om tillämpning av svensk lag. Men i fråga om brott utanför anläggning eller säkerhetszon krävs en kompletterande bestämmelse. Denna torde böra avse utlänning som begått brott utom riket och som finns här. Genom ett tillägg till den av utredningen föreslagna bestämmelsen torde vidare böra utmärkas, att den utgör en komplettering av bestämmelserna i 2 kap. 2 och 3 §§ brottsbalken.

I enlighet med vad jag antytt vid 12 § ansluter jag mig även till den av utredningen föreslagna bestämmelsen i andra stycket om krav på åtalsmed- givande.

Jag biträder även den av utredningen föreslagna bestämmelsen i tredje stycket, enligt vilken det krävs angivelse för åtal för brott mot tystnads- plikt enligt 14 §.

16 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om fullföljd av talan mot vissa beslut enligt den föreslagna lagen.

Utredningen. Klagan över bergmästarens beslut i fråga om konkurrens mellan tillstånd och inmutningsrätt bör i analogi med vad som gäller enligt gruvlagstiftningen föras hos kommerskollegium. Över annat beslut av myndighet enligt kontinentalsockellagen bör klagan få föras hos Kungl. Maj:t i statsrådet. Bestämmelser i dessa delar föreslås i första och andra styckena av paragrafen. Beslut av tillsynsmyndighet bör gå i verkställighet omedelbart, om myndigheten inte förordnar annorlunda. Tillståndsbeslut bör träda i kraft omedelbart, när det fattas av Kungl. Maj:t, och i annat fall efter besvärstidens utgång.

Yttrandena. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* anför, att enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer även tillståndsbeslut, som meddelats av annan myndighet än Kungl. Maj:t, bör gå i verkställighet omedelbart, om myndigheten inte förordnar annorlunda.

Departementschefen. Även beslut som meddelats av annan myndighet än Kungl. Maj:t och som innefattar meddelande, återkallelse eller överlåtelse av tillstånd, bör lända till efterrättelse genast, om myndigheten inte förordnar annorlunda. Med hänsyn härtill bör viss jämkning ske i den av utredningen föreslagna lydelsen av tredje stycket. I övrigt ansluter jag mig till utredningens förslag.

17 §.

Paragrafen innehåller bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda tillämpningsföreskrifter till lagen.

I särskild tillämpningskungörelse torde som utredningen förordat få tas in bl. a. bestämmelser om tillstånd till sand-, grus- och stentäkt samt om undantag från lagens tillståndstväng i enlighet med vad som anförts i det föregående beträffande fiske efter sedentära arter, vetenskapliga undersökningar, prospektering efter inmutningsbara mineral samt vissa andra undersökningar som inte medför ingrepp i naturen av någon betydelse. Vidare kan om det anses lämpligt i kungörelsen meddelas generella föreskrifter för alla eller vissa slag av tillstånd.

Övergångsbestämmelser

Utredningen. Lagen bör träda i kraft den 1 juli 1966.

Vid tillämpningen av den nya lagen måste hänsyn tas till sådana koncessioner eller tillstånd som meddelats enligt äldre lag och som omfattas av stenkols- och uranlagarna. F. n. torde bara finnas en gällande koncession

som berör allmänt vattenområde i havet, nämligen en koncession som meddelats enligt det numera upphävda 9 kap. i stenkolslagen och som avser undersökning av uranfyndigheter inom ett område i Västervikstrakten. Den konkurrenssituation som kan uppkomma om det skulle bli aktuellt att meddela tillstånd enligt kontinentalsockellagen beträffande område som omfattas av koncession enligt stenkolslagen eller uranlagen eller av undersöknings-tillstånd enligt sistnämnda lag kan lämpligen lösas efter samma grunder som föreslagits för beviljande av tillstånd enligt kontinentalsockellagen inom område som är inmutat enligt gruvlagen. Utredningen föreslår föreskrift härom. Vidare föreslår utredningen en övergångsbestämmelse av innehåll att upplåtelse från kronan av rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde som skett före lagens ikraftträdande skall gälla utan hinder av nya lagen.

Departementschefen. Den av utredningen omnämnda koncessionen i Västervikstrakten har numera upphört. Övergångsbestämmelser av det innehåll utredningen föreslagit torde ändå böra införas med tanke på att nya koncessioner kan tillkomma innan den nya lagen träder i kraft.

Som jag förut anfört förordar jag, att den nya lagen skall träda i stället för 1953 års lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde i havet. Nämnda lag bör upphöra att gälla och ersättas med en ny lag som avser endast de större insjöar i vilka 1953 års lag är tillämplig. På upplåtelser av rätt till sand-, grus- eller stentäkt som skett före den 1 juli 1966 inom allmänt vattenområde i havet bör 1953 års lag fortfara att gälla. Med anledning härav torde särskilda övergångsbestämmelser böra införas, både i anslutning till förevarande lag om kontinentalsockeln och vid den nya lagen om rätt till sand-, grus- och stentäkt.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 5 § gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314)

Utredningen. För det fall att inmutning enligt gruvlagen begärs på allmänt vattenområde i havet beträffande vilket tillstånd förut sökts eller meddelats enligt den föreslagna kontinentalsockellagen synes en lösning av konkurrensfrågan kunna vinnas genom ett tillägg i bestämmelserna om inmutningshinder i 5 § gruvlagen. Tillägget bör innehålla att även område för vilket tillstånd som nyss sagts sökts eller meddelats skall utgöra inmutningshinder, såvida begärd inmutning avser mineral som förekommer i sådant samband med ämne avsett i ansökningen eller tillståndet, att det ej kan tillgodogöras för sig. Därvid bör finnas samma möjlighet för Kungl. Maj:t att ge dispens som i fråga om undersökningstillstånd eller koncession enligt uranlagen. Anledning att utnyttja dispensmöjligheten kan finnas exempelvis i fall då ett undersökningstillstånd enligt kontinentalsockel-

lagen avser vidsträckta havsområden och det kan antas att inmutning efter visst mineral inom ett begränsat område inte vållar några olägenheter för tillståndshavaren men denne ändå inte vill lämna sitt medgivande till inmutningen.

Speciella konkurrensbestämmelser för det fall att verksamhet enligt kontinentalsockellagen bedrivs av statlig myndighet utan tillstånd anser utredningen inte vara nödvändiga. Statlig verksamhet på sockeln med direkt syfte på utvinning kan nämligen antas komma att bedrivas genom företag som måste utverka tillstånd i vanlig ordning.

Departementschefen. Jag biträder utredningens förslag.

Förslaget till lag om ändring i lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.

Angående detta förslag får jag hänvisa till den allmänna motiveringen. Tvist om beloppet av royaltavgift till staten bör som utredningen föreslagit kunna avgöras genom skiljemannaförfarande enligt 19 § stenkolslagen.

Förslaget till lag om ändring i uranlagen den 2 december 1960 (nr 679)

Enligt vad jag anfört i den allmänna motiveringen bör den nya lagen ersätta uranlagen inom allmänt vattenområde. Bestämmelse härom bör tas in i uranlagen i en ny paragraf, betecknad 66 §. Vidare synes det erforderligt med en övergångsbestämmelse avseende tillstånd eller koncession som beviljats före den nya lagens ikraftträdande.

Förslaget till lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom vissa allmänna vattenområden

Enligt vad jag anfört i den allmänna motiveringen förordar jag, att den föreslagna lagen om kontinentalsockeln skall i fråga om allmänt vattenområde i havet träda i stället för 1953 års lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde. Sistnämnda lag bör med hänsyn härtill upphöra att gälla och en ny lag utfärdas som avser endast allmänt vattenområde i Väneren, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland.

Departementschefens hemställan

I enlighet med vad som anförts i det föregående har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

- 1) *lag om kontinentalsockeln,*
- 2) *lag om ändrad lydelse av 5 § gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314),*
- 3) *lag om ändring i lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.,*
- 4) *lag om ändring i uranlagen den 2 december 1960 (nr 679),*
- 5) *lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom vissa allmänna vattenområden.*

Föredraganden hemställer att lagrådets utlåtande över lagförslagen måtte för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Hans Rune Persson

Förslag
till
Lag om kontinentalsockeln

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Med kontinentalsockeln förstås i denna lag havsbotten och dess underlag inom allmänt vattenområde samt inom det havsområde utanför Sveriges territorialgräns som Konungen bestämmer i enlighet med den i Genève den 29 april 1958 dagtecknade konventionen om kontinentalsockeln.

Med kontinentalsockelns naturtillgångar avses i denna lag mineraliska och andra icke levande naturtillgångar på havsbotten och i dess underlag samt sådana levande organismer som i det utvecklingsskede då de kunna bli föremål för fångst, äro antingen orörliga på havsbotten eller därunder eller oförmögna till rörelse annat än i ständig beröring med havsbotten eller dess underlag.

Inom allmänt vattenområde äger denna lag ej tillämpning på sådan undersökning och bearbetning av inmutningsbara mineral som avses i gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314) och ej heller på fångst av sådana levande naturtillgångar som omfattas av svensk lagstiftning angående fiske.

2 §.

Rätten att utforska kontinentalsockeln och utvinna dess naturtillgångar tillkommer staten.

3 §.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger meddela tillstånd för annan än staten att genom geofysiska mätningar, borrhning eller på annat sätt utforska kontinentalsockeln samt att utvinna naturtillgångar från denna.

Tillstånd skall avse bestämt område och viss tid.

Konungen äger föreskriva att visst slag av verksamhet som avses i första stycket får äga rum utan tillstånd.

4 §.

Vid tillstånd kunna fogas de föreskrifter som äro påkallade från allmän synpunkt, såsom föreskrifter om företagets ledning, sättet för arbetenas utförande, för arbetena erforderliga anläggningar på kontinentalsockeln, karta över arbetena, provtagning, rapportering rörande verksamheten, användningen av produkterna och åtgärder till bevarande av fyndighet eller borrhål samt föreskrifter till förebyggande av vattenförorening eller till skydd för sjöfarten, fisket eller annat allmänt eller enskilt intresse.

När tillstånd meddelas, kan bestämmas i vilken omfattning undersökning eller utvinning skall ske för att den rätt som grundas på tillståndet skall äga bestånd.

Tillstånd kan även förbindas med villkor om statligt deltagande i verksamheten och om utgivande till staten av avgifter för tillståndet, beräknade i förhållande till mängden eller värdet av utvunna produkter eller på annat sätt, eller av andel av produkterna eller med annat liknande villkor.

5 §.

I samband med tillstånd kan avtalas att tvist angående tillämpning av annat villkor än sådant som avser tillståndets bestånd eller som vid överträdelse kan föranleda ansvar enligt denna lag skall hänskjutas till avgörande av skiljemän.

6 §.

I samband med tillstånd kan föreskrivas på vilka villkor tillståndshavaren äger frånträda tillståndet eller avstå från en del av det område detta omfattar.

Tillstånd får ej överlåtas utan medgivande av den som meddelat tillståndet.

Tillstånd kan återkallas av Konungen eller den myndighet som meddelat tillståndet, om föreskrift eller villkor som gäller för tillståndet åsidosättes eller om andra synnerliga skäl föreligga.

7 §.

Konungen eller myndighet som Konungen utser äger bestämma att till skydd för anläggning för utforskande av kontinentalsockeln eller utvinning av naturtillgångar från denna skall finnas en säkerhetszon med en utsträckning av högst 500 meter från anläggningens yttersida och meddela de föreskrifter som fordras för att trygga zonen. I den mån annat ej följer av denna lag eller bestämmelse som med stöd av lagen meddelas av Konungen eller myndighet som Konungen utser får fartyg icke segla in i säkerhetszon utan medgivande av anläggningens ägare.

8 §.

Beviljas inmutning enligt gruvlagen på område, till vilket rätt föreligger på grund av tillstånd enligt 3 §, eller avser sådant tillstånd inmutat område, får arbete för undersökning eller bearbetning, som verkställs på grund av först uppkommen rättighet, icke hindras på grund av rättighet som tillkommit senare. Uppstår tvist om hur de särskilda slagen av arbete skola bedrivas, skall bergmästaren, med iakttagande av föreskrift som enligt 4 § har fogats vid tillståndet, bestämma hur arbetena skola ordnas för att innehavaren av äldre rättighet skall kunna driva sitt arbete ändamålsenligt och med minsta förfång för den senare rättsinnehavaren.

9 §.

Tillsyn över efterlevnaden av föreskrifter och villkor för tillstånd utövas av myndighet som Konungen bestämmer.

Innehavare av tillstånd skall på anfordran lämna tillsynsmyndigheten de upplysningar och handlingar som fordras för tillsynens utövande. Tillsyns-

myndigheten äger meddela bestämmelse för att trygga efterlevnaden av föreskrift eller villkor som gäller för tillståndet.

Den som har att taga befattning med tillsyn äger tillträde till anläggning, fartyg eller luftfartyg, där verksamhet som omfattas av tillstånd bedrivs, och får göra sig underrättad om förhållande av betydelse för tillämpningen av föreskrift eller villkor som gäller för tillståndet.

10 §.

Sveriges geologiska undersökning eller annan myndighet som Konungen bestämmer skall på begäran beredas tillfälle att följa tillståndshavarens arbete i geologiskt avseende och taga del av de geologiska resultaten av arbetet.

11 §.

Inom anläggning och säkerhetszon som avses i denna lag och som äro belägna utanför territorialgränsen tillämpas svensk lag med undantag av bestämmelserna i gruvlagen, lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m., uranlagen den 2 december 1960 (nr 679), vattenlagen och lagstiftningen angående jakt och fiske. Därvid anses anläggningen och zonen belägna inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium.

Produkter som frambringats utanför territorialgränsen anses utvunna i Sverige.

12 §.

Den som utan tillstånd vidtager sådan åtgärd för utforskande av kontinentalsockeln eller utvinning av naturtillgångar från denna som avses i denna lag och för vilken föreskrift enligt 3 § tredje stycket icke gäller dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Till samma straff dömes den som erhållit tillstånd enligt 3 §, om han

- 1) bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 4 § första stycket,
- 2) underlåter att efterkomma vad tillsynsmyndighet fordrar eller föreskriver med stöd av 9 § andra eller tredje stycket,
- 3) vid fullgörande av uppgiftsskyldighet som är förbunden med tillståndet eller som är föreskriven i eller som ålagts enligt 9 § andra stycket uppsåtligen eller av grov oaktksamhet lämnar oriktig uppgift.

Den som överträder förbudet i 7 § att insegla i säkerhetszon eller föreskrift som utfärdats för tryggnad av sådan zon dömes till böter.

13 §.

Har innehavare av tillstånd underlåtit att ställa sig till efterrättelse föreskrift som meddelats med stöd av 4 § första stycket eller vad som åligger honom enligt 10 § eller att efterkomma anfordran eller föreskrift som tillsynsmyndighet meddelat med stöd av 9 § andra eller tredje stycket, äger tillsynsmyndigheten vid vite ålägga honom att fullgöra sina skyldigheter.

Medför underlåtenheten uppenbar fara för allmänt intresse, äger tillsynsmyndigheten förbjuda arbetets fortsatta bedrivande och låta genom polismyndighetens försorg vidtaga rättelse på tillståndshavarens bekostnad.

14 §.

Den som deltagit eller deltagit i tillsyn över efterlevnaden av denna lag eller med stöd av lagen meddelade villkor eller föreskrifter eller som anlitats såsom biträde vid tillsynens utövande eller som på annat sätt tagit befatt-

ning med ärende som avses i lagen, får ej röja eller obehörigen nyttja yrkeshemlighet, som därigenom blivit känd för honom, och får ej heller, om det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppa arbetsförfarande eller affärsförhållande som han sålunda fått kännedom om. Bryter någon här- emot, dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

15 §.

Utlänning som utom riket begått brott som avses i 12 eller 14 §, dömes, om han finns här, efter denna lag och vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken ej är tillämplig.

Åtal för brott som avses i 12 § får väckas endast efter förordnande av Konungen eller den Konungen bemyndigar.

Brott som sägs i 14 § får åtalas av åklagare endast efter angivelse av målsägande.

16 §.

Talan mot bergmästares beslut enligt 8 § föres hos kommerskollegium genom besvär.

Mot annat beslut av myndighet enligt denna lag föres talan genom besvär hos Konungen.

Beslut som avses i andra stycket länder till efterrättelse utan hinder av förd talan, om ej annorlunda förordnas.

17 §.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1966.

Lagen äger ej tillämpning på upplåtelse från kronan av rätt till sand-, grus- eller stentäkt inom allmänt vattenområde som skett dessförinnan.

Avser tillstånd enligt denna lag område som omfattas av koncession enligt lagen angående stenkolsfyndigheter m. m. eller uranlagen eller av undersökningstillstånd enligt sistnämnda lag, äga bestämmelserna i 8 § för det fall att tillstånd avser område som är inmutat enligt gruvlagen motsvarande tillämpning.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 5 § gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314)

Härigenom förordnas, att 5 § gruvlagen den 3 juni 1938¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

5 §.

Inmutningspunkten må icke vara belägen å, ej heller inmutat område omfatta:

1) område å — — — — —

9) område, varå koncession förut meddelats för eftersökande och bearbetande av stenkol, såvida begärd inmutning avser mineral som ingår i stenkolen och ej kan utvinnas utan stenkolens förbränning, eller av alunskiffer, såvida begärd inmutning avser mineral som förekommer i sådant samband med skiffern att det ej kan tillgodogöras för sig eller utan skada för skifferfyndigheten, ävensom område, varå undersökningstillstånd eller koncession enligt uranlagen sökts eller meddelats, såvida begärd inmutning avser mineral som förekommer i sådant samband med ämne avsett i nämnda lag, att det ej kan tillgodogöras för sig; dock att hinder mot inmutning ej föreligger om, såvitt angår koncession å stenkol eller alunskiffer, koncessionsinnehavaren lämnat medgivande därtill eller, då fråga är om undersökningstillstånd eller koncession enligt uranlagen, sökanden eller innehavaren av undersökningstillstånd eller koncession lämnat medgivande till inmutningen eller Konungen medgivit undantag från vad nu stadgats.

Inmutningspunkten må icke vara belägen å, ej heller inmutat område omfatta:

för utvidgningen;

9) område, varå koncession förut meddelats för eftersökande och bearbetande av stenkol, såvida begärd inmutning avser mineral som ingår i stenkolen och ej kan utvinnas utan stenkolens förbränning, eller av alunskiffer, såvida begärd inmutning avser mineral som förekommer i sådant samband med skiffern att det ej kan tillgodogöras för sig eller utan skada för skifferfyndigheten, ävensom område, varå undersökningstillstånd eller koncession enligt uranlagen eller tillstånd enligt lagen om kontinentalsockeln sökts eller meddelats, såvida begärd inmutning avser mineral som förekommer i sådant samband med ämne avsett i uranlagen eller i ansökningen eller tillståndet enligt lagen om kontinentalsockeln, att det ej kan tillgodogöras för sig; dock att hinder mot inmutning ej föreligger om, såvitt angår koncession å stenkol eller alunskiffer, koncessionsinnehavaren lämnat medgivande därtill eller, då fråga är om undersökningstillstånd eller koncession enligt uranlagen eller tillstånd enligt lagen om kontinentalsockeln, sökanden eller innehavaren av tillstånd eller koncession lämnat medgivande

¹ Senaste lydelse av 5 § se SFS 1963:626.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

till inmutningen eller Konungen
medgivit undantag från vad nu stad-
gats.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1966.

Förslag

till

Lag om ändring i lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.

Härigenom förordnas, dels att 50 § 1 mom. samt 51, 52 och 57 §§ lagen den 28 maj 1886 angående stenkolsfyndigheter m. m.¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels att i sagda lag skall införas en ny paragraf, betecknad 48 a §, av nedan angivna innehåll.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

48 a §.

*Denna lag äger icke tillämpning
inom område, där lagen den
1966 (nr) om kontinentalsockeln
är tillämplig.*

50 §.

1 mom. Vad i 2—4, 7—25, 32—40, 42—44 och 48 §§ är stadgat angående stenkolsfyndigheter skall, med de avvikelser som föranledas av bestämmelserna i detta kap., äga motsvarande tillämpning i fråga om saltfyndigheter; därvid skall vad i 21 § andra stycket stadgas gälla även i fall då koncession upphört av annan anledning än där sägs.

Är fråga ————— till bergmästaren.

1 mom. Vad i 2—4, 7—25, 32—40, 42—44, 48 och 48 a §§ är stadgat angående stenkolsfyndigheter skall, med de avvikelser som föranledas av bestämmelserna i detta kap., äga motsvarande tillämpning i fråga om saltfyndigheter; därvid skall vad i 21 § andra stycket stadgas gälla även i fall då koncession upphört av annan anledning än där sägs.

51 §.

Rättighet att för utvinnande av olja eller gas genom borrhning efter-söka och bearbeta olje- eller gasfyndighet är beroende på koncession, som meddelas av Konungen. Koncession må begränsas till att *avse al-lenast undersökning av fyndighet*

Rättighet att för utvinnande av olja eller gas genom borrhning efter-söka och bearbeta olje- eller gasfyndighet är beroende på koncession, som meddelas av Konungen. Konces-sion må begränsas till att *gälla un-der viss tid, som angives i konces-*

¹ Senaste lydelse, se beträffande 50 § 1 mom., 51 § och 52 § SFS 1963:625 samt beträffande 57 § SFS 1947:160.

(Nuvarande lydelse)

och, i samband med dylik begränsning, till att gälla under viss tid, som anges i koncessionen.

Den som — — — — — koncessionen gäller.

(Föreslagen lydelse)

sionen, och till att avse allenast undersökning av fyndighet.

Vid meddelande av koncession avseende bearbetning äger Konungen bestämma att innehavaren skall till staten erlägga årlig avgift beräknad efter mängden eller värdet av utvunnen olja eller gas. Uppstår tvist om beloppet av sådan avgift, skall vad i 19 § är stadgat för där avsett fall äga motsvarande tillämpning.

52 §.

Vad i 2—4, 7—25, 32—40, 42—44 och 48 §§ är stadgat angående stenkolsfyndigheter skall, med de avvikelser som föranledas av bestämmelserna i detta kap., äga motsvarande tillämpning i fråga om olje- och gasfyndigheter; därvid skall vad i 21 § andra stycket stadgas gälla även i fall då koncession upphört av annan anledning än där sägs.

Bestämmelserna i — — — — — och gasfyndigheter.

Vad i 2—4, 7—25, 32—40, 42—44, 48 och 48 a §§ är stadgat angående stenkolsfyndigheter skall, med de avvikelser som föranledas av bestämmelserna i detta kap., äga motsvarande tillämpning i fråga om olje- och gasfyndigheter; därvid skall vad i 21 § andra stycket stadgas gälla även i fall då koncession upphört av annan anledning än där sägs.

57 §.

Vad i 2—5, 7—9, 11—21, 32—40, 42—44 och 48 §§ är stadgat angående stenkolsfyndigheter skall, med de avvikelser som föranledas av bestämmelserna i detta kap., äga motsvarande tillämpning i fråga om alunskifferfyndigheter.

Konungen äge — — — — — äga tillämpning.

I fall — — — — — 60 § sägs.

Vad i 2—5, 7—9, 11—21, 32—40, 42—44, 48 och 48 a §§ är stadgat angående stenkolsfyndigheter skall, med de avvikelser som föranledas av bestämmelserna i detta kap., äga motsvarande tillämpning i fråga om alunskifferfyndigheter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1966.

Beträffande koncession som beviljats före den nya lagens ikraftträdande och avser allmänt vattenområde i havet gälla äldre bestämmelser.

Förslag
till
Lag
om ändring i uranlagen den 2 december 1960 (nr 679)

Härigenom förordnas, att i uranlagen den 2 december 1960 skall införas en ny paragraf, betecknad 66 §, av nedan angivna innehåll.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

66 §.

Denna lag äger icke tillämpning inom område, där lagen den 1966 (nr) om kontinentalsockeln är tillämplig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1966.

Beträffande undersökningstillstånd och koncession som beviljats före den nya lagens ikraftträdande och avser allmänt vattenområde i havet gälla äldre bestämmelser.

Förslag
till
Lag
om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom vissa allmänna vattenområden

Härigenom förordnas som följer.

Rätten till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde i Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland tillkommer staten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1966, då lagen den 5 juni 1953 (nr 379) om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde upphör att gälla.

I fråga om upplåtelse från kronan av rätt till sand-, grus- eller stentäkt inom allmänt vattenområde i havet som skett före den 1 juli 1966 äga de äldre bestämmelserna tillämpning.

Kontinentalsockelutredningens förslag till

Lag om kontinentalsockeln

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Med kontinentalsockeln förstås i denna lag havsbotten och dennas underlag inom allmänt vattenområde samt i det utanför Sveriges territorialgräns belägna område under vatten, över vilket Sverige enligt den i Genève den 29 april 1958 dagtecknade konventionen om kontinentalsockeln utövar suveräna rättigheter, såvitt avser utforskande av botten och underlaget samt utvinning av naturtillgångar därstädes.

Med kontinentalsockelns naturtillgångar avses i denna lag mineraliska och andra icke levande tillgångar på havsbotten och i dennas underlag samt sådana levande organismer, vilka på det stadium, där de kunna bli föremål för fångst, äro antingen orörliga på havsbotten eller därunder eller oförmögna till rörelse annat än i ständig fysisk beröring med havsbotten eller dennas underlag.

Inom allmänt vattenområde äger denna lag ej tillämpning på sådan undersökning och bearbetning av inmutningsbara mineral som avses i gruvlagen och ej heller på fångst av sådana levande naturtillgångar som omfattas av svensk lagstiftning angående fiske.

2 §.

Rätten att utforska kontinentalsockeln och utvinna dess naturtillgångar tillkommer staten.

3 §.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger meddela tillstånd för annan att genom geofysiska mätningar, borrhning eller på annat sätt utforska kontinentalsockeln samt att utvinna dess naturtillgångar.

Tillstånd skall avse bestämt område och meddelas för viss tid.

Konungen må föreskriva att visst slag av verksamhet som avses i första stycket må företagas utan tillstånd.

4 §.

Vid tillstånd må fogas de föreskrifter som finnas påkallade ur allmän synpunkt, såsom angående företagets ledning, för arbetena erforderliga anläggningar på kontinentalsockeln, upprättande av karta över arbetena, provtagning, rapportering rörande verksamheten, användningen av produktionen samt åtgärder till bevarande av fyndighet eller borrhål, förebyggande av vattenförorening eller skydd för sjöfarten, fisket och andra allmänna eller enskilda intressen.

När tillstånd meddelas, må bestämmas i vilken omfattning undersökning eller utvinning skall ske för att den rätt som grundas på tillståndet skall äga bestånd.

Med tillstånd må tillika förbindas villkor om statligt deltagande i företaget och om utgivande till staten av avgifter för tillståndet eller på utvinningen eller av andel av produktionen eller annat dylikt villkor.

5 §.

I tillstånd må föreskrivas att tvist om beräkningen av avgift eller andel, som skall utgivas till staten på grund av villkor som avses i 4 § tredje stycket, skall hänskjutas till avgörande av skiljemän.

6 §.

Tillstånd må återkallas av Konungen eller den myndighet som meddelat tillståndet, om föreskrifter eller villkor som gälla för tillståndet åsidosätts eller om eljest synnerliga skäl äro därtill.

I samband med tillstånd må föreskrivas på vilka villkor tillståndshavaren äger frånträda tillståndet eller avstå från en del av det område detta omfattar.

Tillstånd må ej överlåtas utan medgivande av Konungen eller den myndighet som meddelat tillståndet.

7 §.

Konungen eller myndighet som Konungen utser äger bestämma att till skydd för anläggning för utforskande av kontinentalsockeln eller utvinning av dess naturtillgångar skall finnas en säkerhetszon med en utsträckning av högst 500 meter, räknat från varje punkt på anläggningens ytersida, samt meddela de föreskrifter som erfordras för att trygga zonen. I den mån annat ej följer av denna lag eller bestämmelse som med stöd av lagen meddelas av Konungen eller myndighet som Konungen utser må farttyg icke insegla i säkerhetszon utan medgivande av anläggningens ägare.

8 §.

Beviljas inmutning enligt gruvlagen på område, till vilket rätt föreligger på grund av tillstånd enligt 3 §, eller meddelas sådant tillstånd på inmutat område, må arbete för undersökning och bearbetning, som verkställes på grund av först uppkommen rättighet, icke hindras på grund av rättighet som tillkommit senare. Uppstår tvist om sättet för drivande av de särskilda slagen av arbete, skall bergmästaren, med iakttagande av vad som jämlikt 4 § föreskrivits i tillståndet, bestämma hur arbetena skola ordnas, så att innehavaren av äldre rättighet kan ändamålsenligt driva sitt arbete med minsta förfång för den senare rättsinnehavaren.

9 §.

Tillsyn över efterlevnaden av föreskrifter och villkor för tillstånd utövas av myndighet som Konungen bestämmer.

Tillsynsmyndighet äger att från innehavare av tillstånd erhålla de upplysningar och handlingar som erfordras för tillsynens utövande. Tillsynsmyndighet må meddela de bestämmelser som finnas erforderliga för att trygga efterlevnaden av föreskrifter och villkor för tillståndet.

Den som har att taga befattning med tillsyn skall äga tillträde till anläggning, farttyg eller luftfarttyg varå verksamhet som omfattas av tillstånd

bedrives samt äga rätt att göra sig underrättad om förhållande av betydelse för tillämpningen av de föreskrifter och villkor som gälla för tillståndet.

10 §.

Sveriges geologiska undersökning eller annan myndighet som Konungen bestämmer skall på begäran beredas tillfälle att följa tillståndshavarens arbete och taga del av de geologiska resultaten av detsamma.

11 §.

Beträffande anläggning för utforskande av kontinentalsockeln och utvinning av dess naturtillgångar, vilken inrättats utanför territorialgränsen, och förhållanden på anläggningen samt inom säkerhetszon däromkring skall svensk lag, med undantag av bestämmelserna i vattenlagen, gruvlagen, lagen angående stenkolsfyndigheter m. m. och uranlagen, äga tillämpning såsom om anläggningen och zonen vore belägna inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium. Vattenområdet inom säkerhetszon skall icke på grund av vad nu sagts anses som allmänt.

Produkter som frambringats på kontinentalsockeln utanför territorialgränsen skola anses utvunna i Sverige.

12 §.

Den som utan tillstånd, när sådant erfordras, utforskar kontinentalsockeln eller utvinner dess naturtillgångar eller inrättar anläggning på sockeln för utforskande av denna eller utvinning av dess naturtillgångar dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Till samma straff dömes, om den som erhållit tillstånd enligt 3 §

1) bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 4 § första stycket, 2) underlåter att efterkomma vad tillsynsmyndighet fordrar eller föreskriver med stöd av 9 § andra eller tredje stycket,

3) vid fullgörande av uppgiftsskyldighet som är förbunden med tillståndet eller i fall som avses i 9 § andra stycket uppsåtligen eller av grov oakt-samhet lämnar oriktig uppgift.

Överträder någon förbudet i 7 § att insegla i säkerhetszon eller föreskrifter som utfärdats för tryggnad av sådan zon, dömes till böter.

13 §.

Har innehavare av tillstånd underlåtit att ställa sig till efterrättelse föreskrifter som avses i 4 § första stycket eller vad som åligger honom enligt 10 § eller att efterkomma anfordran eller föreskrift som tillsynsmyndighet meddelat med stöd av 9 § andra eller tredje stycket, äger tillsynsmyndigheten vid vite ålägga honom att fullgöra sina skyldigheter.

Medför underlåtenheten uppenbar fara för allmänna intressen, äger tillsynsmyndigheten förbjuda arbetets fortsatta bedrivande ävensom låta genom polismyndighetens försorg vidtaga rättelse på tillståndshavarens bekostnad.

14 §.

Den som har eller haft att utöva tillsyn över efterlevnaden av denna lag eller med stöd av lagen meddelade villkor eller föreskrifter eller som anlitats som biträde vid tillsynsverksamhetens utövande eller som eljest haft att taga befattning med ärende som avses i lagen, må ej röja eller obehörigen nyttja yrkeshemlighet, som därigenom blivit känd för honom, och ej heller, om det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppa arbetsförfarande

eller affärsförhållande, vilket sålunda blivit honom kunnigt. Bryter någon häremot, dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

15 §.

Begår någon brott som avses i 12 eller 14 § utom riket, dömes vid svensk domstol.

Åtal för brott som avses i 12 § må ej väckas utan att förordnande därom meddelats av Konungen eller den Konungen bemyndigat därtill.

Brott som sägs i 14 § må åtalas av åklagare allenast efter angivelse av målsägande.

16 §.

Talan mot bergmästares beslut enligt 8 § föres genom besvär hos kommerskollegium.

Mot annat beslut av myndighet enligt denna lag föres talan genom besvär hos Konungen.

Beslut av tillsynsmyndighet skall lända till efterrättelse utan hinder av förd talan, om ej annorlunda förordnas.

17 §.

Konungen meddelar de föreskrifter som finnas erforderliga för tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1966.

Meddelas enligt denna lag tillstånd på allmänt vattenområde som omfattas av koncession enligt lagen angående stenkolsfyndigheter m. m. eller uranlagen eller av undersökningstillstånd enligt sistnämnda lag, skall vad i 8 § stadgas för det fall att tillstånd meddelas på område som är inmutat enligt gruvlagen äga motsvarande tillämpning.

Upplåtelse från kronan av rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde som skett före den 1 juli 1966 skall gälla utan hinder av nya lagen.

**Convention on
the Continental Shelf**

The States Parties to this Convention

Have agreed as follows:

Article 1

For the purpose of these articles, the term "continental shelf" is used as referring (a) to the seabed and subsoil of the submarine areas adjacent to the coast but outside the area of the territorial sea, to a depth of 200 metres or, beyond that limit, to where the depth of the superjacent waters admits of the exploitation of the natural resources of the said areas; (b) to the seabed and subsoil of similar submarine areas adjacent to the coasts of islands.

Article 2

1. The coastal State exercises over the continental shelf sovereign rights for the purpose of exploring it and exploiting its natural resources.

2. The rights referred to in paragraph 1 of this article are exclusive in the sense that if the coastal State does not explore the continental shelf or exploit its natural resources, no one may undertake these activities, or make a claim to the continental shelf, without the express consent of the coastal State.

3. The rights of the coastal State over the continental shelf do not depend on occupation, effective or notional, or on any express proclamation.

4. The natural resources referred to in these articles consist of the mineral and other non-living resour-

**Convention sur
le Plateau Continental**

Les Etats parties à la présente Convention

Sont convenus des dispositions suivantes :

Article premier

Aux fins des présents articles, l'expression « plateau continental » est utilisée pour désigner : a) le lit de la mer et le sous-sol des régions sous-marines adjacentes aux côtes, mais situées en dehors de la mer territoriale, jusqu'à une profondeur de 200 mètres ou, au-delà de cette limite, jusqu'au point où la profondeur des eaux surjacentes permet l'exploitation des ressources naturelles desdites régions ; b) le lit de la mer et le sous-sol des régions sous-marines analogues qui sont adjacentes aux côtes des îles.

Article 2

1. L'Etat riverain exerce des droits souverains sur le plateau continental aux fins de l'exploration de celui-ci et de l'exploitation de ses ressources naturelles.

2. Les droits visés au paragraphe 1 du présent article sont exclusifs en ce sens que, si l'Etat riverain n'explore pas le plateau continental ou n'exploite pas ses ressources naturelles, nul ne peut entreprendre de telles activités ni revendiquer de droits sur le plateau continental sans le consentement exprès de l'Etat riverain.

3. Les droits de l'Etat riverain sur le plateau continental sont indépendants de l'occupation effective ou fictive aussi bien que de toute proclamation expresse.

4. Les ressources naturelles visées dans les présents articles comprennent les ressources minérales et au-

Bilaga 3

(Översättning)

**Konvention om
kontinentalsockeln**

De stater som biträda denna konvention

Ha överenskommit som följer:

Artikel 1

I förevarande artiklar förstås med uttrycket kontinentalsockeln a) havsbotten och dennas underlag i de områden under vatten, vilka gränsa till kusterna men äro belägna utanför territorialvattnet in- till ett djup av 200 meter, eller, där- utanför, belägna på sådant vatten- djup, som medgiver tillgodogörande av naturtillgångar i sagda områ- den; b) havsbotten och dennas un- derlag i de områden under vatten, vilka på motsvarande sätt gränsa till öar.

Artikel 2

1. Strandstaten utövar suveräna rättigheter över kontinentalsockeln för dennas utforskande och tillgo- dogörandet av dess naturtillgångar.

2. De i stycket 1. av denna artikel avsedda rättigheterna tillkomma ute- slutande strandstaten i den mening- en att, därest denna ej utforskar kontinentalsockeln eller tillgodogör sig dess naturtillgångar, icke heller annan äger utöva sådan verksamhet eller göra gällande rättigheter till kontinentalsockeln utan strandsta- tens uttryckliga medgivande.

3. Strandstatens rättigheter av- seende kontinentalsockeln äro obe- roende av effektivt eller symboliskt besittningstagande och av varje ut- trycklig förklaring.

4. De naturtillgångar vilka avses i dessa artiklar omfatta mineraliska och andra icke levande tillgångar

ces of the seabed and subsoil together with living organisms belonging to sedentary species, that is to say, organisms which, at the harvestable stage, either are immobile on or under the seabed or are unable to move except in constant physical contact with the seabed or the subsoil.

Article 3

The rights of the coastal State over the continental shelf do not affect the legal status of the superjacent waters as high seas, or that of the airspace above those waters.

Article 4

Subject to its right to take reasonable measures for the exploration of the continental shelf and the exploitation of its natural resources, the coastal State may not impede the laying or maintenance of submarine cables or pipe lines on the continental shelf.

Article 5

1. The exploration of the continental shelf and the exploitation of its natural resources must not result in any unjustifiable interference with navigation, fishing or the conservation of the living resources of the sea, nor result in any interference with fundamental oceanographic or other scientific research carried out with the intention of open publication.

2. Subject to the provisions of paragraphs 1 and 6 of this article, the coastal State is entitled to construct and maintain or operate on the continental shelf installations and other devices necessary for its exploration and the exploitation of its natural resources, and to establish

tres ressources non vivantes du lit de la mer et du sous-sol, ainsi que les organismes vivants qui appartiennent aux espèces sédentaires, c'est-à-dire les organismes qui, au stade où ils peuvent être pêchés, sont soit immobiles sur le lit de la mer ou au-dessous de ce lit, soit incapables de se déplacer si ce n'est en restant constamment en contact physique avec le lit de la mer ou le sous-sol.

Article 3

Les droits de l'Etat riverain sur le plateau continental ne portent pas atteinte au régime des eaux surjacentes en tant que haute mer, ni à celui de l'espace aérien situé au-dessus de ces eaux.

Article 4

L'Etat riverain ne peut entraver la pose ou l'entretien de câbles ou de pipe-lines sous-marins sur le plateau continental, réserve faite de son droit de prendre des mesures raisonnables pour l'exploration du plateau continental et l'exploitation de ses ressources naturelles.

Article 5

1. L'exploration du plateau continental et l'exploitation de ses ressources naturelles ne doivent pas avoir pour effet de gêner d'une manière injustifiable la navigation, la pêche ou la conservation des ressources biologiques de la mer, ni de gêner les recherches océanographiques fondamentales ou les autres recherches scientifiques effectuées avec l'intention d'en publier les résultats.

2. Sous réserve des dispositions des paragraphes 1 et 6 du présent article, l'Etat riverain a le droit de construire et d'entretenir ou de faire fonctionner sur le plateau continental les installations et autres dispositifs nécessaires pour l'exploration de celui-ci et l'exploitation de ses

på havsbotten och i dennas underlag samt de levande organismer, vilka tillhöra sedentära arter, dvs. organismer, vilka, på det stadium där de kunna bli föremål för fångst, äro antingen orörliga på havsbotten eller därunder, eller äro oförmögna till rörelse, annat än i ständig fysisk beröring med havsbotten eller dennas underlag.

Artikel 3

Strandstatens rättigheter avseende kontinentalsockeln inverka ej på de rättsregler som gälla för det överliggande vattnet såsom fritt hav eller för luftrummet däröver.

Artikel 4

Strandstaten äger ej hindra utläggandet eller underhållet av kablar eller rörledningar under vattnet på kontinentalsockeln i vidare mån än som följer av dess rätt att vidtaga skäligen åtgärder för utforskandet av sockeln samt tillgodogörandet av dennas naturtillgångar.

Artikel 5

1. Utforskandet av kontinentalsockeln och tillgodogörandet av dess naturtillgångar må ej på ett oberättigat sätt lända till intrång i sjöfarten, i fisket eller i bevarandet av havets biologiska tillgångar och må ej heller lända till intrång i den oceanografiska grundforskningen eller annan vetenskaplig forskning, vars resultat äro avsedda att offentliggöras.

2. Med de inskränkningar som följa av styckena 1 och 6 av denna artikel äger strandstaten rätt att på kontinentalsockeln uppföra och underhålla eller driva de anläggningar och andra inrättningar, vilka äro erforderliga för utforskandet av sockeln och tillgodogörandet av dess

safety zones around such installations and devices and to take in those zones measures necessary for their protection.

3. The safety zones referred to in paragraph 2 of this article may extend to a distance of 500 metres around the installations and other devices which have been erected, measured from each point of their outer edge. Ships of all nationalities must respect these safety zones.

4. Such installations and devices, though under the jurisdiction of the coastal State, do not possess the status of islands. They have no territorial sea of their own, and their presence does not affect the delimitation of the territorial sea of the coastal State.

5. Due notice must be given of the construction of any such installations, and permanent means for giving warning of their presence must be maintained. Any installations which are abandoned or disused must be entirely removed.

6. Neither the installations or devices, nor the safety zones around them, may be established where interference may be caused to the use of recognized sea lanes essential to international navigation.

7. The coastal State is obliged to undertake, in the safety zones, all appropriate measures for the protection of the living resources of the sea from harmful agents.

8. The consent of the coastal State shall be obtained in respect of any research concerning the continental shelf and undertaken there. Nevertheless the coastal State shall not normally withhold its consent if the request is submitted by a qualified institution with a view to pure-

ressources naturelles, et d'établir des zones de sécurité autour de ces installations ou dispositifs et de prendre dans ces zones les mesures nécessaires à leur protection.

3. Les zones de sécurité visées au paragraphe 2 du présent article peuvent s'étendre à une distance du 500 mètres autour des installations ou autres dispositifs qui ont été aménagés, mesurée à partir de chaque point de leur bord extérieur. Les navires de toutes nationalités sont tenus de respecter ces zones de sécurité.

4. Ces installations ou dispositifs, tout en étant soumis à la juridiction de l'Etat riverain, n'ont pas le statut d'îles. Ils n'ont pas de mer territoriale qui leur soit propre, et leur présence n'influe pas sur la délimitation de la mer territoriale de l'Etat riverain.

5. Avis doit être dûment donné de la construction de ces installations, et l'entretien des moyens permanents de signalisation nécessaires doit être assuré. Toutes les installations abandonnées ou ne servant plus doivent être complètement enlevées.

6. Ni les installations ou dispositifs, ni les zones de sécurité établies autour de ceux-ci ne doivent être situés dans des parages où ils peuvent gêner l'utilisation des routes maritimes régulières indispensables à la navigation internationale.

7. L'Etat riverain est tenu de prendre dans les zones de sécurité toutes les mesures propres à protéger les ressources biologiques de la mer contre les agents nuisibles.

8. Le consentement de l'Etat riverain doit être obtenu pour toutes recherches touchant le plateau continental entreprises sur place. Toutefois, l'Etat riverain ne refusera normalement pas son consentement lorsque la demande sera présentée par une institution qualifiée, en vue

naturtillgångar, samt att upprätta säkerhetszoner omkring sagda anläggningar eller inrättningar och i dessa zoner vidtaga erforderliga åtgärder till deras skydd.

3. De säkerhetszoner, vilka avses i stycket 2 av denna artikel må ha en utsträckning av 500 meter, räknat från varje punkt på yttersidan av de anläggningar eller andra inrättningar som uppförts. Fartyg av varje nationalitet ha att respektera sådana säkerhetszoner.

4. Här avsedda anläggningar och inrättningar äro väl underkastade strandstatens jurisdiktion men äro ej att betrakta som öar. De ha inget eget territorialvatten och deras förekomst inverkar ej på avgränsningen av strandstatens territorialvatten.

5. Inrättandet av här avsedda anläggningar skall vederbörligen kungöras varjämte permanenta anordningar utvisande deras läge skola vidmakthållas. Varje anläggning, vilken nedlagts eller ej längre brukas, skall helt avlägsnas.

6. Varken anläggningar, inrättningar eller omkring sådana upprättade säkerhetszoner må vara belägna i farvatten, där de kunna lända till intrång i nyttjandet av sådana allmänna farleder, som äro oumbärliga för den internationella sjöfarten.

7. Strandstaten åligger att inom säkerhetszon vidtaga alla lämpliga åtgärder för att skydda havets biologiska tillgångar mot skadliga ämnen.

8. Strandstatens medgivande skall inhämtas till alla undersökningar berörande kontinentalsockeln som äro avsedda att bedrivas på platsen. Dock bör strandstaten i regel icke vägra sitt medgivande, då ansökan göres av en kvalificerad institution och åsyftar uteslutande vetenskapli-

ly scientific research into the physical or biological characteristics of the continental shelf, subject to the proviso that the coastal State shall have the right, if it so desires, to participate or to be represented in the research, and that in any event the results shall be published.

Article 6

1. Where the same continental shelf is adjacent to the territories of two or more States whose coasts are opposite each other, the boundary of the continental shelf appertaining to such States shall be determined by agreement between them. In the absence of agreement, and unless another boundary line is justified by special circumstances, the boundary is the median line, every point of which is equidistant from the nearest points of the baselines from which the breadth of the territorial sea of each State is measured.

2. Where the same continental shelf is adjacent to the territories of two adjacent States, the boundary of the continental shelf shall be determined by agreement between them. In the absence of agreement, and unless another boundary line is justified by special circumstances, the boundary shall be determined by application of the principle of equidistance from the nearest points of the baselines from which the breadth of the territorial sea of each State is measured.

3. In delimiting the boundaries of the continental shelf, any lines which are drawn in accordance with the principles set out in paragraphs 1 and 2 of this article should be defined with reference to charts and geographical features as they exist at a particular date, and reference should be made to fixed permanent identifiable points on the land.

de recherches de nature purement scientifique concernant les caractéristiques physiques ou biologiques du plateau continental, à condition que l'Etat riverain puisse, s'il le souhaite, participer à ces recherches ou s'y faire représenter, et qu'en tout cas les résultats en soient publiés.

Article 6

1. Dans le cas où un même plateau continental est adjacent aux territoires de deux ou plusieurs Etats dont les côtes se font face, la délimitation du plateau continental entre ces Etats est déterminée par accord entre ces Etats. A défaut d'accord, et à moins que des circonstances spéciales ne justifient une autre délimitation, celle-ci est constituée par la ligne médiane dont tous les points sont équidistants des points les plus proches des lignes de base à partir desquelles est mesurée la largeur de la mer territoriale de chacun de ces Etats.

2. Dans le cas où un même plateau continental est adjacent aux territoires de deux Etats limitrophes, la délimitation du plateau continental est déterminée par accord entre ces Etats. A défaut d'accord, et à moins que des circonstances spéciales ne justifient une autre délimitation, celle-ci s'opère par application du principe de l'équidistance des points les plus proches des lignes de base à partir desquelles est mesurée la largeur de la mer territoriale de chacun de ces Etats.

3. Lors de la délimitation du plateau continental, toute ligne de démarcation établie conformément aux principes mentionnés dans les paragraphes 1 et 2 du présent article devrait être définie par référence aux cartes et aux caractéristiques géographiques existant à une date donnée, et il devrait être fait mention de points de repère fixes et permanents à terre.

ga undersökningar avseende kontinentalsockelns fysiska eller biologiska egenskaper, och förutsatt att strandstaten, om den så önskar, äger deltaga i undersökningsarbetet eller låta sig därvid representera samt att, under alla förhållanden, resultaten därav offentliggöras.

Artikel 6

1. I de fall då samma kontinentalsockel gränsar till två eller flera mittemot varandra liggande staters territorier skall sockelns gräns mellan dessa stater bestämmas genom avtal dem emellan. I brist på avtal, och såvida icke särskilda omständigheter föranleda annat, skall gränsen utgöras av en mittlinje, på vilken varje punkt är belägen på lika stort avstånd från de närmaste punkterna på de baslinjer varifrån bredden av varje stats territorialvatten räknas.

2. I de fall då samma kontinentalsockel gränsar till två angränsande staters territorier, skall sockelns gräns bestämmas genom avtal mellan staterna. I brist på avtal, och såvida icke särskilda omständigheter föranleda annan gränslinje, skall gränsen bestämmas med tillämpning av principen om lika avstånd från de närmaste punkterna på de baslinjer varifrån bredden av vardera statens territorialvatten räknas.

3. Då gräns bestämmas på kontinentalsockeln, skall envar gränslinje, vilken fastställts i enlighet med principerna i styckena 1 och 2 av denna artikel, beskrivas med hänvisning till sådana sjökort och geografiska kännemärken, vilka vid en given tidpunkt äro för handen; därjämte skola fasta och beständiga riktmärken på land angivas.

Article 7

The provisions of these articles shall not prejudice the right of the coastal State to exploit the subsoil by means of tunnelling irrespective of the depth of water above the subsoil.

Article 8

This Convention shall, until 31 October 1958, be open for signature by all States Members of the United Nations or of any of the specialized agencies, and by any other State invited by the General Assembly of the United Nations to become a Party to the Convention.

Article 9

This Convention is subject to ratification. The instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 10

This Convention shall be open for accession by any States belonging to any of the categories mentioned in article 8. The instruments of accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 11

1. This Convention shall come into force on the thirtieth day following the date of deposit of the twenty-second instrument of ratification or accession with the Secretary-General of the United Nations.

2. For each State ratifying or acceding to the Convention after the deposit of the twenty-second instrument of ratification or accession, the Convention shall enter into force on the thirtieth day after deposit by such State of its instrument of ratification or accession.

Article 7

Les dispositions des présents articles n'affectent en rien le droit de l'Etat riverain d'exploiter le sous-sol en recourant au percement de tunnels, quelle que soit la hauteur des eaux au-dessus du sous-sol.

Article 8

La présente Convention sera, jusqu'au 31 octobre 1958, ouverte à la signature de tous les Etats Membres de l'Organisation des Nations Unies ou d'une institution spécialisée, ainsi que de tout autre Etat invité par l'Assemblée générale des Nations Unies à devenir partie à la Convention.

Article 9

La présente Convention sera ratifiée. Les instruments de ratification seront déposés auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

Article 10

La présente Convention sera ouverte à l'adhésion de tout Etat appartenant à l'une des catégories mentionnées à l'article 8. Les instruments d'adhésion seront déposés auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

Article 11

1. La présente Convention entrera en vigueur le trentième jour qui suivra la date du dépôt auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies du vingt-deuxième instrument de ratification ou d'adhésion.

2. Pour chacun des Etats qui ratifieront la Convention ou y adhéreront après le dépôt du vingt-deuxième instrument de ratification ou d'adhésion, la Convention entrera en vigueur le trentième jour après le dépôt par cet Etat de son instrument de ratification ou d'adhésion.

Artikel 7

Bestämmelserna i dessa artiklar skola ej inverka på strandstatens rätt att, oavsett vattendjupet, bruka havsbottnens underlag genom anläggande av tunnlar.

Artikel 8

Denna konvention skall intill den 31 oktober 1958 vara öppen för under-tecknande av envar stat, som är medlem i Förenta Nationerna eller i något av dess fackorgan, ävensom varje annan stat, som inbjudes att biträda konventionen av Förenta Nationernas generalförsamling.

Artikel 9

Denna konvention skall ratificeras. Ratifikationsinstrument skall deponeras hos Förenta Nationernas generalsekreterare.

Artikel 10

Denna konvention skall vara öppen för anslutning av envar stat, som tillhör någon av de i artikel 8 nämnda kategorierna. Anslutningsinstrument skall deponeras hos Förenta Nationernas generalsekreterare.

Artikel 11

1. Denna konvention skall träda i kraft den trettionde dagen efter den dag då det tjuguandra ratifikations- eller anslutningsinstrumentet deponerats hos Förenta Nationernas generalsekreterare.

2. För envar stat, som ratificerar eller ansluter sig till konventionen efter deponerandet av det tjuguandra ratifikations- eller anslutningsinstrumentet, skall konventionen träda i kraft den trettionde dagen efter deponerandet av vederbörande stats ratifikations- eller anslutningsinstrument.

Article 12

1. At the time of signature, ratification or accession, any State may make reservations to articles of the Convention other than to articles 1 to 3 inclusive.

2. Any Contracting State making a reservation in accordance with the preceding paragraph may at any time withdraw the reservation by a communication to that effect addressed to the Secretary-General of the United Nations.

Article 13

1. After the expiration of a period of five years from the date on which this Convention shall enter into force, a request for the revision of this Convention may be made at any time by any Contracting Party by means of a notification in writing addressed to the Secretary-General of the United Nations.

2. The General Assembly of the United Nations shall decide upon the steps, if any, to be taken in respect of such request.

Article 14

The Secretary-General of the United Nations shall inform all States Members of the United Nations and the other States referred to in article 8:

(a) Of signatures to this Convention and of the deposit of instruments of ratification or accession, in accordance with articles 8, 9 and 10;

(b) Of the date on which this Convention will come into force, in accordance with article 11;

(c) Of requests for revision in accordance with article 13;

(d) Of reservations to this Convention, in accordance with article 12.

Article 12

1. Au moment de la signature, de la ratification ou de l'adhésion, tout Etat pourra formuler des réserves aux articles de la Convention autres que les articles 1 à 3 inclus.

2. Tout Etat contractant ayant formulé des réserves conformément au paragraphe précédent pourra à tout moment les retirer par une communication à cet effet adressée au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

Article 13

1. Après expiration d'une période de cinq ans à partir de la date à laquelle la présente Convention entrera en vigueur, une demande de revision de la présente Convention peut être formulée en tout temps, par toute partie contractante, par voie de notification écrite adressée au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

2. L'Assemblée générale des Nations Unies statue sur les mesures à prendre, le cas échéant, au sujet de cette demande.

Article 14

Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies notifie à tous les Etats Membres de l'Organisation des Nations Unies et aux autres Etats visés à l'article 8 :

a) Les signatures apposées à la présente Convention et le dépôt des instruments de ratification ou d'adhésion, conformément aux articles 8, 9 et 10 ;

b) La date à laquelle la présente Convention entrera en vigueur, conformément à l'article 11 ;

c) Les demandes de revision présentées conformément à l'article 13 ;

d) Les réserves à cette Convention présentées conformément à l'article 12.

Artikel 12

1. Vid undertecknande, ratifikation eller anslutning äger stat göra förbehåll beträffande andra artiklar i konventionen än artiklarna 1—3.

2. Envar fördragsslutande stat, vilken med tillämpning av nästföregående stycke gjort förbehåll, äger vid varje tidpunkt återtaga dessa genom meddelande härom till Förenta Nationernas generalsekreterare.

Artikel 13

1. Efter utgången av en tid av fem år från den dag då denna konvention träder i kraft, äger envar fördragsslutande part när som helst hemställa om översyn av konventionen genom skriftlig framställning till Förenta Nationernas generalsekreterare.

2. Förenta Nationernas generalförsamling skall besluta om de åtgärder vartill sådan framställning må föranleda.

Artikel 14

Förenta Nationernas generalsekreterare skall till alla Förenta Nationernas medlemsstater samt övriga stater, som avses i artikel 8, lämna meddelande om:

a) undertecknande av konventionen och deponering av ratifikations- eller anslutningsinstrument, jämlikt artiklarna 8, 9 och 10;

b) den dag då konventionen jämlikt artikel 11 träder i kraft;

c) framställning om översyn jämlikt artikel 13;

d) förbehåll avseende konventionen jämlikt artikel 12.

Article 15

The original of this Convention, of which the Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations, who shall send certified copies thereof to all States referred to in article 8.

In witness whereof the undersigned Plenipotentiaries, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed this Convention.

Done at Geneva, this twenty-ninth day of April one thousand nine hundred and fifty-eight.

Article 15

L'original de la présente Convention, dont les textes anglais, chinois, espagnol, français et russe font également foi, sera déposé auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies, qui en fera tenir copie certifiée conforme à tous les Etats visés à l'article 8.

En foi de quoi les plénipotentiaires sous-signés, dûment autorisés par leurs gouvernements respectifs, ont signé la présente Convention.

Fait à Genève, le vingt-neuf avril mil neuf cent cinquante-huit.

Artikel 15

Originalen till denna konvention, vars engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texter äga lika vitsord, skall deponeras hos Förenta Nationernas generalsekreterare, som skall sända bestyrkta kopior därav till alla stater som avses i artikel 8.

Till bekräftelse härav ha undertecknade befullmäktigade ombud, därtill vederbörligen bemyndigade av sina respektive regeringar, underskrivit denna konvention.

Som skedde i Genève den tjugonionde april nittonhundrafemtioåtta.

*Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 1 april 1966.***Närvarande:**

justitierådet EDLING,
regeringsrådet HEGRELIUS,
justitierådet PETRÉN,
justitierådet JOACHIMSSON.

Enligt lagrådet den 30 mars 1966 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 18 mars 1966 hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till 1) *lag om kontinentalsockeln*, 2) *lag om ändrad lydelse av 5 § gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314)*, 3) *lag om ändring i lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.*, 4) *lag om ändring i uranlagen den 2 december 1960 (nr 679)*, 5) *lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom vissa allmänna vattenområden*.

Förslagen, som finns bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av revisionssekreteraren Lars Delin.

Lagförslagen föranledde följande *lagrådets* yttrande:

Förslaget till lag om kontinentalsockeln**1 §.**

I fråga om lagens geografiska tillämpningsområde utanför territorialgränsen anknyter det remitterade förslaget icke direkt till innehållet i 1958 års konvention och ger heller icke annat besked än att lagen skall avse det område, som Kungl. Maj:t bestämmer i enlighet med konventionen. Först sedan förordnande i ämnet meddelats av Kungl. Maj:t, är det således avgjort om eller i vad mån Sverige begagnar sig av möjligheten att utsträcka sin suveränitet utöver territorialgränsen. Lagrådet vill framhålla, att den föreslagna utformningen av förevarande paragraf torde medföra att lagen icke blir tillämplig på område utanför territorialgränsen, förrän sådant förordnande har utfärdats.

2 §.

I överensstämmelse med den terminologi, som tillämpas i 77 § regeringsformen och som även eljest regelmässigt begagnas inom lagstiftning vari-

genom det allmänna tillföres egendom, torde i förevarande stadgande böra anges, att där åsyftad rätt tillkommer kronan. Härigenom skulle även bli fullt klart, att icke alla institutioner och förmögenhetsmassor som omfattas av det vidsträcktare begreppet staten — t. ex. riksdagens verk — är avsedda. Vid bifall till vad lagrådet sålunda föreslagit bör även i 3 och 4 §§ ordet staten utbytas mot kronan.

5 §.

Enligt 2 § i förslaget skall rätten att utforska kontinentalsockeln och utvinna dess naturtillgångar tillkomma staten. När enskilt företag meddelas tillstånd att utnyttja dessa rättigheter mot det att företaget fullgör vissa villkor, t. ex. att erlägga royalty, måste rättsförhållandet mellan det allmänna och företaget anses såsom i huvudsak grundat på ett privaträttsligt avtal. En annan sak är, att förhållandet därjämte kan ha åtskilliga offentligrättsliga inslag; som exempel må nämnas en företaget ålagd skyldighet att iakttaga vissa säkerhetsföreskrifter. I den mån rättsförhållandet är att anse som avtalsmässigt reglerat, kommer därav härflytande tvister, i likhet med andra tvister rörande kronans egendom, att vara underkastade domstols prövning. Genom skiljeavtal kan då självfallet också bestämmas, att sådan tvist i stället skall hänskjutas till avgörande av skiljemän, och i enlighet härmed utsedda skiljemän är naturligtvis ej att anse som tillsatta på grund av förordnande av myndighet. Vid nu angivna förhållanden är den föreslagna lagregeln onödig och ägnad att föranleda det missförståndet att skiljemannaförfarande och eventuellt även domstolsprövning är utesluten i fall som ej omfattas av lagregeln. Paragrafen synes alltså böra utgå.

Beträffande innehållet i lagregeln kan för övrigt anmärkas, att ett villkor som »avser tillståndets bestånd» torde kunna syfta på nästan vilket villkor som helst, eftersom praktiskt taget alla villkor kan tänkas ge anledning till att återkalla tillståndet. Meningen torde vara att utsäga, att till skiljemäns avgörande kan hänskjutas alla andra tvister än sådana som angår frågan om tillståndet äger bestånd. Vidare kan framhållas, att anledning synes saknas att ej under stadgandets tillämpningsområde medtaga tvister om ersättning på grund av förfarande som kan föranleda ansvar enligt lagen. Att fråga om ansvar ej kan prövas av skiljemän följer av allmänna regler och behöver ej särskilt nämnas.

Bifall till vad lagrådet i första hand förordnat föranleder ändring i fråga om numrering av följande paragrafer och hänvisningar till dessa.

8 §.

Med betraktelsesättet att rättsförhållandet mellan innehavaren av tillstånd enligt 3 § och det allmänna väsentligen grundas på ett privaträttsligt avtal kan synas mindre väl förenligt att — såsom innebörden är i förevarande stadgande — tillståndshavaren har en starkare ställning än kro-

nan i förhållande till den som vunnit inmutning. Det allmänna intresse förevarande lagstiftning tillgodoser får emellertid anses vara av den vikt att — om praktiskt behov därav hade förelegat — sådan ställning som beretts tillståndshavaren kunnat tilläggas också kronan i fall, då genom statliga organ verksamhet bedrives för att utforska kontinentalsockeln eller utvinna naturtillgångar från denna.

12 §.

Vad som åsyftas med den i första stycket upptagna regeln synes kunna kortare uttryckas så, att den som utan lov utforskar kontinentalsockeln eller utvinner naturtillgångar från denna eller vidtager åtgärd härför dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Straffbestämmelserna i andra stycket torde böra gälla ej blott tillståndshavaren utan även den som biträder vid utnyttjande av tillstånd och därvid åsidosätter de föreskrifter och skyldigheter varom här är fråga. Stycket synes kunna givas den lydelsen, att till samma straff dömes 1) den som bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 4 § första stycket, 2) den som underlåter att efterkomma vad tillsynsmyndighet fordrar eller föreskriver med stöd av 9 § andra eller tredje stycket, 3) den som vid fullgörande av uppgiftsskyldighet som är förbunden med tillstånd eller som är föreskriven i eller som ålagts enligt 9 § andra stycket uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift.

15 §.

De skäl, som talar för den i andra stycket angivna prövningen av frågor om väckande av åtal, synes främst gälla spörsmål om olovlig utforskning och utvinning samt olovlig insegling i säkerhetszon men blott i ringa mån förseelser som avses i 12 § andra stycket. Lagrådet förordar, att prövningen inskränkes till åtal för brott som avses i 12 § första och tredje styckena. Skulle åtalsprövning fordras för övriga förseelser, borde också spörsmålet om väckande av talan om utdömande av vite enligt 13 § vara underkastat liknande prövning.

Förslaget till lag om ändring i lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.

51 §.

Under hänvisning till vad som anförts vid 2 § i förslaget till lag om kontinentalsockeln föreslår lagrådet, att ordet staten i tredje stycket utbytes mot kronan.

Förslaget till lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom vissa allmänna vattenområden

Ordet staten bör av skäl lagrådet anfört vid 2 § i förslaget till lag om kontinentalsockeln utbytas mot kronan.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Ur protokollet:

Thomas Krook

Utdrag av protokollet över justitieärenden hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 1 april 1966.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets denna dag avgivna utlåtande över de den 18 mars 1965 till lagrådet remitterade förslagen till

- 1) *lag om kontinentalsockeln,*
- 2) *lag om ändrad lydelse av 5 § gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314),*
- 3) *lag om ändring i lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.,*
- 4) *lag om ändring i uranlagen den 2 december 1960 (nr 679),*
- 5) *lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom vissa allmänna vattenområden.*

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

I anslutning till vad lagrådet yttrat vid 1 § i *förslaget till lag om kontinentalsockeln* vill jag framhålla, att bestämmelser om lagens geografiska tillämpningsområde utanför territorialgränsen torde få utfärdas i samband med lagens ikraftträdande.

Med anledning av lagrådets yttrande vid 2 § vill jag anförda, att det i departementsförslaget använda ordet *staten* sedan någon tid mera regelmässigt brukas i stället för ordet *kronan*. Ordet *staten* är enligt min mening en mera adekvat och tidsenlig benämning på det allmänna som rättssubjekt. I de relativt sällan förekommande fall där behov föreligger att från Kungl. Maj:ts befogenheter undanta egendom som disponeras t. ex. av riksdagens verk bör detta ske uttryckligen. Med hänsyn härtill anser jag att det remitterade förslaget bör vidhållas på denna punkt. Detsamma gäller den av lagrådet berörda ändringen i 51 § *stenkolslagen* samt *förslaget till lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom vissa allmänna vattenområden*.

I enlighet med vad lagrådet anförts torde 5 § i det remitterade *förslaget till lag om kontinentalsockeln* böra utgå. Härav föranledd ändring i fråga om numreringen av följande paragrafer och hänvisningar till dessa bör vidtas.

Vad lagrådet uttalat under 8 § i samma förslag föranleder ingen erinran från min sida. Av skäl som jag anført i specialmotiveringen till paragrafen anser jag, att särskilda bestämmelser inte behövs i fråga om konkurrens mellan inmutningsrätt och statlig undersökning eller utvinning.

Beträffande 12 och 15 §§ biträder jag lagrådets förslag så när som på ett par mindre redaktionella jämkningar i 12 §.

Härutöver bör vissa redaktionella jämkningar vidtas.

Föredraganden hemställer, att Kungl. Maj:t jämlikt 87 § regeringsformen genom proposition föreslår riksdagen att anta lagförslagen med de ändringar som angetts.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Stig Granqvist